

Hagsätra och Rågsved

Kulturlivsanalys

2021-02-07

Stockholms
stad

Nyréns Arkitektkontor

PROJEKTINFORMATION

Kulturlivsanalys Hagsätra och Rågsved

Dnr E2021-01066

Februari 2021

Beställare Stockholms stad

Denise Silveti Bustillos, projektledare exploateringskontoret

Mari-Liis Männik, stadsplanerare stadsbyggnadskontoret

Anna Rygård, stadsutvecklingsstrateg kulturförvaltningen

Peter Tryzno, byggprojektledare exploateringskontoret

Nyréns Arkitektkontor

Katarina Borg, planeringsarkitekt och landskapsarkitekt, uppdragsansvarig

Martin Losos, arkitekt och stadsplanerare

Per Hasselberg (underkonsult), konstnär med praktisk erfarenhet av kultur som drivkraft i samhällsutveckling

Kartor, illustrationer och fotografier där inget annat anges: Nyréns Arkitektkontor

Omslagsbilden visar en personalfest anordnad av en kulturförening i skogen vid Hagsätra. Ett exempel på hur kultur möter natur och hur en plats spontant kan tas i besittning. På bilden uppträder Circus Ignis.

Innehåll

Sammanfattning

4

ANALYS, SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

1. Kulturlivsanalys Hagsätra Rågsved

10

Bakgrund

10

Mål och syfte

10

Områdesfakta

12

Metod och läsanvisning

14

2. Kulturpotential och kulturell identitet

16

Analys av kulturlivets förutsättningar och möjligheter

16

Hagsätras och Rågsveds kulturella identitet

19

3. Nyckelaspekter för utveckling av det lokala kulturlivet

20

1. Bejaka lokala initiativ och ta tillvara engagemanget

20

2. Odl ungdomskulturen och gatukonsten

21

3. Bygg vidare på odlingskulturen och det gröna kulturarvet

21

4. Skapa nya mötesplatser och samlingslokaler för kultur

21

4. Förslag, idéer och exempel

22

Bejaka lokala initiativ och ta tillvara engagemanget

22

Odl ungdomskulturen och gatukonsten

26

Bygg vidare på odlingskulturen och det gröna kulturarvet

30

Skapa mötesplatser och samlingslokaler för kultur

36

KARTLÄGGNING AV KULTURLIVET

5. Statistisk kartläggning av kulturverksamheter

44

Sammanställning av data

44

Ateljéstöd

46

Kulturstöd

47

Kultur för och av barn och unga

48

Kulturella verksamheter

48

Kultrunärvaro

49

6. Intervjubaserad kartläggning av kulturlivet

50

Nya Rågsveds Folkets hus

50

Studio Rågsved

52

Hagsätraaulan

54

Snösätra

56

Biblioteket i Hagsätra

58

Kulturskolan

60

Ateljéhuset i Hagsätra

64

Cyklopen

64

Odlingskultur

66

Föreningar och nätverk

68

Religiösa samfund

70

7. Kulturlivet genom de boende och verksamma

74

Ungdomarna

74

Fastighetsägarna

78

Boende och verksamma

80

8. Offentliga rum och platser med betydelse för kulturlivet

84

Hagsätra centrum

84

Rågsveds centrum

86

Parker, natur och idrottsytor

88

KÄLLOR

Muntliga källor, verksamheter och kontaktpersoner

92

Skriftliga källor

97

Sammanfattning

Bakgrund

Fokus Hagsätra Rågsved är ett stadsutvecklingsprojekt med socialt värdeskapande som tydlig utgångspunkt. Stockholms stad arbetar för att stärka Hagsätra och Rågsved som stadsdelar bland annat genom att skapa förutsättningar för minst 3 000 nya bostäder med tillhörande service, satsningar på de allmänna miljöerna och ökad trygghet.

Mål och syfte

Målet med denna kulturlivsanalys är att kartlägga det kulturliv som finns i Hagsätra och Rågsved idag, beskriva den kulturella identiteten i området, identifiera kulturpotentialen och ta fram nyckelaspekter för utveckling av det lokala kulturlivet. Kulturlivsanalysen är ett underlag för fortsatt plan- och exploateringsprocess samt för kulturutveckling och verksamhetsstöd i Hagsätra och Rågsved.

Kartläggning av kulturlivet

Kartläggningen av dagens kulturliv har gjorts genom insamling av kunskap och data samt genom ett 40-tal samtal och intervjuer. Främst är det kulturverksamma som har intervjuats, såsom personal på bibliotek, kulturskola och folkets hus, men för att få en bred och nyanserad bild av kulturlivet har samtal också förts med företrädare för föreningar, trossamfund och fritidsgårdar samt med fastighetsägare, ungdomar och andra boende.

Kulturnärvaro och kulturpotential

Sammantaget visar den kvantitativa och kvalitativa kartläggningen att Hagsätra och Rågsved har ett rikt kulturliv och en speciell kulturell identitet med olika riktningar att bygga vidare på. Det finns ett starkt engagemang i området med föreningar och nätverk som tar ett stort kulturellt och socialt ansvar. Området har ett anarkistiskt arv och rörelser med alternativa perspektiv på staden, en stark och levande ungdomskultur och gatukonst med hiphop och graffiti, en rik modern kulturhistoria, en växande odlingskultur och ett grönt kulturarv som grund för kulturlivet. Analysen visar att Hagsätra och Rågsved har stor kulturpotential och goda förutsättningar att växa och utvecklas med det lokala kulturlivet som utgångspunkt, som kraft och som inspirationskälla.

Begränsningar för kulturlivet

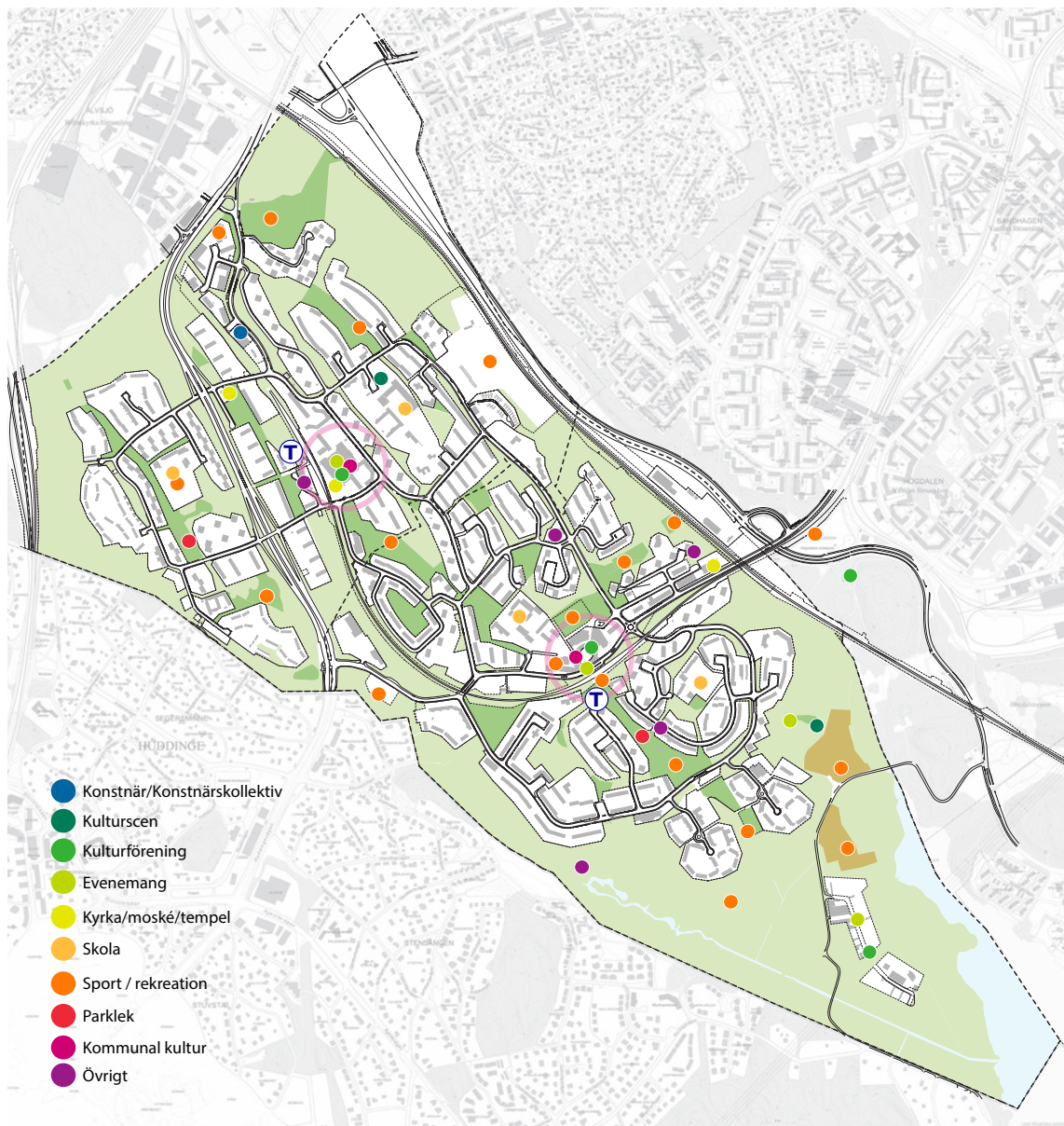
Analysen visar också att det finns faktorer som begränsar det lokala kulturlivet och som påverkar möjligheterna för kulturen att utvecklas. Utmaningar är bland annat den upplevda bristen på samlingslokaler och mötesplatser. Kulturen behöver bli mer synlig och tillgänglig och det efterfrågas nya strukturer som långsiktigt kan stödja det fria kulturlivet. Många påtalar en brist på vuxenledda aktiviteter och mötesplatser för unga. Socioekonomiska faktorer påverkar också. Mycket tyder på att trångboddhet, socioekonomisk utsatthet och sysslolöshet utgör större problem i Hagsätra och Rågsved än i Stockholm som helhet.

HAGSÄTRAS OCH RÅGSVEDS KULTURELLA IDENTITET

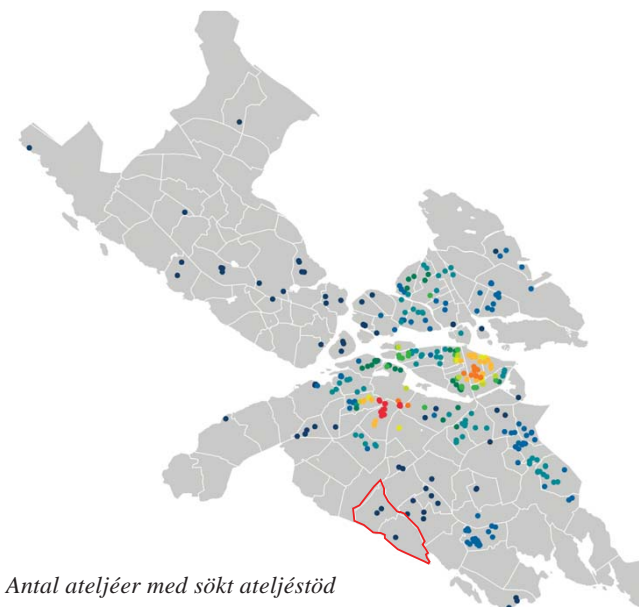

Det anarkistiska arvet

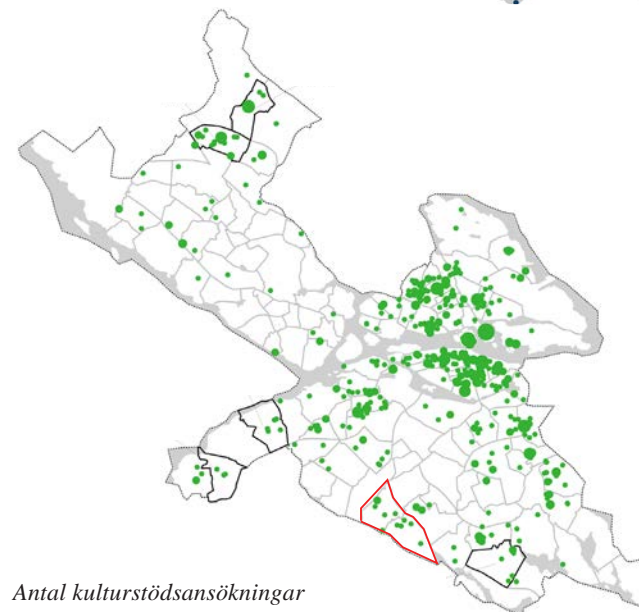
I Hagsätra och Rågsved finns lokalt engagemang och en samverkanskultur med en tradition av samarbete, sammanhållning och självorganisering inom engagerade grupper. Det går att se ett tydligt släktskap mellan punken och dagens rörelser, som hiphopen, gatukulturen, Snösätra, Cyklopen, odlingskulturen, det nya föreningslivet och den framväxande ortenrörelsen. Gemensamt är en stolthet, en anarkistisk ådra, ett upplevt utanförskap och ett alternativt sätt att se på staden. Förortens stigmatiserade annorlundahet har skapat en kreativ drivkraft som sätter prägel på områdets kulturliv och har blivit en del av Hagsättras och Rågsveds kulturella identitet.

Kulturverksamheter i Hagsätra och Rågsved. Kartan visar kulturverksamheter samt offentliga rum och platser som har betydelse för kulturlivet. På kartan redovisas även återkommande evenemang med kulturell anknytning.

Antal ateljéer med sökt ateljéstöd

Antal kulturstödsansökningar

Ungdomskulturen och gatukonsten

I Hagsätra och Rågsved tar barn och unga plats i det offentliga rummet. De syns, de deltar och de sätter prägel på stadslivet. Det finns en särskild lokal gemenskap med stark sammanhållning utåt, samtidigt som ett tufft klimat kan råda ungdomar emellan. Genom de unga har en levande gatukultur utvecklats med musiken som huvudingrediens, från punken till hiphopen. Även gatukonsten, med graffitin, är en viktig identitetsskapare, med exempelvis den tidiga målningen Highway vid Rågsveds centrum och den kända graffitiväggen i Snösätra. Snösätra och Studio Rågsved har satt området på kartan, och ungdomskulturen och gatukonsten har blivit starka delar av områdets kulturella identitet.

Odlingskulturen och det gröna kulturarvet

I Hagsätra och Rågsved finns en stark och växande odlingskultur med koloniområden, skogsträdgård, stadsodling och trädgårdsskötsel i egen förvaltning. Bland nyinflyttade familjer märks ett stort miljöengagemang och odlingsintresse och en vilja att hitta gemenskap i det lokala. Många lyfter fram den gröna karaktären som områdets främsta kvalitet. Naturen, parkerna och parkstråken som omger och genomsilar Hagsätra och Rågsved är delar av en unik parkstruktur, ett grönt kulturarv som präglar områdets identitet. De gröna vardagsrummen är viktiga för samvaro och rekreation och fungerar som arenor för kultur och aktiviteter.

NYCKELASPEKTER FÖR UTVECKLING AV DET LOKALA KULTURLIVET

Kulturen som kraft i stadsutvecklingen

Kulturen har potential vara en viktig kraft i den förändringsprocess som Hagsätra och Rågsved idag står inför. Kulturlivet bidrar till identitet och sammanhållning bland dagens boende och skapar samtidigt kvaliteter och värden som höjer attraktiviteten och ökar intresset hos fastighetsägare, företagare och nyinflyttade. Att ta tillvara kulturpotentialen förutsätter att man förstår det lokala sammanhanget och bejakar områdets kulturella identitet.

1. Bejaka lokala initiativ och ta tillvara engagemanget

Det lokala engagemanget och samverkanskulturen i Hagsätra och Rågsved är en stor tillgång. I många grupper finns vilja, idéer och initiativkraft som kan få saker att hända. Samtidigt finns det ett motstånd mot att inordna sig i system och bli för mycket styrd. Friheten är viktig.

En nyckel till det lokala kulturlivet i Hagsätra och Rågsved är att hitta samverkansmodeller och forum som tar tillvara människors drivkraft och ger utrymme för idéer, som långsiktigt kan stödja det ideella och fria kulturlivet, och som samtidigt bejakar det självständiga arvet. För att ta tillvara kulturpotentialen kan samhällets stödssystem behöva anpassas till de lokala förutsättningarna. Med ett generöst och tillåtande förhållningssätt kan de som bor och verkar i området delta i samhällsutvecklingen på ett sätt som gynnar självkänsla, tillhörighet, tillit och mening.

2. Odl ungdomskulturen och gatukonsten

Ungdomskulturen och gatukonsten i Hagsätra och Rågsved är en del av den lokala identiteten och bidrar till sammanhållning och stolthet bland unga. Detta är en kulturkraft som kan få stor betydelse när området växer. Genom att satsa på ungdomskulturen kan den starka kulturpotentialen tas tillvara. Hagsätra och Rågsved kan utvecklas till en kulturell växtplats för unga; en plats där barn och ungdomar sätter prägel på stadsliv, kulturliv och identitet och där barns bästa sätts i främsta rummet på allvar. Detta förutsätter att ungdomskulturen och gatukonsten lyfts fram och ges bra förutsättningar i form av lokaler, ledare och utrustning.

3. Bygg vidare på odlingskulturen och det gröna kulturarvet

I naturen, parkerna och parkstråken finns fysiska grundförutsättningar för kultur redan på plats; ett grönt kulturarv. I samband med att området växer behöver parkstrukturen utvecklas för att möta nya behov. När området planerades fanns parklekar, trädgårdsmästare och parkteater med personal som välkomnade invånarna, skapade trygghet och sörjde för omsorg om barn och planteringar. Idag krävs andra modeller för att aktivera de offentliga rummen och skapa plats för kulturen.

Det finns en stor kulturpotential i områdets växande miljöengagemang, intresset för stadsodling och viljan att engagera sig i sitt närområde. Kanske kan boende och verksamma uppmuntras att ta en mer aktiv roll i förvaltningen av sina gröna vardagsrum? Att stärka

områdets gröna profil och bejaka odlingskulturen är ett sätt att attrahera nya engagerade invånare och bygga vidare på odlingsintresse och gemenskap.

4. Skapa nya mötesplatser och samlingslokaler för kultur

Avgörande för kulturlivet och för samhällsutvecklingen är att det finns mötesplatser och samlingslokaler där verksamheter kan ta plats och idéer utvecklas. På de lokala mötesplatserna kan människor hitta sina roller och bli betydelsefulla. Där skapas delaktighet, sammanhang och gemenskap och där formas stadsdelens identitet. Mötesplatserna synliggör kulturlivet och tillgängliggör kulturen.

Hagsätra och Rågsved byggdes enligt grannskapsplaneringens principer. Stadsstrukturen är skapad för gemenskap och den stora investeringen i mötesplatser är därmed redan gjord. Att förvalta grundidén, ta tillvara de offentliga rummen och fortsätta arbetet med sociala ambitioner i samhällsbyggandet är ett effektivt sätt att stärka kulturlivet. Genom att ta tillvara potentialen i befintligt byggnadsbestånd och komplettera med nya samlingslokaler kan förutsättningarna för kulturlivet förbättras.

FÖRSLAG, IDÉER OCH EXEMPEL

För varje nyckelaspekt presenteras förslag, idéer och exempel på insatser som kan stärka kulturlivet. Dels är det förslag kommer från boende och verksamma i området, dels är det idéer som uppkommit i de många samtal som förts kring det lokala kulturlivet.

- Skapa förutsättningar för engagemang som utvecklar lokalsamhället
- Inrätta stadsdelslotsar och föreningsråd – samla de ideella krafterna
- Ortens kulturskola – gör Hagsätraskolan till en profilskola för gatukultur
- Kulturskolan – tillgängliggör kulturen för fler barn och unga
- Snösätra – bevara magin i mötet mellan naturen och urbankulturen
- Ta tillvara odlingsintresset – gör de boende till trädgårdsmästare
- Rusta och aktivera Perssons betong – bjud in parkteatern
- Aktivera de offentliga rummen – låt invånarna ta plats
- Bygg vidare på parklekstraditionen – en attraktion i varje stadsdel
- Utveckla Rågdalens skogsträdgård – skapa ett centrum för lokal odling
- Stärk kulturstråket mellan Bandhagen och Rågsved – skapa en destination i söderort.
- Hitta former för samverkan kring lokaler – matcha lokal mot behov
- Utveckla Hagsätraaulan till en mötesplats för musik och kultur
- Satsa på ett kulturhus i Hagsätra – folkets verkstad
- Skapa förutsättningar för det opretentiösa kulturhuset
- Öka konstnärvaron med öppna ateljéer och performance center
- Ta tillvara kulturkraften i Rågsveds nya Folkets Hus

Analys, slutsatser och förslag

1. Kulturlivsanalys Hagsätra och Rågsved

Bakgrund

Stadsdelarna Hagsätra och Rågsved

Rågsved och Hagsätra ligger i Vantör i Söderort, som de sista stationerna på tunnelbanans gröna linje nr 19. Stadsdelarna uppfördes under 1950- och 60-talet och är typiska för sin tid, med lamellhusbebyggelse i dalgångar och punkthus på höjderna och genomgående hög kvalitet i arkitekturen. Kring tunnelbanans uppgångar ligger Hagsättras och Rågsveds centrum, med butiker och torgtor. Den gröna strukturen har stora kvaliteter med ett i stort sett sammanhängande bilfritt system av parker, parkstråk och naturområden som knyter ihop centrum och skolor med bostadsområden. Med bil nås bebyggelsen från kringleder och matargator.

Bostadsbeståndet i Hagsätra och Rågsved domineras av hyresrätter i flerbostadshus. Ormkärr i Hagsätra utgör undantag med inslag av bostadsrätter och äganderätter (radhus). Befolkningsmängden i Hagsätra är idag ca 9 500 och i Rågsved ca 11 900. Socioekonomiskt är Hagsätra och Rågsved mer utsatta än snittet i Stockholm, med högre ohälsotal och lägre utbildningsnivå, medelinkomst, medellivslängd och valdeltagande. Andelen utrikesfödda är stor och problem med trångboddhet, sysslolöshet och otrygghet är högre än snittet.

Fokus Hagsätra Rågsved

I Stockholms Översiktsplan pekas Hagsätra och Rågsved ut som ett fokusområde. Fokus Hagsätra Rågsved är en satsning på stadsutveckling med fokus på socialt värdeskapande. Projektet startade 2016 och syftar till att stärka Hagsätra och Rågsved som stadsdelar genom att skapa förutsättningar för minst 3 000 nya bostäder med tillhörande service, satsningar på de allmänna ytorna och

ökad trygghet. På sikt förväntas området få ca 7 500 nya invånare, vilket innebär en befolkningsökning på ca 30 procent.

Kulturen som kraft i stadsutvecklingen

En viktig del i Stockholms stads arbete med social hållbarhet i stadsutvecklingen är att skapa förutsättningar för kulturlivet. Kulturförvaltningen har tagit fram kunskap och verktyg med syfte att synliggöra kulturens betydelse för identitet och livskvalitet och ta tillvara dess kraft och potential i stadsutvecklingen. Genom att stärka kulturlivets förutsättningar är det möjligt att dra nytta av de synergieffekter som kan uppnås mellan kulturliv, stadsutveckling och kulturmiljö. Denna kulturlivsanalys för Hagsätra och Rågsved bygger vidare på framtagna kunskap och vidareutvecklar det lokala perspektivet med nyckelaspekter och förslag som springer ur platsspecifika förutsättningar och kulturellt kapital.

Mål och syfte

Mål

Målet med denna kulturlivsanalys är att kartlägga det kulturliv som finns i Hagsätra och Rågsved idag, beskriva den kulturella identiteten i området, identifiera kulturpotentialen och ta fram nyckelaspekter för utveckling av det lokala kulturlivet.

I arbetet har ingått att:

- Identifiera nyckelaspekter för utvecklingen av kulturlivet i Hagsätra och Rågsved och belysa unika förutsättningar och möjligheter

- Konkretisera den potential för kulturverksamheter och kulturell identitet som ryms i kulturmiljövärden på plats och i framtidens offentliga rum
- Identifiera viktiga platser som har betydelse för stadsdelarnas kulturliv och kulturella identitet
- Förtydliga vad som krävs för att skapa förutsättningar för det lokala kulturlivet
- Beskriva hur man kan skapa synergieffekter mellan stadsutveckling, kulturliv och kulturmiljö
- Identifiera nyckelpersoner och bygga upp ett kontaktnät av kulturverksamheter, kulturverksamma, eldsjälar och ambassadörer som kan bli drivande i arbetet med att utveckla kulturlivet
- Identifiera kulturverksamheter med potential i lokalt och regionalt perspektiv
- Ge exempel på hur andra platser har utvecklats med kultur

Syfte

Kulturlivsanalysen är en del i stadens arbete med socialt värdeskapande i Hagsätra och Rågsved. Analysen ska:

- Fungera som underlag för fortsatt planering
- Vara vägledande vid prioritering av åtgärder i exploateringsprojekt
- Fungera som stöd i samarbete med byggaktörer
- Fungera som underlag för fortsatt arbete med kulturutveckling och verksamhetsstöd i Hagsätra och Rågsved.

Flygbild över Rågsved med koloniområdena och Snösätra verksamhetsområde i de övre vänstra hörnet. (Foto Lennart Johansson Stockholms stad)

OMRÅDESAKTA HAGSÄTRA OCH RÅGSVED

I Hagsätra ligger 94 % av alla bostäder i flerbostadshus. Fördelningen mellan bostadsrätter och hyresrätter förhållandevis jämn, med 61 % hyresrätter och 39 % bostadsrätter.

I Ormkärr, som ingår i Hagsättras stadsdelsområde, domineras bostadsbeståndet av bostadsrätter, 72 %. 17 % utgörs av hyresrätter och resterande 11 % av äganderätter. I övriga Hagsätra utgör hyresrätterna ca 70 % av beståndet.

I Rågsved är bostadsbeståndet mindre varierat än i Stockholm som helhet. Alla bostäder ligger i flerbostadshus, friliggande småhus saknas helt. Ca 78 % av bostäderna i Rågsved är hyresrätter och 23 % är bostadsrätter. Genomsnittet i Stockholms ligger på 55 % hyresrätter.

Både Hagsätra och Rågsved har, jämfört med Stockholms stad, många lägenheter med två till tre rum men ett underskott på mindre och större lägenheter med ett rum eller fyra eller fler rum.

I Hagsätra har varje invånare i genomsnitt 32,1 kvadratmeter bostadsarea jämfört med 34,8 kvadratmeter för Stockholms stad. För Rågsved är siffran 28,6 kvadratmeter. I dagsläget saknas kunskap om trångboddhet i stadsdelarna utifrån statistiska Centralbyråns definition om ett sovrum för varje hushållsmedlem, undantaget sammanboende par som förväntas dela sovrum.

	Rågsved	Hagsätra	Stockholms stad
Folkmängd (2017)	11 858	9 457	949 761
Antal hushåll (2018)	4 881	4 145 (2017)	452 954
Personer per hushåll (2018)	2,4	2,28 (2017)	2,1
Utländsk bakgrund* (2018)	69,5 %	54,3 % (2017)	33,3 %
Medelinkomst (2017)	240 700	265 900 (2016)	374 400
Behörighet till gymnasieskola (2017)	72,1 %	80,9 %	89,9 %
Eftergymnasial utbildning 25-64 år (2018)	36,0 %	40,2 % (2017)	59,2 %
Öppet arbetslösa (2018)	6,0 %	3,9 %	2,9 %
Öppet arbetslösa 20-24 år (2018)	4,1 %	2,6 %	2 %
Ekonomiskt bistånd (2018)	6,1 %	3,9 % (2017)	2,5 %
Ohälsotal** (2018)	20,1 %	20,6 % (2016)	16,4 %
Valdeltagande i kommunalval (2018)	62,4 %	69,3 %	83,5 %

* Person som är utrikes född eller har två utrikes födda föräldrar.

** Ohälsotal mäter den totala sjukfrånvaron som ersätts från sjukförsäkringen, både sjukpenning och sjuk- och aktivitetsersättning. Den inkluderar inte sjuklön som arbetsgivaren betalar under de 14 första dagarna.

Karta över Söderort med stadsdelsindelning. Hagsätra och Rågsved är markerade med grå kontur; Vantörs församling med streckad svart kontur. (Underlag Stockholms stad)

Metod och läsanvisning

Kartläggning av kulturlivet

Kulturlivsanalysen omfattar en kartläggning av kulturlivet genomförd med kvantitativa och kvalitativa metoder. Den kvantitativa delen baseras på insamling och analys av kunskap och data. Den kvalitativa delen baseras på intervjuer. *Kartläggningen redovisas i kapitel 5-8.*

Statistisk kartläggning av kulturlivet

Den kvantitativa kartläggningen är en sammanställning och analys av tillgänglig statistik på kulturområdet. Sammanställningen redovisas på karta och ger en översiktlig bild av kulturlivet idag, hur mycket och vilken typ av kulturverksamheter som finns och hur kulturlivet i Hagsätra och Rågsved ser ut jämfört med andra stadsdelar – i söderort och i Stockholm som helhet.

Intervjubaserad kartläggning av kulturlivet

Den stora delen av kartläggningen har gjorts genom samtal och intervjuer med boende och verksamma i Hagsätra och Rågsved. Sammanlagt har ca 40 intervjuer genomförts. Huvudsakligen är det kulturverksamma som har intervjuats, men för att få en bred bild av kulturlivet och den kulturella identiteten har samtal också förts med ungdomar, boende, föreningsaktiva, trossamfund, fastighetsägare, fritidsgårspersonal med flera.

Urvalet av personer att intervjua identifierades inledningsvis i samråd med stadens projektgrupp och representanter från stadsdelsförvaltningen. Kretsen har successivt utvidgats med fler personer och verksamheter som fångats upp under arbetet. Därmed har bilden av kulturlivet och den kulturella identiteten kunnat fördjupas och nyanseras.

Tidigare medborgardialog

Inom ramen för Fokus Hagsätra Rågsved har olika typer av medborgardialog genomförts. Resultaten från den tidigare dialogen har varit en viktig källa i arbetet med att beskriva den kulturella identiteten, uppmärksamma betydelsefulla platser och fenomen och identifiera möjligheter och behov kopplade till kulturlivet.

Kunskapsunderlag

Stockholms stad har tagit fram en rad rapporter som givit platsspecifik kunskap om Hagsätra och Rågsved och varit värdefulla underlag i kartläggning och analys, såsom Socialt värdeskapande i Hagsätra och Rågsved, Kulturmiljöutredning, Analys och strategi för offentliga rum med flera (*se källförteckning*).

Kulturpotential och nyckelaspekter för utveckling av kulturlivet

Med kartläggningen som utgångspunkt har kulturlivets förutsättningar analyserats. Områdets kulturpotential har identifierats och den kulturella identiteten har ringats in. Slutligen har nyckelaspekter för utvecklingen av kulturlivet beskrivits. Dessa kan bli utgångspunkt för arbetet med att fortsatt stärka kulturlivet i Hagsätra och Rågsved och utveckla platsens identitet tillsammans med dem som är verksamma lokalt. *Kulturlivsanalysens slutsatser (kulturpotential och nyckelaspekter) redovisas i kapitel 2-3.*

Förslag och idéer

För varje nyckelaspekt presenteras förslag, idéer och exempel på insatser som kan stärka kulturlivet. Förslagen bygger bland annat på idéer som framkommit i samtal med de boende och verksamma i området. *Förslag, idéer och exempel redovisas i kapitel 4.*

Avgränsning och begränsningar

Geografisk avgränsning

Kulturlivsanalysen har fokus på stadsdelarna Hagsätra och Rågsved, men gränsen har inte varit strikt. Där så varit befogat har också intressanta fenomen i grannstadsdelarna fångats upp.

Kulturbegreppet

I kulturlivsanalysen används en bred definition av kultur. För att få en nyanserad bild av kulturlivet och den kulturella identiteten har inte bara traditionellt kulturverksamma intervjuats, utan även exempelvis trossamfund, föreningar, fritidspersonal, fastighetsägare och boende.

Noggrannhet

Kartläggningen gör inte anspråk på att vara heltäckande. Vissa uppgifter har varit svåra att komma åt statistiskt. Det finns många informella nätverk och vissa kulturverksamheter har varit svåra att identifiera under den korta tid som analysen genomförts.

Begränsningar under coronapandemin

Intervjuer och samtal har genomförts under våren och sommaren 2020. Coronapandemin har begränsat möjligheterna att besöka verksamheter och träffas på plats. Flertalet samtal har genomförts digitalt. Många av kulturverksamheterna har också varit påverkade av rådande restriktioner med begränsad verksamhet under perioden.

Flygbild med Hagsätra och Älvsjöbadet i förgrunden, Ormkärr till höger om Huddingevägen. (Foto Lennart Johansson Stockholms stad)

2. Kulturpotential och kulturell identitet

Analys av kulturlivets förutsättningar och möjligheter

Kartläggningen av Hagsätras och Rågsveds kulturliv ligger till grund för en analys av kulturlivets lokala förutsättningar och utvecklingsmöjligheter – kulturpotentialen. Nedan sammanfattas analysen i:

Företeelser, verksamheter och platser som skapar förutsättningar för kulturlivet (kvaliteter och möjligheter).

Faktorer som begränsar kulturlivets möjligheter (behov och utmaningar).

Företeelser av betydelse för kulturlivet

- Eldsjälar och engagemang bland de boende.
- En anarkistisk tradition med vilja och drivkraft. Ett upplevt utanförskap på gott och på ont.
- Identitet, stolthet och sammanhållning, särskilt i Rågsved. Det finns en lokalpatriotism, man lever lokalt i orten/Vantör.
- Stark och levande ungdomskultur. Punkten, hiphopen och gatukulturen som profilerar området utåt. Hiphopcred att komma från Rågsved.
- Ortenrörelsen – en växande rörelse som drivs underifrån, utifrån lokalt engagemang och med ortens identitet och kultur som grund.
- Rörelser med nya perspektiv på stadens organisation och möjligheter (Cyklopen, nätverket Tillväxt, nätverket Stad åt alla (ockupationerna), hiphopen, Snösätra graffiti, parkleken Stacken).
- Barns och ungas närvaro i stadsrummet. Unga tar plats, de syns, de deltar, de skapar liv och sätter prägel på området.
- Gatukonsten och graffitifestivalen i Snösätra som

röner nationellt och internationellt intresse och lockar besökare från ett stort omland.

- Ett rikt föreningsliv och ett stort och växande lokalt engagemang med nya sätt att organisera sig, till exempel i nätverk och facebookgrupper.
- En samverkanskultur i Rågsved. En tradition av samarbete och självorganisering.
- Växande odlingskultur med koloniområden, stadsodling, skogsträdgård, Rågsveds gröna gårdar, Cyklopen, Odlande stadsbasarer.
- Miljöengagemang och odlingsintresse hos många nyinflyttade familjer.
- Stor mångfald av kulturer, religioner och kulturuttryck bland de boende som sätter prägel på stadsdelarnas liv och identitet.
- En kulturbygd med rik modern kulturhistoria och platser som minner om punkens tid, som muralmålningen Highway i Rågsveds centrum, Oasen och Perssons betong. Stor historisk medvetenhet bland många boende.
- Kreativa idéer och initiativ från boende och verksamma, till exempel Kulturparken i Snösätra, Ortens poet för hiphopen, Performance center, utvecklingsidéer för Skogsträdgården, Hagsätraaulan som kulturhus.
- Skötsel av bostadsgårdar/ trädgårdsförvaltning i egen regi genom Ikanoakademin, med de boende som förvaltare.
- Hagsätrafestivalen, Rågsvedsdagen och andra återkommande evenemang.

Verksamheter av betydelse för kulturlivet

- Nya Rågsveds Folkets Hus med konst- och kulturaktiviteter – en viktig lokal kraft och mötesplats. Kreativ ledning med driv, idéer, kontakter, förankring och känsla för området.
- Studio Rågsved med sin betydelse för hiphopen, ungdomskulturen och identiteten i Rågsved.
- Cyklopen, med lokal förankring, alternativt förhållningssätt och verksamhet med kulturell dragningskraft.
- Föreningar med social inriktning, till exempel Musketörerna, Projekt Rågsved och Rågsved Gäris.
- Biblioteket – ett viktigt socialt nav i Hagsätra med potential och vilja att utvecklas med utökade öppettider och mer verksamhet för unga och äldre.
- Kyrka, bibliotek, fritidsgård och Berättarministeriet på rad i Hagsätra centrum – med engagemang och samarbetsvilja.
- Kulturskolan med verksamhet på skolorna och potential och önskan att utöka verksamheten och nå fler elever.
- Hagsätrakyrkan med en viktig social roll och vilja att samverka och utveckla sin verksamhet för att bidra ännu mer i stadsdelen.
- Moskén i Rågsved – en viktig mötesplats för många muslimer i söderort. Intresse av att samverka, växa och utöka ungdomsverksamheten.
- Etiopisk ortodoxa församlingen som deltar i detaljplanearbete för bland annat ny kyrkobyggnad

- Det nyöppnade allaktivitetshuset i Rågsveds centrum som samlar fritidsgård, verksamhet för äldre, öppna förskolan och kulturskola under samma tak.
- Rågsveds fastighetsägarförening med vilja och kraft att bidra till trygghet och lokal sammanhållning. Ett etablerat samarbete mellan olika aktörer i trygghetsfrågor i Hagsätra.
- Ateljékollektiv i Hagsätra med intresse för att skapa en mer öppen verksamhet.
- Rågdalens skogsträdgård med kunskap, naturskola, odlingsnätverk och utvecklingsvilja.
- Rågsveds gröna gårdar, ett projekt med stadsodling och grönt engagemang i Rågsved.
- Trygghetsrådet och Platssamverkan – plattformar för samverkan i Hagsätra och Rågsved.
- Rågsveds IF och Rågsveds boxningsklubb som tar stort socialt ansvar och erbjuder verksamhet för unga.

Platser och lokaler av betydelse för kulturlivet

- Rågsveds naturreservat – ett storslaget naturområde där staden möter kulturlandskapet – en pärla okänd för många med potential att bli en regional målpunkt.
- Snösättras koloniområden med blomsterprakt, odlingsgemenskap och kulturell mångfald.
- Stråket mellan Bandhagen och Rågsved – ett pärlband av intressanta platser och företeelser (Bandängens parklek, skejtparken i Högdalen, Cyklopen, utegym, graffiti och koloniområden i Snösätra, Perssons betong, Rågsveds naturreservat, Rågdalens skogsträdgård).

(Foto Lennart Johansson Stockholms stad)

- Snösätra, med graffitiväggen Wall of Fame och festivalen Springbeast .
- Rågsveds centrum – med identitet och kultstatus. Folkets hus med konsthall, samlingslokaler och Studio Rågsved, allaktivitetshuset, Boxningsklubben, Dimas Piroger och Amos Falafel.
- Rågsveds krog med karaokebar och queerkvällar.
- Hagsätra centrum – trivsamt och uppskattad lokal mötesplats med populär sportaffär, Hags (grönsaker och injera (traditionellt etiopiskt/eritreanskt pannkakslignande tunnbröd), polska delikatesser och billiga mataffärer, ICA med omtalat stort veganutbud.
- Rågdalens skogsträdgård – matpark med odling och mat för alla.
- En välplanerad och välkänd parkstruktur med uppskattade parker, parkstråk och parklekar – viktiga naturliga arenor för kultur och möten.
- Parkleken Stacken, en viktig lokal mötesplats i Ormkärr i Hagsätra, där en ideell förening driver verksamheten.
- Hagsätraaulan – en arkitektonisk pärla med musikscen och potential att bli en viktig mötesplats för musik och kultur.
- Perssons betong – en lokal festplats i Rågsved med kultstatus från punkeran. Valborgsfirande och potential för kultur.
- Älvsjöbadet – en viktig mötesplats med stor dragningskraft och potential att utvecklas.
- Hagsätra IP för fotboll och evenemang.
- Lokaler med kulturpotential – skolorna, källarlokaler, före detta panncentralen i Hagsätra centrum. Äldre industriområden som kan erbjuda billiga lokaler.

Faktorer som begränsar kulturlivets möjligheter

- I intervjuer med fastighetsägare, kulturverksamma, ungdomsledare och ungdomar framkommer att många upplever att det finns problem med trångboddhet och sysslolöshet i området.
- Mentala barriärer och avstånd gör att man inte rör sig så mycket mellan Hagsätra och Rågsved. Många upplever att man saknar anledning att röra sig mellan stadsdelarna – det finns ingen tydlig målpunkt.
- I intervjuer framkommer att många boende lever väldigt lokalt. Man rör sig sällan utanför sin stadsdel och tar inte del av stadens utbud i så stor utsträckning.
- Begränsningar i ekonomi gör det svårt för många att betala för idrott och kultur. För vissa är kostnad för tunnelbaneresor ett hinder från att ta sig till aktiviteter i andra stadsdelar.
- Barn och unga från resursstarka familjer väljer ofta skolor i andra områden, trots att det finns skolor med kapacitet lokalt.
- Hagsätra och Rågsveds centrum upplevs otrygga kvällstid med få öppna verksamheter.
- Hagsätra centrum är inåtvänt och undangömt, omgivet av baksidor.
- Hagsätra saknar tydlig identitet och kulturlivet är osynligt. Biblioteket ligger centralt, men dolt och har små lokaler och korta öppettider. Kulturskolan saknar egen lokal.
- Ateljéhuset vid Ormkärsvägen i Hagsätra är anonymt och slutet, konsten är osynlig.
- I intervjuer med verksamma inom kultur och föreningsliv, religiösa samfund och boende framkommer att det finns en brist på mötesplatser och samlingslokaler, exempelvis för det lokala föreningslivet och religiösa samfunden.
- Rågsveds Moské begränsas av dagens trånga lokaler och kan behöva flytta från stadsdelen. Risk att en viktig mötesplats i området försvinner.
- Många saknar ett kulturhus/medborgarhus/allaktivitetshus i Hagsätra, där olika verksamheter kan pågå parallellt, öppet och tillgängligt.
- Brist på små scener med möjlighet för bland annat hiphopen att framträda live i Stockholm och söderort.
- Brist på billiga lokaler och ateljéer för konstnärer.
- Behov av kulturverksamhet, aktiviteter och sysselsättning för unga som alternativ till idrott och prestation.
- Behov av platser för unga att vistas, mötas och delta i vuxenledda verksamheter.
- Behov av föräldranätverk, där föräldrar kan lära känna varandra, stötta i uppfostran och som kan fungera som kontaktyta mot det svenska samhället.
- Bristande engagemang hos centrumägarna i Rågsved skapar begränsade utvecklingsmöjligheter för kultur.
- Behov av långsiktiga strukturer som stödjer det fria kulturlivet, till exempel lokala samverkansformer och modeller för samordning och stöd för lokalhyra.
- Bristande samverkan grupper emellan. Många efterfrågar fler möten över generationsgränser och mer samverkan mellan olika grupper och aktörer och med kommunen.

Hagsätras och Rågsveds kulturella identitet

Analysen av kulturlivet visar att det finns en speciell kulturell identitet i Hagsätra och Rågsved som kan beskrivas i tre inriktningar: Det anarkistiska arvet, Ungdomskulturen och gatukonsten och Odlingskulturen och det gröna kulturarvet.

Det anarkistiska arvet

I Hagsätra och Rågsved finns lokalt engagemang och en samverkanskultur med en tradition av samarbete, sammanhållning och självorganisering inom engagerade grupper. Det går att se ett tydligt släktskap mellan punken och dagens rörelser, som hiphopen, gatukulturen, Snösätra, Cyklopen, odlingskulturen, det nya föreningslivet och den framväxande ortenrörelsen. Gemensamt är en stolthet, en anarkistisk ådra, ett upplevt utanförskap och ett alternativt sätt att se på staden. Förortens stigmatiserade annorlundahet har skapat en kreativ drivkraft som sätter prägelse på områdets kulturliv och har blivit en del av Hagsätras och Rågsveds kulturella identitet.

Ungdomskulturen och gatukonsten

I Hagsätra och Rågsved tar barn och unga plats i det offentliga rummet. De syns, de deltar och de sätter prägelse på stadslivet. Det finns en särskild lokal gemenskap med stark sammanhållning utåt, samtidigt som ett tufft klimat kan råda ungdomar emellan. Genom de unga har en levande gatukultur utvecklats med musiken som huvudingrediens, från punken till hiphopen. Även gatukonsten, med graffitin, är en viktig identitetsskapare, med exempelvis den tidiga målningen Highway vid Rågsveds centrum och den kända graffitiväggen i Snösätra. Snösätra och Studio Rågsved har satt området på kartan, och ungdomskulturen och gatukonsten har blivit starka delar av områdets kulturella identitet.

Odlingskulturen och det gröna kulturarvet

I Hagsätra och Rågsved finns en stark och växande odlingskultur med koloniområden, skogsträdgård, stadsodling och trädgårdsskötsel i egen förvaltning. Bland nyinflyttade familjer märks ett stort miljöengagemang och odlingsintresse och en vilja att hitta gemenskap i det lokala. Många lyfter fram den gröna karaktären som områdets främsta kvalitet. Naturen, parkerna och parkstråken som omger och genomsilar Hagsätra och Rågsved är delar av en unik parkstruktur, ett grönt kulturarv som präglar områdets identitet. De gröna vardagsrummen är viktiga för samvaro och rekreation och fungerar som arenor för kultur och aktiviteter.

3. Nyckelaspekter för utveckling av det lokala kulturlivet

Kulturen som kraft i stadsutvecklingen

Ta tillvara kulturpotentialen

Hagsätra och Rågsved står inför stora förändringar. Den pågående stadsutvecklingen innebär att antalet invånare ökar kraftigt, dagens stadsstruktur och stadsbild stöps om och befolkningssammansättningen förändras. Den snabba tillväxten kräver att lokalsamhället rustas – med service och samhällstjänster som kan möta växande behov – men också med insatser för att stärka den sociala och kulturella infrastrukturen; sammanhanget av mötesplatser, aktiviteter och uttryck där gamla och nya invånare ska mötas.

Använd kulturen som värdeskapare

Kulturen kan bli en viktig kraft i den förändringsprocess som Hagsätra och Rågsved står inför. Kulturlivet bidrar till identitet och sammanhållning bland dagens boende

och skapar samtidigt kvaliteter och värden som höjer attraktiviteten och ökar intresset hos fastighetsägare, företagare och nyinflyttade. När kulturen ges plats och möjligheter att utvecklas kan kulturkraften bidra till att förena det gamla och det nya. Genom kulturen och i de gemensamma mötesplatserna formas området i samspelet mellan det som finns idag och det som läggs till.

Bejaka den kulturella identiteten

Att skapa förutsättningar för det lokala kulturlivet kräver att man förstår platsens unika förutsättningar och bejakar den kulturella identiteten. Detta kräver djup förståelse för det lokala sammanhanget och förutsätter att man tar tillvara den kulturpotential som ryms i dagens kulturliv och kulturvärden och i invånarnas vilja, drömmar och förväntningar.

1. Bejaka lokala initiativ och ta tillvara engagemanget

Ta tillvara initiativkraften

I Hagsätra och Rågsved finns en stor potential i det lokala engagemanget och samverkanskulturen. När området växer är detta en kraft att ta tillvara och bygga vidare på. I många grupper finns vilja, idéer och initiativkraft. Samtidigt finns det ett motstånd mot att inordna sig i system och bli för mycket styrd. Friheten är viktig.

Ge utrymme för medborgarnas idéer

En nyckel till det lokala kulturlivet är att hitta samverkansmodeller och forum som tar tillvara människors drivkraft och ger utrymme för medborgarnas idéer. Med ett generöst och tillåtande förhållningssätt som låter de boende ta plats och göra avtryck kan medborgarna bli delaktiga i samhällsutvecklingen på ett sätt som gynnar individers självkänsla och delaktighet, gruppernas samhörighet och människors känsla av tillit, tillhörighet och mening.

Hitta nya samverkansmodeller och forum

I Hagsätra och Rågsved finns ett behov av strukturer som långsiktigt kan stödja det ideella och fria kulturlivet, och som samtidigt bejakar det självständiga arvet. Det är en balansgång att hitta rätt modeller, där det är viktigt att vara lyhörd och flexibel. För att få full utväxling av den stora kraft och kulturpotential som finns i området, kan samhällets stödssystem och processer behöva anpassas till de lokala förutsättningarna.

2. Odlas ungdomskulturen och gatukonsten

Kultur som skapar sammanhållning och stolthet

Hiphopen och graffitin har satt Hagsätra och Rågsved på kartan med ortenidentitet och en kulturprofil som väcker nyfikenhet och intresse långt utanför Stockholm. Ungdomskulturen och gatukonsten har blivit en del av den lokala identiteten och bidrar till en sammanhållning och stolthet bland unga som är viktig när området växer.

En kulturell växtplats för unga

Genom att skapa goda förutsättningar för ungdomskultur och gatukonst kan den starka kulturpotentialen tas tillvara. Med särskilda satsningar skulle Hagsätra och Rågsved kunna utvecklas till en kulturell växtplats för unga; en plats där barn och ungdomar fortsatt sätter prägel på stadsliv, kulturliv och identitet och där barns bästa sätts i främsta rummet på allvar. Detta förutsätter att ungdomskulturen och gatukonsten lyfts fram och ges bra förutsättningar i form av lokaler, ledare och utrustning.

Sysselsättning och sammanhang

Av central betydelse för utvecklingen i Hagsätra och Rågsved är att barn, ungdomar och unga vuxna erbjuds meningsfull sysselsättning och sammanhang. Det behövs mötesplatser och aktiviteter som är tillgängliga och lockande och som minskar risken att unga hamnar i utanförskap. Här har kulturen en viktig roll. Bland unga finns en stor efterfrågan på kulturaktiviteter som alternativ till idrott. Samhället har allt att vinna på att ta tillvara den kraft och vilja och det skaparintresse som finns hos de unga och ge dem den en framträdande plats i lokalsamhället.

3. Bygg vidare på odlingskulturen och det gröna kulturarvet

Ta tillvara det gröna kulturarvet

Hagsätra och Rågsved är en kulturbygd. I parkstrukturen – naturen, parkerna och parkstråken – finns fysiska grundförutsättningar för kulturen redan på plats. Här finns kulturmiljöer, odlingsområden och gröna vardagsrum som fungerar som arenor för lek, aktiviteter och kulturliv. I Hagsätra och Rågsved är det många som tillbringar semestern hemma och området kan erbjuda en stor rikedom av upplevelser genom sitt gröna kulturarv.

Aktivera de offentliga rummen

I samband med att Hagsätra och Rågsved växer behöver den gröna strukturen utvecklas för att möta nya behov. Den rustas med fler kvaliteter och den behöver också befolkas och aktiveras. När området planerades fanns parklekar, trädgårdsmästare och parkteater med personal som välkomnade invånarna. De skapade trygghet och sörjde för omsorg om barn och planteringar. Idag kan samhället inte erbjuda samma typ av service. Idag krävs andra modeller för att aktivera de offentliga rummen och skapa plats för kulturen.

Bejaka odlingskulturen

En stor kulturpotential finns i det växande miljöengagemanget, intresset för stadsodling och viljan att engagera sig i sitt närområde. Kanske kan boende och verksamma uppmuntras att ta en mer aktiv roll i förvaltningen av sina gröna vardagsrum? Går det att låta odlarna sätta ännu mer prägel på stadsmiljön? Att stärka områdets gröna profil och bejaka odlingskulturen kan vara ett sätt att attrahera nya engagerade invånare och bygga vidare på odlingsintresse och gemenskap.

4. Skapa nya mötesplatser och samlingslokaler för kultur

Skapa förutsättningar för kulturnärvaro

Avgörande för kulturlivet och för samhällsutvecklingen är att det finns mötesplatser och samlingslokaler där verksamheter kan ta plats och idéer utvecklas. Att det finns rum för att mötas, interagera och tänka tillsammans. På lokala mötesplatser kan människor bidra till samhällsutvecklingen, de kan hitta sina roller och bli betydelsefulla. Där skapas delaktighet, sammanhang och gemenskap. Även för den som väljer att inte delta i aktiviteter, bidrar mötesplatser och kulturnärvaro till att synliggöra kulturlivet och tillgängliggöra kulturen.

Bygg vidare på den sociala infrastrukturen

Hagsätra och Rågsved är byggda enligt grannskapsplaneringens principer, med gemenskap och demokrati som utgångspunkter. Stadsstrukturen är planerad för samvaro och den stora investeringen i mötesplatser är därmed redan gjord. Att förvalta grundidén, ta tillvara de offentliga rummen och fortsätta arbetet med gemenskap i samhällsbyggandet är ett effektivt sätt att stärka kulturlivet och främja den sociala sammanhållningen.

Samverkan för att tillgodose lokalbehovet

Grannskapstanken byggde på idén att varje stadsdel skulle ha sitt eget kulturhus och att skolan skulle ligga mitt i byn som gemensam resurs för bildning och kultur. Dagens upplevda brist på samlingslokaler är ett allvarligt samhällsproblem och begränsar möjligheterna för det lokala kulturlivet. Att tillgodose lokalbehovet är avgörande. Genom att ta tillvara potentialen i befintligt byggnadsbestånd (skolor, industrilokaler, centrum- och källarlokaler) och komplettera med nya samlingslokaler kan förutsättningarna för kulturlivet stärkas.

4. Förslag, idéer och exempel

Bejaka lokala initiativ och ta tillvara engagemanget

SKAPA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ENGAGEMANG SOM UTVECKLAR LOKALSAMHÄLLET

Kulturen och kulturlivet skapar stora värden för boende, verksamma och fastighetsägare. Samhället har mycket att vinna på att ta tillvara kulturen som värdeskapare i staden och som kraft i stadsutvecklingen.

Med lite flexibilitet och känslighet i systemet skulle Stockholms stad, fastighetsägare och andra aktörer kunna bli bättre på att se kulturpotentialen och skapa förutsättningar för engagemang som utvecklar lokalsamhället.

Ett generellt problem för många kulturutövare är att de har låg betalningsförmåga och inte kan efterfråga dyra lokaler. Om man lyfter blicken och ser till andra värden än ekonomisk betalningsförmåga, kan det vara möjligt att skapa incitament för samhällsnytta, samordning och samutnyttjande.

Kanske går det att erbjuda billiga eller gratis lokaler och öppna upp för dialog kring vad kulturens aktörer gör eller skulle kunna göra för platsen? Hyresrabatt mot att man delar lokal, håller öppet på kvällen och skapar trygghet i området? Eller ordnar naturskola för barnen? Tänk ett varv till, visa öppenhet och flexibilitet – våga testa!

Exempel: Konsthall C i Hökarängen öppnade 2004 i en av Hökarängens centraltvättstugor. Konsthallen startade på initiativ av Hökarängens stadsdelsråd och konstnären Per Hasselberg och har blivit en viktig institution i stadsdelen med sin starka lokala förankring och sitt goda rykte nationellt och internationellt. Sedan starten har fastighetsägaren Stockholms hem stått för lokalhyran. Fastighetsägaren har konstaterat att konsthallen genom sin verksamhet skapar stora värden i området och bidrar positivt till stadsdelens utveckling. Konsthall C profilerar Hökarängen och skapar stadsliv, trygghet, stolthet och intresse genom kvällsöppna aktiviteter och tillströmning av besökare utifrån.

Bild från Bostadsvrålet, seminarium på Konsthall C 2019.

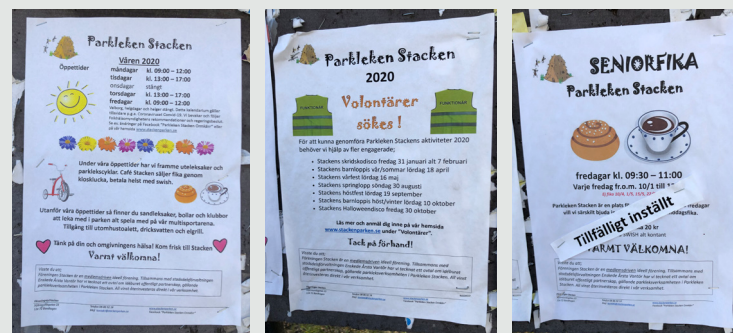
Konst i förskolan. Varje år bjuder Konsthall C in alla kommunala förskolor i Hökarängen och Farsta att delta i konstnärlig verkstad och utställning på konsthallen. För Konsthall C är det viktigt att barn inte bara får se samtidskonst, utan att de också lär sig att de själva är konstnärer och att deras uttryck ska tas på allvar. Sedan samarbetet med förskolorna startade 2013 har tusentals femåringar deltagit i verksamheten, vilket gett många barn och familjer en naturlig ingång till konsthallen och konsten. (Foto: Louse Helmfrid)

Forskningsstation. I samarbete med en privat fastighetsägare i Hökarängen har Konsthall C uppfört en forskningsstation där konsthallen erbjuder boende och arbetsplats för konstnärer, forskare och skribenter som får möjlighet att utforska platsen och fördjupa sin relation till området. (Arkitekt Spridd)

Exempel: Parkleken Stacken i Ormkärr har sedan 1997 drivits av en ideell förening på uppdrag av Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning. Bostadsbolagen HSB och Riksbyggen är med och finansierar bemanning i parken och Stockholms stad står för parkskötseln. "Alla hänger här. Barn 0-10 på dagarna, ungdomar på kvällarna, det finns en plats där de kan sitta under tak". Parkleken ordnar bland annat vårfest och grillkvällar till självkostnadspris. "Då går man hit direkt och slipper laga mat den kvällen". Även fika och aktiviteter för seniorer ordnas i Stackens lokaler. Parkleken är en viktig mötesplats med härlig gemenskap. Den har stor betydelse i Ormkärr, inte minst för ensamstående och för familjer med små ekonomiska medel.

Exempel: Fagerlidsparkens parklek i Hökarängen. Stackens lyckade modell för ideellt driven parklek har inspirerat till likande "räddningsaktioner" i andra stadsdelar, bland annat Fagerlidsparken i Hökarängen, som nyligen räddats från rivning och nu drivs av Hökarängens stadsdelsråd.

INRÄTTA STADSDELSLOTSAR OCH FÖRENINGSRÅD – SAMLA DE IDEELLA KRAFTERNA

Det ideella kultur- och föreningslivet i Hagsätra och Rågsved är rikt och spretigt. Inom engagerade grupper är sammanhållningen stark, men mellan olika grupper och i relation till Stockholms stad upplever många att kommunikationen är bristfällig och att det saknas en sammanhållande funktion som kan driva en gemensam agenda. Från föreningslivet har man framfört önskan att staden ska samordna krafterna i området.

Kan staden verka för ett föreningsråd/stadsdelsråd? Ett spontant och öppet råd där det är möjligt att ta upp frågor, lösa problem och kanalisera idéer. Kanske genom en stadsdelslots, en tjänsteperson med platsansvar i stadsdelen, för att stärka kraft och genomförandeförmåga, hjälpa idéerna fram och hindra att bra förslag hamnar mellan stolar? Kan det finnas en potential i Trygghetsrådet eller i Platssamverkan Rågsved?

Exempel 1: Norra Järva stadsdelsråd är ett förortsråd för röst och makt åt boende i Husby, Akalla och Kista. De agerar för ortens bästa, har de boendes perspektiv och är en lokal röst som engagerar sig i stadsdelens utveckling.

Exempel 2: Hökarängens stadsdelsråd är en paraplyorganisation som samlar boende och verksamma i Hökarängen. Stadsdelsrådet fångar upp idéer och engagemang och är en kraft för att ta dem vidare. Exempelvis har stadsdelsrådet startat en lokalt driven konsthall i stadsdelen – Konsthall C, Bomassan (en invånardriven bomässa för att diskutera stadsutveckling) och Unga kontoret (ett projekt för att engagera målgruppen 16-25). Stadsdelsrådet har även initierat flera utredningar och forskningsprojekt kopplade till lokala frågor såsom centrumutveckling och cykelplanering.

Hökarängens stadsdelsråd arrangerar aktiviteter på torget. Bilder från workshops under Bomassan 2018 på temat invånardriven stadsutveckling i ytterstaden.

Odla ungdomskulturen och gatukonsten

ORTENS KULTURSKOLA – GÖR HAGSÄTRASKOLAN TILL EN PROFILSKOLA FÖR GATUKULTUR

Många boende och verksamma lyfter fram skolan som en nyckelfråga för utvecklingen i Hagsätra och Rågsved. En bra och välfungerande skola är avgörande på många sätt. Idag är det många som väljer bort de lokala skolorna för skolor i andra områden.

Ett sätt att höja attraktiviteten och få fler att stanna kvar, kan vara att erbjuda profilklasser som lockar elever också från andra stadsdelar. Kanske skulle Hagsätraskolan kunna erbjuda profilering inom gatukultur (hiphop, streetdance, graffiti)? Rågsved och Hagsätra har redan cred i hiphop- och gatukonstkretsar. Med koppling till Studion i Rågsved, gatukonsten i Snösätra och den blivande musikscenen i Hagsätraaulan skulle Hagsätraskolan ha goda förutsättningar. Att involvera lokala professionella kulturutövare och profiler i undervisningen kan vara ett sätt att skapa ytterligare intresse.

En ortens kulturskola med inriktning mot gatukultur skulle kunna vara ett sätt att bygga vidare på den lokala identiteten och ta tillvara Rågsveds starka rykte inom gatukulturen. Det skulle också vara ett sätt att knyta ihop Hagsätra och Rågsved med den lokala kulturen som kitt. Hagsätraskolan har ett centralt läge vid tunnelbanan och fina lokaler som kan utnyttjas mer. Med en ny inriktning för skolan skulle kanske också skolans lokaler kunna bli en resurs för det fria kultur- och föreningslivet och utnyttjas för undervisning och möten kvällar och helger.

En profilskola med inriktning mot gatukultur bygger vidare på den lokala identiteten och tar tillvara Rågsveds starka rykte inom gatukulturen. (Bild från Studion i Rågsved. Foto Nya Rågsveds Folkets Hus)

KULTURSKOLAN – TILLGÄNGLIGGÖR KULTUREN FÖR FLER BARN OCH UNGA

Kulturskolans pilotprojekt "Rum för skapande" har visat att det finns en stor potential att nå ut till fler barn och unga i ekonomiskt svaga stadsdelar. Detta förutsätter att verksamheten kan utökas och anpassas så att den blir mer tillgänglig.

En satsning på kulturskolan i Hagsätra och Rågsved skulle vara en investering i barns och ungas framtid. Kulturskolan erbjuder sysselsättning, ett socialt sammanhang och tillgång till estetiska uttryckssätt och verktyg för eget skapande. Detta har visat sig stärka individerna, deras självkänsla och personliga utveckling. I förlängningen bidrar det till social sammanhållning, tillit och minskat utanförskap.

Det finns mycket att lära av de erfarenheter som gjordes i Rum för skapande. Många delar skulle kunna upprepas och utvecklas i Hagsätra och Rågsved – i stor eller liten skala. Centralt är att ta tillvara och vidareutveckla samarbetet med skolor, ungdomsgårdar och fritids, som en ingång till barnens vardag. Idag finns redan etablerat samarbete med flera skolor. Viktigt är också att sänka den ekonomiska tröskeln genom att utöka den avgiftsfria verksamheten.

För att höja statusen och intresset för verksamheten är det angeläget att kulturskolan även kan erbjuda utrustade lokaler för undervisning och framträdanden i respektive stadsdel. Kulturskolan kan med fördel samlokaliseras med annan kultur- och föreningsverksamhet, där lokaler, utrustning och bemanning kan samutnyttjas. Det är bra med ett centralt och tillgängligt läge, där kulturverksamheten synliggörs och bidrar till stadsliv och identitet.

Det nya allaktivitetshuset i Rågsved är ett steg i rätt riktning. Det vore värdefullt om motsvarande satsning kunde göras i Hagsätra, där frånvaron av synlig kultur uppmärksamhets särskilt. Skulle kulturskolan kunna erbjuda undervisning på Hagsätraskolan, uppspel i Hagsätraaulan och skapande i nya lokaler i Hagsätra centrum?

***Exempel: Stockholmsskolan** är en konstskola för unga som utnyttjar Stockholms konsthallar som klassrum. (Foto Sofia Runarsdotter, Stockholmsskolan)*

***Exempel: Unga kontoret** är en mötesplats för kulturintresserade unga vuxna i Hökarängen. (Foto Louise Helmfriid, Unga kontoret)*

SNÖSÄTRA – BEVARA MAGIN I MÖTET MELLAN NATUREN OCH URBANKULTUREN

Snösätra med sin graffitivägg och festivalen Springbeast är idag en destination som genom sin verksamhet och attraktionskraft lockar tillresta från övriga Stockholm och världen. Föreningen Streetcorner som är aktiva i området, har tagit initiativ till nätverket Kulturkvarter Snösätra, där flera aktörer driver idén att skapa en kulturpark/kulturkvarter i området. Projektet innehåller förslag som syftar till att öppna upp och utveckla verksamheten, göra den mer tillgänglig och locka fler besökare. Idéerna bygger vidare på platsens potential – kulturen i naturen – och en möjlighet att göra mer för det lokala.

För att Snösätra inte ska tappa sin magi och dragningskraft är det viktigt att platsen inte tvingas in i en alltför ordnad kostym. Det blir en balansgång mellan bredd och spets, mellan det lokala och det regionala och mellan naturen och kulturen. Snösätra har skapats i spänningsfältet mellan natur och kultur. Att platsen ligger i ett naturreservat bidrar till dess unika identitet och attraktionskraft!

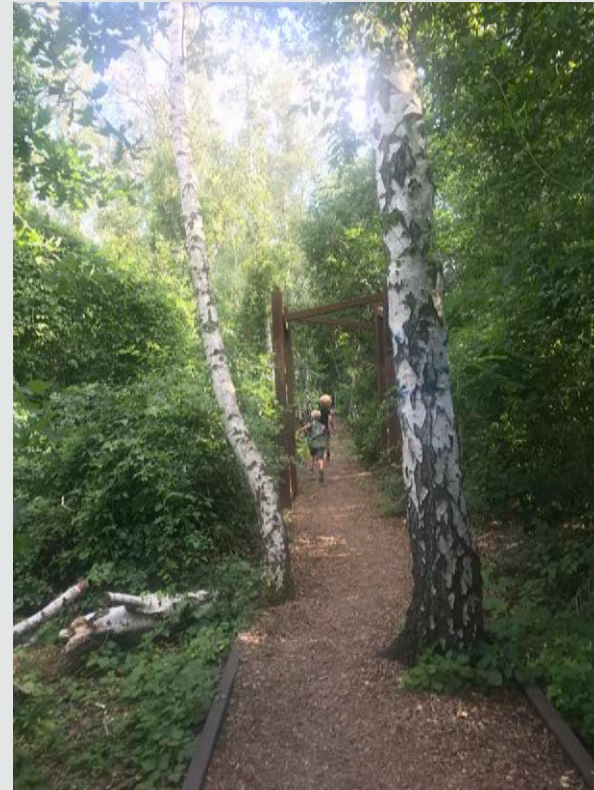
Frågeställningar och idéer:

Hur kan området och verksamheten bli en större tillgång för boende Rågsved och Hagsätra, utanför gatukulturen? Hur kan Snösättras dragningskraft spilla över mer på lokalsamhället? Går det att inleda samarbete med områdets skolor och kulturskolan för att låta kulturkraften spridas till områdets unga?

En avgörande fråga för utvecklingen i Snösätra är att man kan komma åt problemen med kriminalitet och störningar som skapar otrygghet i området idag.

Snösätra har blivit ett utflyktsmål, den långa graffitiväggen lockar besökare året om. Det har blivit vanligt att använda Snösätra som fond för inspelning av musikvideos, dans och modefoto. Snösätra blir bilden av orten och urbankulturen. I området råder full aktivitet oavsett väder, överallt är naturnärvaron påtaglig.

Exempel: Naturpark Südgelände i Berlin är ett igenvuxet järnvägsområde som utvecklats till en populär naturpark – en internationellt uppmärksammad destination med graffitivägg, spår, får och kulturevenemang.

Naturpark Südgelände. Naturen möter urbankulturen i ett övergivet järnvägsområde. Murar har blivit graffitiväggar - en storslagen utställningsyta. Naturen har intagit det gamla spårområdet och tågrälsen har omvandlats till promenadvägar genom parken. Betande får hjälper till att hålla igenväxningen på lagom nivå och bidrar till att lyfta fram det intressanta mötet mellan natur och kultur. Bevarade industribyggnader huserar nu café och restaurang. Konserter och evenemang hålls i området.

Bygg vidare på odlingskulturen och det gröna kulturarvet

TA TILLVARA ODLINGSINTRESSET – GÖR DE BOENDE TILL TRÄDGÅRDSMÄSTARE

Odling skapar närvaro, aktivitet och omsorg i de gemensamma rummen och bidrar till social sammanhållning och trygghet. Det ger de boende möjlighet att vara kreativa, skapa, känna närhet till naturen och utveckla kunskap om miljö, mångfald och kretslopp, att känna tillhörighet och gemenskap och bli en del av ett sammanhang.

Hur kan odlingsintresset bejakas i ett område där invånarna saknar egen trädgård och där det är kö till odlingslotterna? Kan stadsdelsförvaltning och fastighetsägare aktivt bjuda in de boende att ta ett större ansvar för trädgårdsskötseln i sina bostadsområden? Går det att låta invånarna bli sina egna trädgårdsmästare? Kan Hagsätra och Rågsved bilda modell för hur man kan involvera invånarna i utvecklingen av stadens grönområden? Går det att visa att boende kan berika gårdar och miljöer med större mångfald och bättre kontinuitet i skötseln än traditionell skötsel på entreprenad?

Dra nytta av erfarenheterna från Rågsveds gröna gårdar och utveckla ett tydligt system för ansvar och privilegier i odlingen. Skapa en ordning för hur man kvalificerar sig som trädgårdsmästare, utgå från olika åldrar och lyft fram möjligheten för kvinnor. I skötseln av den egna bostadsgården är det möjligt att involvera grupper som känner sig otrygga och undanträngda i det offentliga rummet.

Exempel: Ikanoakademin där ungdomar anlitats i trädgårds- och fastighetsskötsel i Hagsätra och Rågsved. Projektet har bidragit till ökad trygghet, social sammanhållning, sysselsättning och bättre parkskötsel.

Exempel: Rågsveds gröna gårdar är ett projekt initierat av Rågsveds fastighetsägarförening – om granngemenskap, trygghet och odling. Bild från pallkrageodling Stövargatan 100, där ett igenvuxet skogsparti omvandlats till en gemensam trädgård. Odlingen har startats på initiativ av de boende och drivs i samverkan mellan stadsdelsförvaltningen och Rågsveds fastighetsägarförening.

RUSTA OCH AKTIVERA PERSSONS BETONG – BJUD IN PARKTEATERN

Perssons betong, eller Sellbergstippen, ligger som en halvt igenvuxen och till synes övergiven festplats i slänten mellan Bjursätragatan och Snösätra. Många lyfter fram platsens historiska betydelse som arena för Sellstockfestivalen och symbolisk startplats för punken. I medborgardialog och samtal framförs önskemål om att rusta upp platsen, höja dess status och ta hit parkteatern.

Perssons betong används fortfarande vid lokala festligheter som till exempel valborgsfirande. Den är omtyckt och uppskattad, men skulle kunna lyftas fram mycket mer, med bättre skötsel, tydligare entréer, sittplatser och belysning och mer aktivitet! En upprustning med fingertoppskänsla och förståelse för det stökiga och oplanerade kan ge kultplatsen Perssons betong återupprättelse, så att den kan återfå sin betydelse i Rågsveds kulturliv.

Perssons betong idag.

Parkteater på Perssons betong/Sellbergstippen 1969

Exempel: Parkteater i Vitabergsparken 2018.

Exempel: Parkteater i Vitabergsparken 2018.

AKTIVERA DE OFFENTLIGA RUMMEN – LÅT INVÅNARNA TA PLATS

I naturen, parkerna, parkstråken och torgen finns fysiska grundförutsättningar för kulturen redan på plats. När området växer behöver den gröna strukturen utvecklas för att möta nya behov. Den behöver rustas med fler kvaliteter och den behöver befolkas och aktiveras.

När Hagsätra och Rågsved planerades fanns parklekar, trädgårdsmästare och parkteater med personal som välkomnade invånarna, som skapade trygghet och som sörjde för omsorg om barn och planteringar. Idag krävs andra sätt att aktivera de offentliga rummen och skapa plats för kulturen. Det är närvaron av människor som gör platserna. Det är när de används som kulturkraften kan frigöras och de kan nå sin fulla potential. Kan vi tänka nytt kring användning och skötsel? Kan invånarna bjudas in att bli medskapare, förvaltare och aktörer i sina gröna vardagsrum?

Rågdalen, exempel efterkrigstidens sociala parkplanering

Exempel: Ordna en ljusfest (Husby), häng upp en gunga (Nackareservatet), bjud in till upptäcksfärd (Svedmyraskogen), gå på lina (Söderbysjön), ordna en klassfest (Enskedefältet).

BYGG VIDARE PÅ PARKLEKSTRADITIONEN – EN ATTRAKTION I VARJE STADSDEL

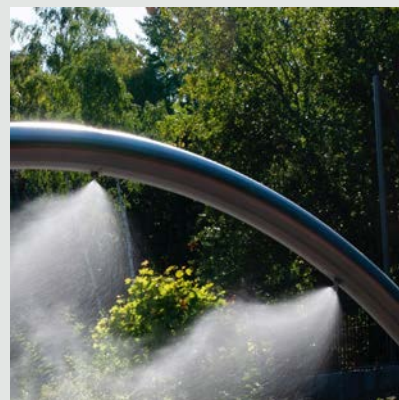
Parklekstraditionen är unik för Stockholm, ett kulturavtryck och kulturarv. Parklekarna tillkom i Stockholmsskolans parkplanering, när ytterstadens nya stadsdelar växte fram under efterkrigstiden. I Hagsätra och Rågsved har parklekarna spelat – och spelar fortfarande – en stor roll i barns, ungas och familjers liv. De är vardagens kanske viktigaste mötesplatser. Parkstrukturen och de bemannade parklekarna är en fantastisk resurs att utveckla för att möta det växande behov av mötesplatser och aktiviteter som kommer med en större befolkning.

Hur kan verksamheten i stadsdelarnas parklekar utvecklas? Kan det bli fler aktiviteter, mer kultur? Kan de boende bli mer delaktiga i innehåll, skötsel och aktiviteter? Kan lokal arbetskraft anlitas för att engagera barn och ungdomar i olika aktiviteter? Kommunal drift med de boende som medskapare? Hur kan parklekarna profileras för att locka till besök från andra stadsdelar. Starta en bemannad bygglek där barnen kan vara med och skapa!

Exempel: Malmös temalekplatser. En medveten satsning på lekplatser med olika teman, som lockar barnfamiljer och förskolor att göra utflykter till andra stadsdelar.

Nyligen upprustade Hagdalen i Hagsätra med nya aktivitetsytor, sittplatser och en attraktion i form av vattenlek med dimma och regnbågseffekt.

Lekskulpturen Ägget, en attraktion i Fagerlidsparken, Hökarängen

Starta en bemannad parklek där barnen kan vara med och skapa! Bilder från bygglek i Rosendals trädgård. (Foto: Camilla Carlsson)

Bygglek Rosendals trädgård. (Foto Camilla Carlsson). Bygglek.

UTVECKLA RÅGDALENS SKOGSTRÄDGÅRD – SKAPA ETT CENTRUM FÖR LOKAL ODLING

Rågdalens skogsträdgård med sin permakulturodling ligger naturskönt i Rågsveds naturreservat mellan Huddinge och Rågsved. Man odlar på naturens villkor och har skapat ett mellanting mellan natur och trädgård. Platsen är öppen och inbjudande, alla som vill kan vara med och odla och skörda. Initiativtagarna har sin bakgrund i gerillaodling, de har stort engagemang för platsen, mycket kunskap, de ordnar natur- och odlingsundervisning och har ett intresse för att utvidga området och verksamheten.

Går det att skala upp verksamheten och utveckla Rågdalens skogsträdgård till ett centrum för urban odling? Kan det bli en mötesplats med utbildning och evenemang, med gemensam matlagning och verkstad? Skapa en möjlighet att nå odlingsintresserade familjer i söderort och tillgängliggöra platsen för fler.

Går det att utöka den pedagogiska verksamheten? Erbjuder odlingsmöjligheter och naturutbildning för områdets skolor? Kombinera med studiebesök i groddammarna och Rågsveds naturreservat?

Exempel: Under Tallarna i Gnesta. Ett kollektiv som utvecklar odling som kulturform i en öppen trädgård. Matlagning, odling och konst förenas. Odlingskooperationen (man satsar pengar och får del av skörden) arrangerar evenemang, som konstupplevelser, skördefest, berättarkväll och filmvisning.

Under Tallarna i Gnesta (Foto: Erik Sjödin)

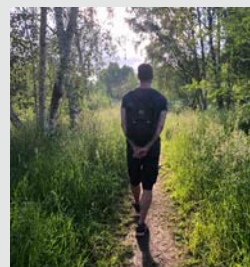
STÄRK KULTURSTRÅKET MELLAN BANDHAGEN OCH RÅGSVED – SKAPA EN DESTINATION I SÖDERORT

Som ett pärlband mellan Bandhagens centrum och Rågsveds naturreservat ligger en rad intressanta platser och företeelser – Bandängens parklek med djur och plaskdamm, Skejtparken i Högdalen, kulturhuset Cyklopen, nyanlagda löparslingor och utegym, Snösättras odlingslotter, Perssons betong (festplats från punkeran), Snösättra graffitivägg, Rågdalens skogsträdgård med sin öppna permakulturodning och naturreservatet med vitsippsbackar, groddammar, kulturmarker och skogar.

Kulturstråket kopplar ihop stadsdelar och platser och överbryggas genom promenad- och cykelvägar. Många pekar på potentialen i stråket – det skulle kunna utvecklas mer och bli tydligare med fler målpunkter, bättre skötsel och starkare karaktär. Ett tydligare kulturstråk kan bli en destination i sig och bidra till att knyta samman stadsdelar och tillgängliggöra dolda delar av söderorts natur- och kulturskatt.

Våtmarker och groddammar

Rågsveds naturreservat

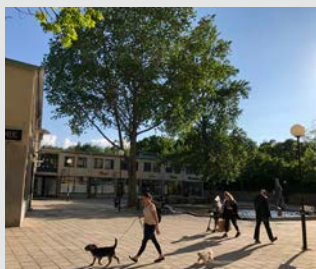
Skogsträdgården

Snösättra graffitivägg

Perssons betong

Bandhagens torg

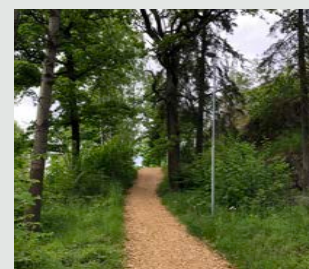
Bandängens parklek

Högdalens skejtpark

Cyklopen

Utegym och motions slinga

Snösättra koloniområden

Skapa mötesplatser och samlingslokaler för kultur

HITTA FORMER FÖR SAMVERKAN KRING LOKALER – MATCHA LOKAL MOT BEHOV

Tillgång till samlingslokaler och mötesplatser är avgörande för kulturlivets möjligheter att utvecklas när områdets befolkning växer. Det kommer att behöva nya mötesplatser och samlingslokaler, men det finns också en potential i det befintliga beståndet – i lågt utnyttjade skolor, billiga industrilokaler, outhyrda centrum- och källarlokal. Genom att utnyttja samhällets resurser mer effektivt kan sannolikt en del av behoven tillgodoses.

Att matcha lokal mot behov kräver ett medvetet och strategiskt arbete med att kartlägga lokalutbudet och identifiera behoven. En bred samverkan mellan fastighetsägare är viktigt för att upptäcka okända resurser, omdisponera och kanalisera verksamheter till rätt plats. Samarbetet kring lokaler kan med fördel drivas av ett föreningsråd, stadsdelsråd eller genom en annan etablerad samverkansplattform.

Ett aktivt och medvetet arbete med samlingslokaler för kultur blir ett verktyg för att uppmärksamma och ta tillvara olika gruppers önskemål och skapa förutsättningar för det lokala kulturlivet. Det kan till exempel vara ett sätt att

- Stärka amatörkulturens förutsättningar (lokaler för körer, små scener för spelningar etcetera)
- Värna konstnärernas plats och motverka utträngning som kommer av ekonomiska begränsningar och pågående stadsutveckling
- Möta de små föreningarnas behov av möteslokaler
- Tillgodose ungdomarnas behov av lokaler för möten och aktiviteter
- Hitta incitament för samordning och samutnyttjande

Alla satsningar på mötesplatser blir viktiga investeringar i områdets utveckling och sociala sammanhållning.

Nyöppnade bageriet BAK i Kastanjegården, Hökarängen

Exempel: Hållbara Hökarängen. I samband med projektet Hållbara Hökarängen arbetade Stockholms hem systematiskt med att kartlägga lokalbeståndet, effektivisera lokalutnyttjandet och fylla lokaler med rätt verksamhet för att skapa en mer levande stadsdel. (Foto: Stockholms hem)

Cykelverkstad och bryggeri (Foto: Stockholms hem)

UTVECKLA HAGSÄTRA AULAN TILL EN MÖTESPLATS FÖR MUSIK OCH KULTUR

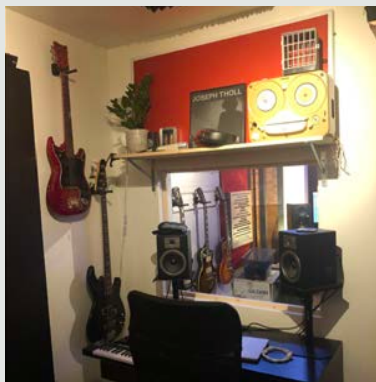
Bejaka det initiativ som tagits att skapa en mötesplats för musik och kultur i Hagsätraskolans unika aula. Här finns möjlighet till musikundervisning, inspelning och en scen för konserter och föreställningar. Verksamheten i Hagsätraaulan kan bli en viktig plats för unga och bidra till att lyfta fram och synliggöra kulturlivet i Hagsätra.

Det råder idag stor brist på mindre scener och plats för amatörkultur i Stockholm. Hagsätraaulan kan bli ett tillskott som sätter Hagsätra på musikkartan.

Ge upprättelse åt Hagsätraaulan, denna blåklassade brutalistiska klenod och gör den till en tydlig del av kulturlivet i Hagsätra – en resurs för Kulturskolan, för skolorna och för hiphoparna från Studio Rågsved.

Hagsätraaulan under ombyggnad

En brutalistisk klenod centralt i Hagsätra

SATSA PÅ ETT KULTURHUS I HAGSÄTRA – FOLKETS VERKSTAD

Hagsätra saknar en större samlingslokal och mötesplats. Många efterfrågar ett kulturhus/medborgarhus, där olika verksamheter kan pågå parallellt och där unga och gamla kan mötas. En plats som är öppen för alla, som synliggör kulturlivet och tillgängliggör kulturen. En plats där det lokala föreningslivet kan hyra in sig och där medborgarna kan ställa till med kalas. En plats som bejakar det växande oorganiserade föreningslivet och som skapar liv och trygghet i Hagsätra centrum.

Att samla verksamheter i en byggnad har stora samordningsvinster, inte minst när det gäller öppettider, förvaltning och att möjliggöra samarbeten över gränser. Den "samhälleliga närvaron", att kommunen finns representerad och bedriver verksamhet genom ett medborgarhus/kulturhus, är också viktig.

Skulle stadens verksamheter kunna samlas i en byggnad – biblioteket, fritidsgården, och kulturskolan? Det finns ett stort engagemang bland verksamheterna och en vilja till mer samverkan. Kan Nya Rågsveds Folkets Hus fungera som modell för ett underifrån drivet kulturhus i Hagsätra? Kan man låta det lokala engagemanget vara utgångspunkten?

Kan Hagsättras kulturhus inrättas i form av en Folkets verkstad? En plats för görande – låna symaskiner, laga cykel, återbruka, spela datorspel, ordna studiecirkel, arrangera en egen konstutställning? Trångboddheten är ett problem för många. Finns det möjlighet att inrätta lokaler/verkstäder/ateljéer som är öppna för alla – gemensamma ytor att skapa i?

Är det möjligt att omvandla den gamla panncentralen i Hagsätra centrum till ett nytt Kulturhus/Folkets verkstad? Det är en spännande byggnad med ett bra läge vid tunnelbanan. Den kan bidra till att öppna upp dagens inåtvända centrum med entréer såväl in mot torget som ut mot omgivande gata. Kanske kan det kombineras med andra verksamheter? Mikrobryggeri? Bageri? Med Ikano har man en förvaltare med intresse av ett levande centrum och en socialt hållbar stadsdel.

***Exempel: Lava, Kulturhuset Sergels torg,** är ett bibliotek som välkomnar alla mellan 14–25 år. Här kan man låna böcker, instrument och verktyg, arbeta i verkstan, delta i kreativa workshops och bokcirkel, jobba i ljudverkstan med musik eller podcast, låna symaskin, screentrycka, testa 3D-skrivare, gå på utställning, konsert och författarbesök och få stöd att förverkliga egna projektidéer.*

Den gamla panncentralen i Hagsätra centrum har ett bra läge vid torget. Går den att omvandla till en Folkets verkstad?

Exempel: Nya biblioteket Ode i Helsingfors där innehållet styrs av invånarnas önskemål. Det har blivit ett socialt kulturhus fyllt av aktiviteter - allt ifrån symaskiner till datorspel.

SKAPA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DET OPRETENTIÖSA KULTURHUSET

Se möjligheterna i den verksamhet som pågår i området och i de idéer och önskemål som växer fram. Om det inte är möjligt att skapa ett kulturhus/Folkets verkstad idag, kanske de små opretentiösa kulturhusen, där idéerna får bygga verksamheten, kan vara modellen. Hur kan man göra det enklare och billigare? Fem små, lokalt drivna kulturhus kan vara ett alternativ till ett stort kommunalt?

Hur kan kommunen och fastighetsägarna underlätta och stödja? Hur skapa incitament för öppenhet och interaktion?

Exempel: Österängens Konsthall är en underifrån driven konsthall och en plats för svensk och internationell samtidskonst. Det är också en mötesplats och ett community center på Österängen i Jönköping. Konsthallen präglas av öppenhet, samarbete och mångfald och lyfter fram ung och urban konst och kultur. Konsthallen spränger gränser, går utanför ramar och bryter normer. Den tillvaratar kraften och kompetensen i lokalsamhället och välkomnar samarbeten med en mångfald av konstnärer, föreningar, företag och organisationer. Österängens konsthall har en egen verkstad där barn och ungdomar får upptäcka sin egen kreativitet tillsammans konstpedagoger. Konsthallen drivs av en ideell förening med stöd av bostadsbolag, privata sponsorer, kommun, region och Statens Kulturråd. (Foto Marcus Gyllborg, Österängens Konsthall)

ÖKA KONSTNÄRVARON MED ÖPPNA ATELJÉER OCH PERFORMANCE CENTER

Konsten i Hagsätra är idag osynlig. Ateljéhuset uppfattas slutet och anonymt. Hur kan konsten bli mer närvarande? Det finns ett intresse bland konstnärerna att öppna upp sin verksamhet mer. Öppna ateljéer som årligt evenemang planeras. Vad kan göras mer för att synliggöra konsten?

Att låta ateljéhuset ha en permanent öppen del som också kan fungera som möteslokal är intressant, gemenskapstanken, men är resurskrävande och förutsätter samarbete med fler aktörer eller samverkan med en vänförening. Några konstnärer har idéer om att starta ett performance center för intensiva möten med publik i exklusiva (men avgiftsfria) föreställningar.

Hur kan staden, och andra aktörer, bidra till att öka konstnärvaron, tillgängliggöra konsten och skapa bättre förutsättningar för konstnärerna? Kan lokalhyror subventioneras? Kan ett performance center inrymmas i Hagsätraskolan? Eller i Hagsätras kulturhus?

Exempel: *Lillith performance studio i Malmö är en oberoende konstorganisation med inriktning på nyproducerad bildkonstperformance.*

Exempel: *Storyteller 1*, Lukaza Branfman-Verissimo, performance på Konsthall C, Hökarängen. (Foto Konsthall C i samarbete med Azha Luckman)

TA TILLVARA KULTURKRAFTEN I NYA RÅGSVEDS FOLKETS HUS

Nya Rågsveds Folkets hus är en intressant modell för ett kulturhus/medborgarhus. Det drivs av det lokala föreningslivet med förankring i platsens kulturliv och kulturhistoria. Verksamheten bygger på det lokala engagemanget. Det är öppet och tillgängligt, långsiktigt, stabilt och kostnadseffektivt. Inom verksamheten finns hjärta, vilja, drivkraft, idéer och kontakter – en stor potential.

Verksamheten på folkets hus skulle kunna växa mer, exempelvis med samarbete med kulturskolan, Fria teatern i Högdalen och så vidare. Begränsande idag är fastighetsägarens bristande engagemang. Lokalerna är dyra, många verksamheter har inte råd att hyra in sig, underhållet bristfälligt och det är svårt att göra förändringar och utveckla verksamheten.

Kartläggning av kulturlivet

5. Statistisk kartläggning av kulturverksamheter

Sammanställning av data

Kulturella indikatorer

På efterföljande sidor analyseras fyra indikatorer som kan visa på kulturell potential i ett område: antal sökta ateljéstöd, antal sökta kulturstöd, antal sökta kulturstöd för unga samt antal kulturella verksamheter (hämtat ur företagsdatabasen). Urvalet av indikatorer har gjorts baserat på tillgänglig data och relevans för analysen.

Jämförbara stadsdelar i söderort

För att göra datan för Hagsätra och Rågsved mer intressant sätts den i relation till fyra andra stadsdelar i söderort; Hökarängen, Bagarmossen, Farsta och Bredäng.

Bagarmossen och Hökarängen är stadsdelar med kulturell identitet. De är relativt etablerade kulturella centrum sedan ett tiotal år. Stadsdelarna ligger på ungefär samma avstånd till Stockholms innerstad som Hagsätra och Rågsved.

Farsta och Bredäng är lite större än Hagsätra och Rågsved, men ligger på ungefär samma avstånd från innerstaden. Farsta och Bredäng var två av de stadsdelar i ytterstaden som 2012 lyftes fram som "växtplatser" av kulturförvaltningen. För växtplatserna var målet att utifrån egna verksamheter, såsom exempelvis kulturskolan och kulturstöden, nå fler, synliggöra kulturen, öka tillgängligheten samt involvera medborgarna. Bredäng och Farsta har socioekonomiska förutsättningar som liknar Hagsätra och Rågsveds.

Kulturverksamheter på karta

Kartan på följande sida visar kulturverksamheter, föreningar, offentliga rum och platser samt evenemang som har betydelse för kulturlivet i Hagsätra och Rågsved. Kartan ger en översiktlig bild av kulturlivet. Kartan bygger på information som har samlats in genom intervjuer samt tillgängliga karttjänster online. Den gör inte anspråk på att vara fullständigt heltäckande. Det kan finnas verksamheter och platser som inte kunnat identifieras under den period som kulturlivsanalysen genomförts.

Kartan visar kulturverksamheter; kulturrelaterade aktiviteter; offentliga rum och platser och återkommande evenemang av betydelse för kulturlivet i Hagsätra och Rågsved.

Ateljéstöd

Ansökningar om ateljéstöd inom 1 km

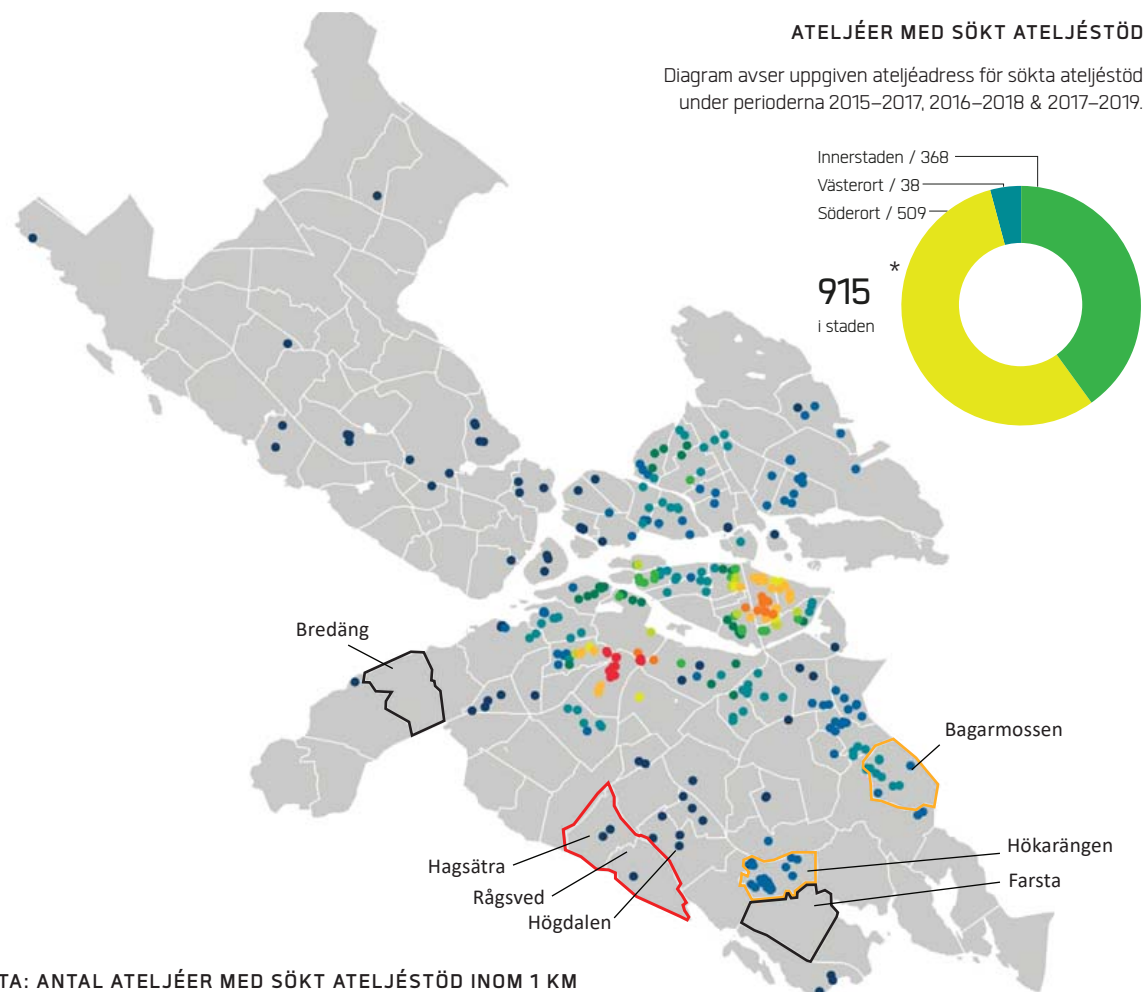
Klusterkartan på denna sida visar antal ateljéer med sökt ateljéstöd inom 1 km. Varje punkt i kartan avser en adress som angivits i en eller flera ansökningar om ateljéstöd. Färgerna representerar mängden ateljéer med sökt stöd inom en kilometer. Kartan är baserad på ansökningar till kulturförvaltningen 2015-2019 och är framtagen av Spacescape på uppdrag av Stockholms stad.

Tydligt kluster i Vantör

I stadsdelarna Hagsätra, Rågsved, Högdalen och Bandhagen, som utgör en del av Vantör, framträder ett kluster. Hagsätra har en något högre koncentration än Rågsved. Klustrets kärna, högst koncentration, ligger i Högdalen. Kartan visar att det finns en relativt stark och tydlig ateljénärvaro i Vantör relativt andra delar av i Stockholms ytterstad.

Hög ateljétäthet återfinns även i Hökarängen och Bagarmossen (markerade med orange kontur). I Hökarängen finns sedan området byggdes många ateljéer. Särskilda satsningar på konst och ateljéer har också gjorts genom Konsthall C och Hållbara Hökarängen. Bagarmossen, långt ut på gröna linje 17, ingår i ett band av högre ateljétäthet vilket sträcker sig genom de södra närförorterna mot Gröndal.

Sammantaget är ateljétätheten i Bagarmossen och Hökarängen betydligt högre än i Hagsätra och Rågsved. För stadsdelarna Bredäng och Farsta (markerade med svart kontur) finns inga ansökningar om ateljéstöd för den aktuella perioden.

Kulturstöd

Ansökningar om kulturstöd

Kartan på denna sida visar var kulturaktörer som sökte kulturstöd hade sin verksamhets postadress år 2014. Ansökan om kulturstöd görs till Kulturförvaltningen och innefattar under den undersökta perioden projektstöd, verksamhetsstöd, scenkonststöd, stöd till folkhögskolor och studieförbund och stöd till distriktsorganisationer. Åren som har studerats är 2014, 2017, 2018 och 2019.

Kartan är hämtad från rapporten Kulturpotential, Kartläggning av fem stadsdelar i Stockholm: Bredäng, Farsta, Husby, Skärholmen och Tensta. Rapporten är gjord av Spacescape på uppdrag av Stockholms stad.

Kultur i ytterstaden

Även denna kartläggning visar ett kluster i Vantör med tyngpunkten i stadsdelarna Hagsätra, Rågsved och Högdalen.

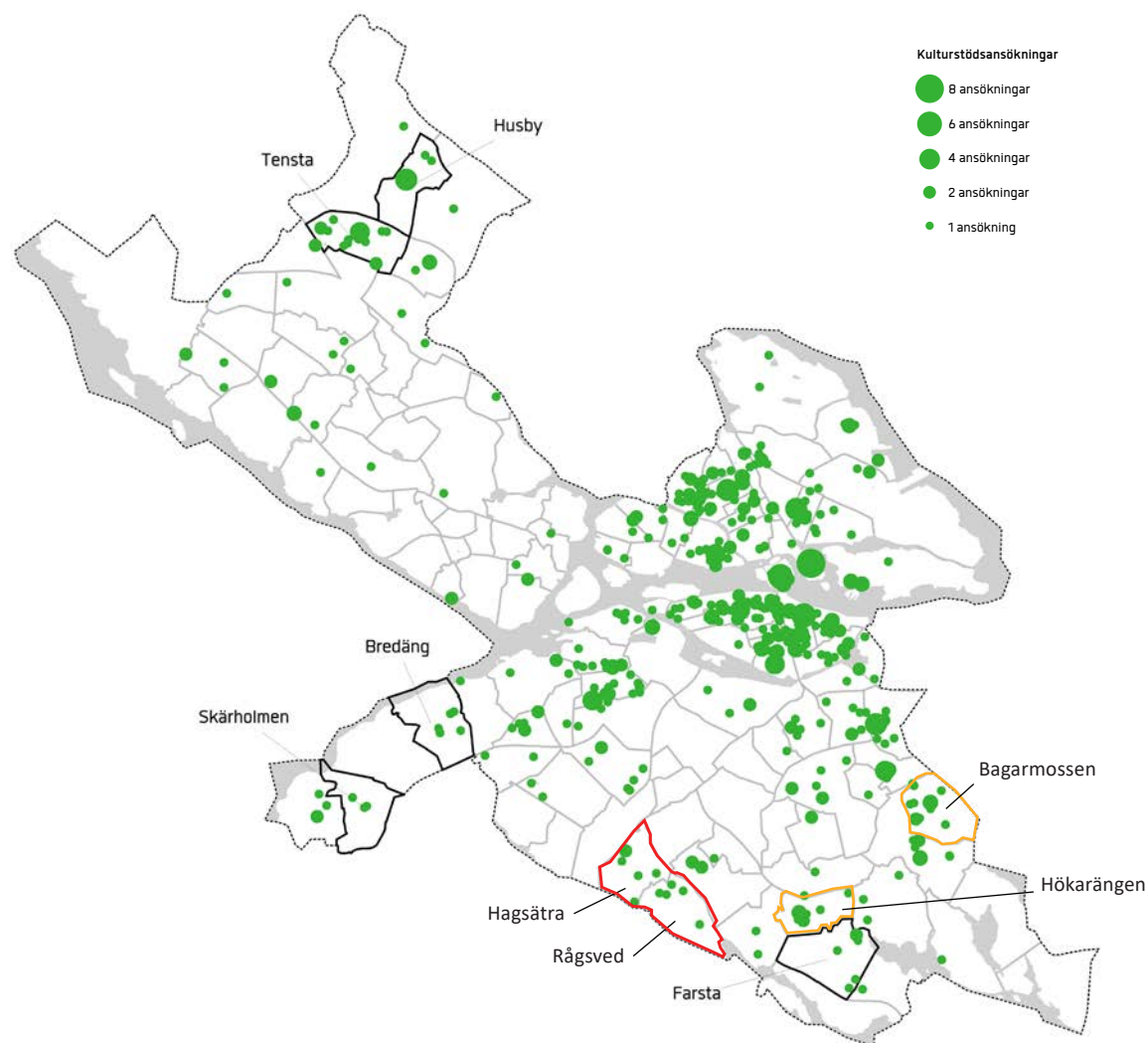
År 2014 hade det i Hagsätra ansökts om kulturstöd sex gånger, i Rågsved fem gånger, i Farsta sex och i Bredäng fem, i Hökarängen tio och Bagarmossen 13 gånger.

År 2017 hade det i Hagsätra ansökts noll gånger, i Rågsved fyra gånger

År 2018 hade det i Hagsätra ansökts tre gånger, i Rågsved fem gånger.

År 2019 hade det i Hagsätra ansökts tre gånger, i Rågsved sex gånger.

För de 21 ansökningar om kulturstöd som gjordes i Hagsätra och Rågsved mellan 2017 och 2019 beviljades fyra: en festival i Snösätra, ett konstprojekt, en dansteater och en graffitiutställning.

Antal kulturstödsansökningar 2014

Karta producerad av Spacescape för Stockholms stad

Kultur för och av barn och unga

Kulturstöd för unga

Privatpersoner mellan 10 och 25 år som vill arrangera ett publikt kulturprogram kan söka ett särskilt kulturstöd riktade mot unga. Summan man kan söka uppgår till 10 000 kronor och därtill erbjuds coachning i samarbete med fritidsgård/stadsdelsförvaltning. Ett publikt kulturprogram i detta sammanhang kan till exempel vara en föreställning, en konsert eller en utställning.

Mellan 2017 och 2020 inkom 17 ansökningar från Rågsved och 6 från Hagsätra, totalt 23 för de två stadsdelarna. Från övriga Vantör hade de inkommit 9 ansökningar från Högdalen och 7 från Bandhagen, inga från Stureby.

Detta kan jämföras med 18 ansökningar från Bagarmossen och 11 från Hökarängen för samma period. Två stadsdelar i ytterstaden med kulturell identitet.

Tittar man på växtplatserna så hade Farsta 24 ansökningar och Bredäng 11.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Rågsved har en långt högre ansökningsgrad än Hagsätra och även högre än övriga stadsdelar i Vantör. Ansökningarna i området är även högt i jämförelse med de valda referensstadsdelarna.

Kulan – kultur i förskola och skola

Kulanpremien innebär att ett urval av det fria kulturlivets scenkonstutbud riktat mot förskola och skola subventioneras med en rabatt på ordinarie biljettpris.

Antal kulturbesök som gjorts av barn och unga i Hagsätra via den så kallade Kulanpremien uppgick 2019 till cirka 200 i förskolan, vilket motsvarar 27 % av barnen. Andelen för 2018 var 52 % och 2017 51 %.

Antalet kulturbesök som gjorts av barn och unga i Rågsved via Kulanpremien uppgick 2019 till drygt 300 i förskolan vilket motsvarar 39 % av barnen. För 2018 var andelen 62 % och 2017 51 %.

I grundskolan uppgick antalet kulturbesök 2019 till cirka 240 vilket motsvarar 17 % av eleverna. Motsvarande siffra för 2018 var 11 % och för 2017 25 %.

Variationerna i hur Kulanpremien når ut under olika år är ganska stora. I Hagsätra och Rågsved finns det goda möjligheter att öka andelen barn och unga som får kulturbesök så att alla här har lika nära till kulturupplevelser som i andra delar av staden.

Kulturella verksamheter

Kulturella verksamheter i företagsdatabasen

I Hagsätra och Rågsved återfinns sju kulturella verksamheter i statistiska centralbyråns företagsregister, däribland Nya Rågsveds Folkets Hus och Hagsätra Bibliotek. Tre av verksamheterna ligger i Rågsved och fyra i Hagsätra. Som jämförelse i hittar man sex kulturverksamheter i Hökarängen och 35 i Bagarmossen. För Farsta och Bredäng återfinns 21 respektive 11. Statistiken visar att det finns förhållandevis få registrerade företag med kulturella verksamheter i Hagsätra och Rågsved.

I registret görs en sortering på följande kulturella kategorier:

- Bibliotek (utom skolbiblioteken)
- Utbildningar inom kultur och konst (Kulturskolan, konstnärliga högskolor, privata kulturutbildningar)
- Folkbildning och samlingslokaler (studieförbundens egna lokaler, samlingslokaler och hemgårdar)
- Scener och biografer (scener inomhus för teater, dans och musik samt biografer)
- Utställningar (museer, konsthallar och gallerier)
- Kulturhus
- Ateljéer (inklusive andra lokaler för konstnärlig produktion)

Företagsdatabasen visar företag med över 300 000 kr i årsomsättning, vilket betyder att det endast är större verksamheter som finns med. Siffrorna gäller för fjärde kvartalet 2019.

Kulturnärvaro

Slutsatser

Baserat på tillgänglig statistik i form av uppgifter om ateljéstöd, kulturstöd och registrerade företag med kulturell verksamhet, kan konstateras att Hagsätra och Rågsved har en viss koncentration av kulturverksamheter och kulturverksamma relativt andra jämförbara stadsdelar sett till befolkningsmängd och socioekonomiska faktorer samt till geografiskt läge (avstånd till innerstaden, närhet till tunnelbana).

Jämförelsen med andra stadsdelar visar att det finns en betydligt högre kulturnärvaro i Hökarängen och Bagarmossen. Dessa stadsdelar har sedan tidigare en tydlig kulturell identitet och har de senaste 10-20 åren uppmärksammats för sin dragningskraft på kulturverksamma och kulturverksamheter.

Sammantaget kan konstateras att de kvantitativa data som går att ta fram för Hagsätra och Rågsved inte är tillräcklig för att ge en rättvisande och tydlig bild av det kulturliv som finns i stadsdelarna idag. För att komplettera bilden och få en bättre uppfattning om kulturlivet behöver också de kvalitativa resultat som den intervjubaserade kartläggningen ger, vägas in och analyseras.

6. Intervjubaserad kartläggning av kulturlivet

Nya Rågsveds Folkets hus – en samlande lokal kulturkraft

Ett socialt nav för lokalt engagemang

I en del av den tidigare ungdomsgårdens lokaler i Rågsveds centrum (där Oasen huserade) ligger Nya Rågsveds Folkets Hus, som är en ideell förening med rötter i punken.

Föreningen ägs och förvaltas av föreningslivet i Rågsved och Vantör. Den initierar och driver egna samhällsprojekt samtidigt som den också stödjer lokala verksamheter som drivs av andra. Föreningen deltar i och samarrangerar evenemang som Trygghetsdagen, Trygghetsvandring och Rågsvedsdagen och samarbetar med en mängd olika aktörer kring aktiviteter i lokalerna. Verksamheten strävar efter att skapa möjligheter för boende och verka samman att kanalisera sitt intresse och engagemang. ”Det är mer en idé, ett koncept, än ett hus”, förklarar Leif Rönngren, som är föreningens ordförande.

Nya Rågsveds Folkets hus stöds ekonomiskt av Stockholms stads kulturförvaltning, bland annat med medel för lokalförvaltning, utvecklingsstöd och kulturstöd.

Nya Rågsveds Folkets Hus är en mötesplats där många olika verksamheter pågår parallellt. I lokalerna finns konsthall, musikstudio samt konferenslokaler och en större samlingslokal med scen som hyrs ut. Där finns också ett uppskattat café som försörjer föreningens verksamheter med fika, lunch och middagar. Caféet är öppet för allmänheten och det är möjligt att droppa in, ta en fika och känna stämningen i lokalerna.

Socialt engagemang

Nya Rågsveds Folkets Hus tar ett stort socialt ansvar i området. Sedan nästan fyrtio år arrangeras Gemensam

jul, med julbord, lekar och musik, som årligen besöks av ca 500 personer. Man upplåter också lokaler för språkcafé, social rättighetsrådgivning, företagsrådgivning och arbetsmarknadsprojekt.

Rågsveds konsthall

I Folkets hus ligger Rågsveds Konsthall, där både etablerade och nya konstnärer ställer ut inom olika konstformer. Konsthallen beskrivs som en mötesplats för öppenhet och nyfikenhet och ett fönster mot lokalsamhället och dess utbud av upplevelser, konst och arkitektur. I konsthallen erbjuds också möjlighet till medskapande i ett rum för alla som har något att berätta men saknar publik.

Andra varvet - lokal cirkulär ekonomi

Andra varvet är en secondhandbutik i Högdalen, som drivs av Nya Rågsveds Folkets Hus. Det är ett socialt företag som arbetar med kretsloppstänkande och lokal cirkulär ekonomi där ambitionen är att ge personer långt från arbetsmarknaden anställning. Företaget är mycket framgångsrikt och har idag ca 20 anställda. Överskottet återinvesteras i verksamheten och i aktiviteter för barn och ungdomar, kulturarrangemang och aktiviteter för äldre.

Odlande stadsbasarer - kretslopp i praktiken

Nya Rågsveds Folkets Hus har initierat Vinnovaprojektet Odlande stadsbasarer, som är en klimatsäker underjordisk odling under Högdalens centrum. Skörden används i serveringar på Andra Varvets och Nya Rågsveds Folkets Hus caféer. Projektet engagerar ett stort antal aktörer, från fastighetsägare till forskare.

Kulturverksamhet och barnteater

Föreningen köper in barnteaterföreställningar som visas i lokalerna kostnadsfritt för förskolor och skolor med hjälp av intäkter från Andra Varvet. Teater ordnas också i samband med evenemang i stadsdelen, såsom Sommatorget. Nya Rågsveds Folkets Hus arrangerar Musikschlaget, som är en melodifestival för personer med funktionsvariationer och har haft ett samarbete med Kulturskolan, som man gärna vill utveckla.

Behov av billiga lokaler och god förvaltning

Folkets hus hyr sina lokaler av centrumägaren i Rågsved. Idag upplever föreningen problem med bristande underhåll och engagemang från fastighetsägaren, vilket begränsar möjligheterna att utveckla verksamheten. Lokala aktörer och ideella föreningar som agerar för samhällsnytta i utsatta områden är generellt mycket beroende av att fastighetsägare och andra aktörer förstår värdet av verksamheten och kan stötta på olika sätt, exempelvis genom låga lokalhyror. I Rågsved finns det idag ett stort behov av billiga föreningslokaler för olika ändamål. Det är långt ifrån alla verksamheter som har råd att hyra de lokaler som finns på Folkets hus, med dagens hyresnivåer.

Att skapa ekonomi i projekten

En erfarenhet från de många aktiviteter som arrangerats i stadsdelen är att verksamheten behöver vara kostnadsfri för att de boende ska delta. Många hushåll har svag ekonomi och har svårt att prioritera idrott och kultur. Folkets hus försöker alltid skapa en ekonomi i projekten som gör att det blir avgiftsfritt för deltagarna, ofta med

stöd av Rågsveds Fastighetsägarförening. Fastighetsägarna är en viktig kraft och skulle kunna göra ännu mer för området, menar Leif Rönngren.

Samverkanskulturen i Rågsved

Nya Rågsveds Folkets Hus har lokal samverkan som idé och utgångspunkt för sin verksamhet och är en omvitnat viktig kraft i området. Det finns en samarbets- och samverkanskultur i Rågsved som är viktig för områdets sammanhållning och identitet. Det ideella har tagit och tar ett stort ansvar.

Verksamhet i ständig rörelse

Verksamheten utvecklas ständigt i takt med att idéer växer fram och nya behov uppstår. Man diskuterar nu möjligheten att öppna en Common Community Workspace för att erbjuda skrivbordsplats för bland annat ensamföretagare. Det finns också idéer om att hyra in sig i Fria teaterns lokaler i Högdalen. Under 2021 kommer Nya Rågsveds Folkets Hus att vara värd för Queer Art Fest Stockholm, en queerfestival, som tidigare hållits i Stockholms innerstad.

Vikten av långsiktiga stödsystem

Från de verksamma i Rågsveds Nya Folkets Hus efterfrågas en större långsiktighet i satsningar på konst och kultur i samhället generellt. Man efterlyser hållbara strukturer för att stödja det lokala civilsamhället och det rörliga fria kulturlivet. Föreningen ser med stort intresse och nyfikenhet på den framväxande "ortenrörelsen", med underifrån driven verksamhet på allvar. "Hur organiserar vi oss och hur organiserar vi orten?"

Nya Rågsveds Folkets Hus är en ideell förening med möteslokaler, studio, konsthall, café och scen vid Rågsveds torg.

Caféet är öppet för allmänheten och fungerar som mötesplats i Rågsveds centrum. (Foto Nya Rågsveds Folkets Hus)

Nya Rågsveds Folkets Hus

مسرح الدمى

Folkets hus driver egna kultur- och samhällsprojekt och stödjer initiativ från boende och verksamma i Rågsved.

Trappan till konsthallen som visar såväl etablerade som nya konstnärer. (Foto Nya Rågsveds Folkets Hus)

Studio Rågsved – en katalysator för ungas kulturintresse, energi och drömmar

Hiphop som identitet

I Nya Rågsveds Folkets hus ligger ett av de mer medialt kända, och för området starkt identitetsskapande verksamheterna – Studio Rågsved. Hiphopkulturen var stark redan innan studion startade men har nu blivit ännu tydligare. När ungdomskultur kommer på tal refererar många just till Studion.

Stort intresse för kultur bland unga

Som nyinflyttad i Rågsved såg musikjournalisten Ametist Azordegan att många ungdomar hängde slentrianmässigt i centrum. De var till synes sysslolösa, men när hon pratade med dem visade det sig att många var aktiva eller ville bli aktiva i någon konstform, de saknade bara resurser. För att exempelvis producera musik eller design krävs en dator som kan kosta över 15 000 kr, vilket är svåruppnåeligt för många unga i området.

Ametist tog initiativ till Studio Rågsved och berättar att syftet var att ge de unga alternativ till att hänga i centrum, där det finns risk att hamna på glid och lockas in i kriminalitet. Med studion kanaliseras den energi och vilja som finns hos ungdomarna. Det är mycket ”hands on” - ett tätt och nära samarbete med ungdomarna.

Från toalett till musikstudio

Under 2018 byggdes en handikapptoalett och ett duschrum i Folkets hus om till 15 kvm musikstudio. Ungdomar från Rågsved var delaktiga i ombyggnaden. Killarna var enkla att hitta medan man tvungen att ha ett uppsökande arbete för att nå tjejer. Idag ligger åldersspannet på mellan 13-28 år och det råder närmast jämvikt mellan killar och tjejer i studion.

Workshops, föreläsningar och handledning

I studion får ungdomarna lära sig hantverket i musikproduktion genom föreläsningar, workshops och möjlighet till inspelning. Föreläsningar och workshops köps in inom de konstformer som ungdomarna är intresserade av. Det är inte bara musik, utan även exempelvis design. Ungdomarna erbjuds coaching och mentorskap. Utöver skapandeprocessen finns möjlighet att lära sig om enskild firma eller det svenska momssystemet. ”Vår verksamhet är mer än kultur – det är ett integrationsprojekt och ett arbetsmarknadsprojekt också. Vi har haft 35 ungdomar som gått här. Jag har själv hållit 50-60 workshops per år”, berättar Ametist.

Verksamheten växer

Stundtals har det varit praktiskt svårt att bedriva studions verksamhet på grund av bristande engagemang från hyresvärden (ägaren till Rågsveds centrum). En misskött miljö, el som inte fungerar och problem med ventilation hör till vardagen. Nu planeras en expansion och Studio Rågsved söker nya lokaler. Många ungdomar är intresserade av att komma till studion och med utökad verksamhet och bättre lokaler kommer fler kunna erbjudas möjligheten.

Behov av lokaler och verksamhetsstöd

Studio Rågsved får idag stöd av bland annat Boverket och Stockholms stad. Ametist understryker vikten av att många aktörer är med och stöttar för att finansiera lokalhyra och workshops, annars blir det ingen bra verksamhet. Och utan studion ser hon en risk att en del av ungdomarna börjar hänga i centrum igen ”studion har stor betydelse för ungdomarna och för Rågsved, det handlar om att motverka kriminalitet”.

”Studio Rågsved är ingen fritidsgårdsverksamhet – utan mer en akademi. De stöd vi får betyder jättemycket. Det är viktigt att det blir en långsiktighet – vi har exempel på ungdomar som förändrat sitt liv – och själva börjat ta sig an ungdomar i området.”

Ametist Azordegan, musikjournalist och initiativtagare till Studio Rågsved.

Youzie och Alawee är två unga hiphopartister som fått möjligheten att utvecklas i Studio Rågsved. (Foto Samuel Wilson - ReflexxManagement)

Hagsätraaulan – från ockupation till mötesplats för musik och kultur

”Aula åt alla”

Hagsätraskolans aula är en arkitektonisk pärla ritad av arkitekten Sture Frölén 1962 och blåklassad av Stockholms stadsmuseum (högsta kulturhistoriska värde). Den ligger i ett fint sammanhang tillsammans med skolan, strax bakom Hagsätra centrum. Sommaren 2016 ockuperades Hagsätraaulan av rörelsen Avprivatisera Hagsätra under parollen ”Aula åt alla”. Ockupationen var en politisk manifestation mot den utförsäljning av allmännyttan som skett i området och protest mot fastighetsägaren Ikanos hyreshöjningar som drabbat många i området i samband med stambyten och renoveringar. Aulan, som ägs och förvaltas av Sisab, hade stått tom sedan 2007 och var rejält nedgången. Under ett par sommarveckor blev aulan en mötesplats för en bred skara aktiva och verksamma i området. ”Aula åt alla” anspelar på den rikstäckande organisationen ”Allt åt alla” och många av deltagarna hade även varit med vid ockupationen av Högdalens skola (ritad av Carl Nyrén 1959), inför försäljning och rivning av denna några år tidigare.

Ideell kulturförening bygger kulturhus

Som ett svar på protesterna beslutade Sisab att hyra ut lokalerna till Vantör musik- och kulturförening, som bildats av Rågsvedsbon, snickaren och hobbymusikern Anders Virtala tillsammans med några hiphopintresserade, med idén att skapa ett kulturhus. Efter tre år har föreningen genom ideellt arbete och egna medel byggt om aulans interiör med ljudisolerade replokaler och två studios. Den ursprungliga scenen finns kvar. Exteriört bevaras byggnaden intakt. Sisab har stått för fönsterrenovering och takbyte. Invändigt växer ny inredning fram organiskt. Föreningen har fått ett kontrakt med reducerad hyra

fram till den planerade öppningen i januari 2022. Idag är mycket klart, men återstår att färdigställa golv, el och tillgänglighetsanpassade toaletter. Det finns också idéer om att bjuda in graffitikonstnärer från Snösätra för att måla väggar i byggnaden.

Ta tillvara kreativiteten i området

Tanken är att både professionella musiker och ungdomar som vill lära sig spela ska få plats i kulturhuset. Ungdomar ska få låna instrument, gå kurser och spela tillsammans gratis. Bland annat finns en inspelningsstudio för hiphop som lånas ut till ungdomar. Målet är att stötta ungdomarna i området och hindra att de hamnar i kriminalitet. I Hagsätra och Rågsved håller många på med musik och flera kända hiphoppare och rappare bor här. De kommer att repa i aulan och kan förhoppningsvis locka fler ungdomar att komma hit och börja lära sig spela. Professionella musiker får betala för sina ”boxar” (ljudisolerade replokaler) och finansierar därmed gratisverksamheten för ungdomarna. Redan idag hyrs de färdigbyggda boxarna ut till etablerade band. Och flera band står på kö för att få plats.

Musikundervisning och musikscen

Planen är att kulturundervisning ska bedrivas som studiecirkel med externa lärare, kanske genom något av studieförbunden. Kulturskolan har också visat intresse för lokalerna. Det kommer att bli gitarrkurser, baskurser, trumkurser och sänglektioner, berättar Anders Virtula. Det kan också bli aktuellt med teater och konst. Scenen kan användas till musik- och teateruppspel. Man planerar också att hyra ut scenen för konserter. Det finns en stor brist på mindre musikscener idag. Dagtid kommer lokalerna att kunna nyttjas av intilliggande Hagsätraskolan.

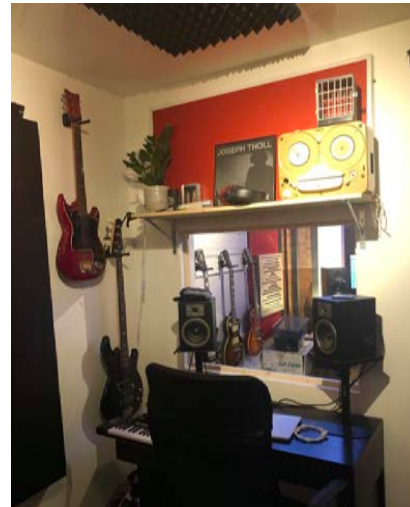
En blivande mötesplats i Hagsätra

Det finns ett stort engagemang för ungdomarna i området, men de aktiva tänker att aulan kan få bredare användning som ett allaktivitetshus för fler grupper och verksamheter. Det saknas den typen av mötesplatser i Hagsätra idag. Tanken är att byggnaden ska vara bemannad och att lokalerna ska vara bokningsbara. Projektet drivs av eldsjälar som lägger sin fritid och egna medel för att få aulan färdig. Man har en stor kärlek för området och menar att det har lite ”looserstämpel” som föder kreativitet, handlingskraft och sammanhållning.

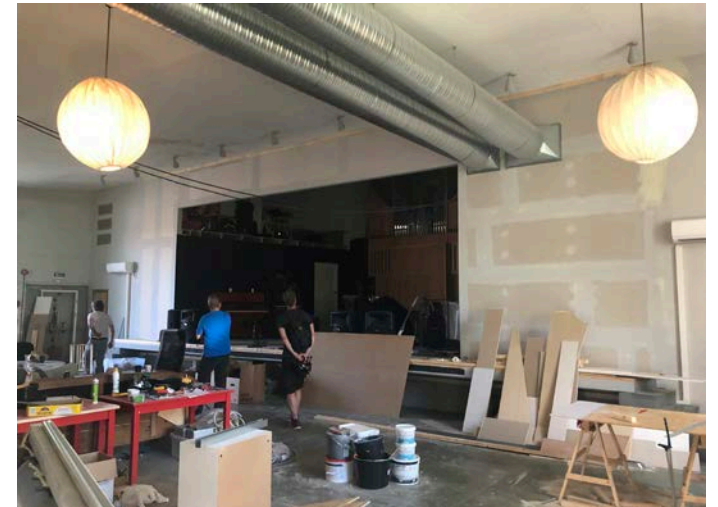
Hagsätraaulan är en arkitektonisk pärla, som efter att ha stått tom i många år, byggs om till ett kulturhus med musikscen, inspelningsstudios och undervisningslokaler. Projektet drivs ideellt av eldsjälar med ambitionen att ta tillvara kreativiteten i området och göra något för ungdomarna (bilder på nästa sida).

Hagsätraaulans entré.

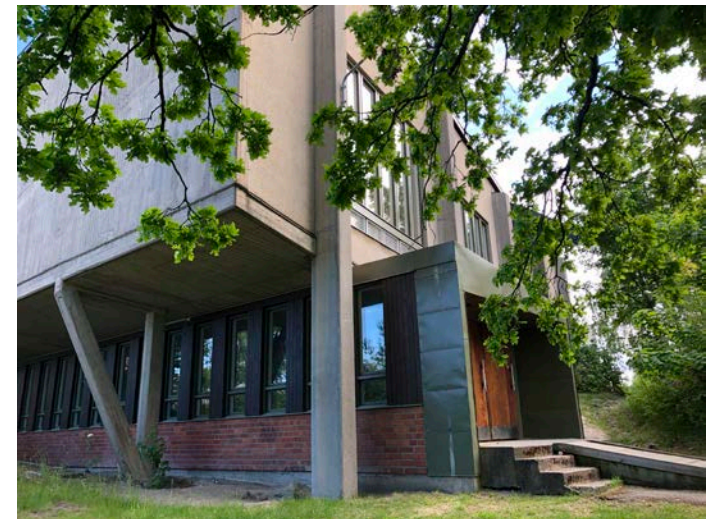
Ljudisolerade musikstudios för uthyrning.

Mindre scen för framträdanden.

Initiativtagarna arbetar ideellt för att få kulturhuset klart. Aulan nås från Hagsätraskolan genom en inre passage.

Snösätra – där naturen möter urbankulturen

Stockholms sista kåkstad

Inbäddat i Rågsveds naturreservat, bland idylliska fårhagar och kolonilottsområden tornar något upp sig som både kan liknas vid en fristad eller kåkstad. Det är Snösätra upplagsområde, ett gammalt verksamhetsområde som kommit att utvecklas till en lokal kulturplats med årlig graffitifestival, konstutställningar och ravefester. I Snösätra har graffitin omtolkat verksamhetsområdet till en konstnärligt kreativ plats där graffitikulturen skapat sig ett eget utrymme.

Graffiti Wall of Fame

Det började 2014 när några graffitikonstnärer fick tillåtelse av näringsidkarna i området att förvandla de grå väggarna till färgsprakande väggmålningar. Idag har platsen vuxit till en av de största graffitiutställningarna i Europa- Snösätra Graffiti Wall of Fame. Området har ett internationellt renommé i graffitikretsar och är en central plats för den samtida graffiti- och gatukonsten. Majoriteten av alla målningar är utomhus vilket också gör utställningen tillgänglig året runt.

Springbeat – den årliga graffitifestivalen

Sedan ett antal år tillbaka anordnas i slutet av maj en festival, Springbeat, med musik, mat och livemålningar, där både svenska och internationella konstnärer inför livepublik målar på hela Snösätra upplagsområde. Musiken står många gånger lokala hiphop artister och dj:s för. Det blir ett tillfälle där den yngre hiphopgenerationen träffar och samarbetar med de lite äldre graffititövarna.

Öppen vägg – dynamisk utställning

Graffitimålandet i Snösätra är inte begränsat till festivalen. Under övriga året finns öppna väggar där alla är välkomna att måla. Medan målningar som inbjudna konstnärer lämnat får vara ifred, så målas det kontinuerligt vidare på områdets öppna väggar. Vissa målningar hinner knappt bli klara innan de målas över, vilket ger en ständigt växlande och dynamisk utställning.

En destination

Snösättras graffiti lockar både långväga och lokala besökare. Många unga i området uttrycker särskilt stor stolthet och uppskattar platsens råa drag och anarkistiska energi. Snösätra Wall of fame är en plats som man tar besökare till när man vill visa upp Hagsätra och Rågsved. Området omfamnas av många inom det lokala förenings- och kulturlivet och är starkt identitetsskapande.

Problem med otrygghet och kriminalitet

Åsikterna om Snösätra är dock inte odelat positiva. Vissa tycker att området känns otryggt och skräpigt. Miljöfarliga rester efter målandet har dumpats i den angränsande naturen och det har funnits problem med kriminalitet, nedskräpning, otrygghet och narkotika. Till det kommer att Fastighetsägare i Hagsätra och Rågsved upplever att graffittiverksamheten bidrar till ökad skadegörelse, något som påstås bli särskilt tydligt under Springbeatfestivalen.

Planer på rivning i delar av området

I samband med att Rågsveds naturreservat inrättades år 2018 beslutades att delar av Snösätra industriområde

skulle ingå i reservatet. Under 2020 ska den södra delen av industriområdet avvecklas och senare återställas till naturmark efter nödvändiga efterbehandlingsåtgärder. Detta innebär att graffitiväggarna i Snösätra blir färre, vilket har gett upphov till oro, protester och en antipati mot staden inom vissa grupper. Många lyfter fram det fina i att naturen/naturreservatet och gatukulturen förenas på platsen.

Snösätra kulturplats och kulturkvarter

Stockholms stad har tagit emot flera olika medborgarförslag och initiativ från aktörer som ser Snösättras kulturpotential och är intresserade av att området utvecklas. Idéer som förts fram är att skapa ett kulturstråk mellan Högdalen och Rågsved, där Snösätra som destination förstärks med en mångfald av aktiviteter såsom konstateljéer, odlingsytor, second hand, utomhusscen, cykelverkstad, naturlekpark, grillplatser och skateboardhall. Samtidigt skulle den levande graffitikulturen och den unika känslan av att befinna sig i en "Jan Lööfs skrotnisse-värld" kunna bevaras.

Det finns även idéer om att skapa ett "kulturkvarter" där lokalbefolkningen engageras i området. Syftet med kulturkvarteret skulle bland annat vara att stärka utsatta grupper och skapa en arena där lokalbefolkningen kan mötas oavsett bakgrund.

I samband med bildandet av naturreservatet fick stadens förvaltningar i uppdrag att utreda förutsättningarna för en kulturplats i norra delen av Snösätra, utanför i naturreservatet. Utredningen pågår under 2020.

Snösätra Wall of Fame längs med Snösätravägen. Målningarna utförs av inbjudna konstnärer ofta i samband med Springbeat festivalen.

Biblioteket i Hagsätra – ett socialt nav för barn och unga

Ett väletablerat bibliotek vid torget

Vid torget i Hagsätra centrum finns ett lokalt bibliotek med mycket verksamhet. Biblioteket har lång kontinuitet i centrum och enligt personalen har man många äldre stamlåntagare, bland annat invandrare som är etablerade i området sedan länge och pensionärer som bott i Hagsätra sedan det byggdes. Det finns också många nya barnfamiljer som har ett kulturellt intresse och är lätta att få kontakt med, berättar personalen. Biblioteket arbetar aktivt med att nå låntagarna och upplever att det är lätt nå ut med verksamheten. Upptagningsområdet är dock litet och öppettiderna är idag begränsade. I Högdalen finns ett större bibliotek med generösa öppettider. För många yrkesarbetande är det naturligt att vända sig dit, då det har större utbud och mer kvällsöppet. Dit vänder sig också många boende i Rågsved, där bibliotek saknas idag.

Lätt att samarbeta i Hagsätra

Hagsätra bibliotek har ett väletablerat samarbete med kyrkan, fritidsgården och berättarministeriet som ligger vägg i vägg i centrum. Institutionerna samordnar sina program och stöttar varandras verksamhet inom ramen för sina olika uppdrag. Det finns en vilja att göra ännu mer tillsammans och bibliotekets personal ser gärna ett utvecklat samarbete med till exempel kulturskolan, som bland annat haft uppspel, utställningar och prova-på-verksamhet i bibliotekets lokaler. Från biblioteket hade man gärna sett att även kulturskolan haft lokaler på torget. Biblioteket deltar i nätverk med representanter för skolor, bostadsbolag, närpolis, fritids och idrottsföreningar, där det finns en social agenda och fokus på trygghetsfrågor. Ibland planeras gemensamma aktiviteter, vilket är viktigt för stadsdelens identitet och för de många familjer, barn och unga som tillbringar mycket tid i sin stadsdel.

Barnen som prioriterad målgrupp

Biblioteket har ett omfattande program med aktiviteter för förskola och skola och väl upparbetade kontakter med pedagoger i området. För barn i mellanåldern (9-12) finns en populär bokklubb/pysselklubb på eftermiddagarna. Biblioteket ordnar också aktiviteter på loven, familjeaktiviteter på söndagarna och teater någon gång per termin. Lånedatorerna är flitigt utnyttjade. Ibland arrangeras enkla konstutställningar, exempelvis med förskolor. Det är populärt, trots att lokalerna inte är optimala för detta. Barnen är en bra ingång till föräldrar – en nyckel till att etablera kontakt och locka familjerna till biblioteket. Biblioteket har kontakt med boende för nyanlända och samarbetar med öppna förskolan till exempel med bokleksångstunder i parkleken. Personalen upplever att det är lätt att nå småbarnsfamiljerna, men kan vara svårare att nå mellanåldersbarnen som rör sig i stadsdelen efter skoltid.

Behov av platser och aktiviteter för unga

Personalen upplever att det finns ett stort behov av aktiviteter för unga i området. På eftermiddagarna kommer unga som använder biblioteket mest som en plats att träffas och hänga på innan fritidsgården öppnar. Det kan lätt bli pratigt/stökigt och konflikter mellan olika besöksgrupper, när större ungdomsgrupper hänger på biblioteket i brist på andra aktiviteter och platser att vara. Folkets hus i Rågsved och kulturhuset i Östberga erbjuder en annan typ av verksamhet som är intressantare för de äldre barnen. Biblioteket har inte nått dessa grupper ännu – men har potential och vilja.

Önskan att utveckla verksamheten

För vuxna har biblioteket idag begränsad verksamhet. Man ordnar språkcafé och läxhjälp med hjälp av volontärer och man har en bokcirkel som är öppen för alla. Ibland arrangeras specialevenemang, som musikprogram och föreläsningar till exempel på hembygdstema. Detta lockar många äldre hagsätabor. Med rätt aktiviteter är det generellt lätt att locka folk och det finns stor potential att utveckla verksamheten för äldre ännu mer.

Biblioteksverksamheten är idag begränsad av lokalerna. Personalen önskar större yta för att kunna ta emot fler besökare, minska konflikter mellan olika användning och erbjuda ett större och bredare program. För biblioteket är det positivt att stadsdelen växer med fler bostäder, eftersom det ger fler besökare och möjlighet att ha längre öppettider. Det finns en önskan från personalen att få utrymme att utveckla verksamheten mot förskola och ungdomar samt att nå de äldre på ett mer aktivt sätt.

Biblioteket i Hagsätra centrum.

Hagsätras bibliotek ligger centralt vid torget, vägg i vägg med Fritidsgården, Berättarministeriet och Hagsätra kyrka. Biblioteket är uppskattat och har mycket aktiviteter för barn och unga, men begränsade öppettider kvällar och helger. Under Coronapandemin stängde bibliotekets lokaler och låneverksamheten flyttade ut på torget. (Foto Hagsätra Bibliotek)

Kulturskolan – en väg till kultur och sammanhang

Elever från Hagsätra och Rågsved åker till Högdalen

Kulturskolan bedriver verksamhet för barn och unga mellan 6 och 22 år i musik, dans, teater och bild. I Högdalens centrum finns välutrustade lokaler och ett stort utbud av verksamheter. Dit kommer tillresande elever från stadsdelarna runt om i söderort. Från Hagsätra och Rågsved deltar sammanlagt cirka 200 barn i kulturskolans betalande verksamhet, vilket är en lägre andel än genomsnittet i Stockholms stad. Till detta kommer avgiftsfri verksamhet som erbjuds klassvis på vissa av områdets skolor.

Kulturskolan i skolans lokaler

Som komplement till verksamheten i Högdalen erbjuder kulturskolan viss undervisning på skolorna i Hagsätra och Rågsved, ofta i samarbete med fritids. Bland annat undervisas i dans och teater på Hagsätraskolan. Det har också funnits idéer om att erbjuda slagsverksundervisning samt pop/rock/funkband i Hagsätraskolans aula. Under en period har kulturskolan även hyrt lokal för barndans på Nya Rågsveds Folkets hus. På Snösätraskolan har man teater och har tidigare haft mediakurser.

Rum för skapande i Rågsved

Med medel från Statens kulturråd genomförde kulturskolan under åren 2017-2019 projektet Rum för skapande, med syftet att nå fler elever bland annat i Rågsved och Järva. Under projektet erbjöds avgiftsfri kulturskoleverksamhet och ett omfattande samarbete inleddes med skolor, lärare och fritidspedagoger för att göra aktiviteterna mer tillgängliga. De största satsningarna gjordes i Järva, men också i Rågsved satsades på avgiftsfri

undervisning i samarbete med skolor och lärare. Särskilt riktades verksamheten mot dans/teater (6-12 år), bild och form (10-12 år), musikproduktion (10-12 år), media (10-12 år) samt El Sistema (orkesterverksamhet) för årskurs 3. I förskoleklass har prövats att resa med hela klasser till Högdalen för undervisning i utrustade lokaler, vilket är mycket uppskattat.

Kultur på gator och torg

Utöver ordinarie verksamhet deltar kulturskolan i tillfälliga aktiviteter och evenemang, såsom Sommartorget i Rågsved och Hagsätrafestivalen, med uppspel och prova-på-verksamhet. På Rågsveds sommartorg 2020 hölls undervisning i bild och form och media för alla åldrar.

En väg till kultur och sammanhang

Kulturskolans verksamhet lockar både tjejer och killar, med någon övervikt för tjejer på dans och teater. Kulturskolan är en viktig ingång till kulturen och har en märkbart viktig funktion för barnen som ett socialt sammanhang och alternativ till idrott och prestation. Intresset för att delta är stort och kulturskolan ser att det skulle finnas en potential att utöka verksamheten i området och nå betydligt fler elever.

Nära och tillgängligt

En erfarenhet från verksamheten i Rågsved och Hagsätra är att kulturen och kulturverksamheten behöver vara avgiftsfri/billig, finnas nära och upplevas tillgänglig. Att resa med tunnelbana och betala för SL-kort är inte en självklarhet för alla. Det är en stor fördel när det finns ett nära samarbete med skolorna, särskilt på låg- och mellanstadiet. En nyckel är att kulturskolans lärare finns i området och lär känna barnen, att det finns en kontinuitet

i verksamheten, att lärargruppen är stabil och välkänd. Då blir det tryggt och enkelt att delta. När barnen blir äldre hjälper kulturskolans lärare till att slussa barnen vidare till undervisning exempelvis i Högdalen. När man väl kommit in på kulturskolan är det enklare att testa vidare och prova på något nytt, hitta sitt uttryck.

Betydelsen av bra lokaler

Eftersom kulturskolan inte har någon egen lokal i Hagsätra och Rågsved upplevs man inte som någon tydlig aktör i stadsdelarna. Verksamheten är lite osynlig och idag upplever pedagogerna att bristen på ändamålsenliga och billiga lokaler är ett problem. Undervisningen blir enligt många pedagoger bättre i utrustade lokaler, med musikinstrument, pianostudios och speglar för dans. Det ger mer inspiration och känsla och blir en större upplevelse för barnen. Och vid uppspelen blir det på allvar när man får stå på en riktig scen, med ljud och ljus. Det fungerar jättebra när man tar med sig eleverna till Högdalen – eller när man kan hyra in sig i Rågsveds Folkets hus, men ekonomin (lokalhyran) är ett hinder idag.

Ungdomsgård blir allaktivitetshus i Rågsved

Aktuellt just nu är att Enskede Årsta Vantörs stadsdelsförvaltning omvandlar Rågsveds fritidsgård till ett allaktivitetshus där det blir öppen förskola, fritidsgård, kulturskola och aktiviteter för äldre i samma byggnad. Kulturskolan kommer att erbjuda avgiftsfri undervisning i bild och form, dans och musikproduktion i samverkan med fritidsgården och öppna förskolan. Från kulturskolan hoppas man kunna utveckla verksamheten ännu mer under nästa termin. Med allaktivitetshuset kan kulturskolan bli mer synlig och tillgänglig. Det är ett viktigt steg i rätt riktning, menar pedagogerna.

Kulturskolan har ingen egen lokal i Hagsätra eller Rågsved och är därför inte så synlig i stadsdelarna. Nu öppnas ett allaktivitetshus i Rågsved där kulturskolan blir en del. Kulturskolan brukar också delta i utomhusevenemang med uppspel och prova-på-verksamhet. (Foto Jeanette Hagberg)

I Rågsveds centrum har Rågsveds fritidsgård omvandlats till ett allaktivitetshus där det blir öppen förskola, fritidsgård, kulturskola och aktiviteter för äldre i samma byggnad.

Uppvisning på en riktig scen, med ljud och ljus. (Foto Anna-Karin Nelzen)

RUM FÖR SKAPANDE – ERFARENHETER FRÅN KULTURSKOLANS SATSNING I JÄRVA

Jämlik tillgång till kultur för barn och unga

Med medel från Statens kulturråd genomförde kulturskolan under åren 2017-2019 projektet Rum för skapande, som var en särskild satsning på fem stadsdelar i Stockholm, däribland Rågsved. Bakgrunden till projektet var bland annat rapporten Skillnadernas Stockholm som visat hur klyftorna mellan olika delar i Stockholm ökar dramatiskt. I rapporten lyfts Husby, Rinkeby, Tensta och Rågsved fram, med en hög andel barnfamiljer med låga inkomster och en låg andel elever i kulturskolan jämfört med staden i övrigt. Målet med Rum för skapande var bland annat att öka kännedomen om kulturskolans verksamhet i dessa områden och skapa förutsättningar för barn och unga att ta del av kulturskolans utbud. Projektet skulle ge barn och unga tillgång till olika estetiska verktyg för att uttrycka sig och skapa lust och sammanhang som i förlängningen bidrar till motivation, delaktighet och känsla av tillhörighet. I Rågsved resulterade Rum för skapande i ett utökat samarbete med skolorna och viss avgiftsfri verksamhet. Den största satsningen under perioden (60 %) gjordes i Järvaområdet. Erfarenheterna därifrån refereras nedan.

Skola och fritids vägen till de ungas vardag

För att nå barnen och tillgängliggöra verksamheten byggde man upp en helt ny organisation och verksamhet på kulturskolan, där man utforskade nya pedagogiska arbetsmetoder, undervisningsämnen, arbetslokaler, elevgrupper och samarbetspartners. Ett nära samarbete etablerades med områdets skolor,

fritids och fritidsgårdar, vilket blev vägen in till de ungas vardag. Undervisningen hölls till stor del i klassrum, fritidslokaler och gymnastikhallar i anslutning till skolans ordinarie verksamhet. Uppspel, konserter och festivaler genomfördes i kulturskolans specialutrustade lokaler. En stor bredd av aktiviteter erbjöds: sång, rytmik, instrument, orkester, musikproduktion, dj-ing, drama, bild och form, filmskapande, foto, animation och skrivande. All undervisning var avgiftsfri.

Samarbete med kulturinstitutioner, högskolor och professionella

Under projektet inledde kulturskolan ett omfattande samarbete med kulturinstitutioner och högskolor som Musikhögskolan, Dans- och cirkushögskolan och Unga Klara, för studiebesök, föreställningar och föreläsningar, utställningar och kreativa workshops. I undervisningen anlätades också etablerade konstnärer, författare, musiker, skådespelare och dansare. Samarbetet skapade nya möten. De unga fick tillträde till kulturinstitutioner och möjlighet att träffa utövande konstnärer och musiker. Samtidigt fick konstnärer och institutioner möjlighet att möta grupper som de har svårt att locka idag.

6 000 barn och unga i kulturundervisning!

Under projektet lyckades man årligen nå 6 000 barn och unga i Järvaområdet, vilket kan jämföras med några hundra som tidigare deltagit i kulturskolans verksamhet. Siffran för den avgiftsbelagda verksamheten i övriga Stockholm under samma period var 17 000.

Några lärdomar från Rum för skapande

- Många barn och familjer är ovana vid fritidsaktiviteter på eftermiddagar och kvällar. Flickor tar ofta stort ansvar i hemmet och har svårt att hinna med aktiviteter efter skoltid. **Kulturskolans undervisning och tider för uppspel måste anpassas till familjelivet.**
- Kulturskolans verksamhet måste finnas **nära barnen**, där de kan bli en **naturlig del av deras vardag. Samarbete med skolor och fritids är avgörande.**
- **Avgiftsfri undervisning är en förutsättning** för att barn och unga ska få möjlighet att delta i aktiviteter i områden med ekonomisk utsatthet.
- Det är mycket **positivt att komma till kulturskolans specialutrustade lokaler** för verksamhet och uppspel, men förutsätter att en pedagog tar med eleverna dit.
- Arbetet med barn och unga är starkt personberoende. Pedagogerna blir viktiga i barnens och de ungas liv. Det ställer **krav på kontinuitet i verksamheten.**
- Kännedomen om kulturskolan var låg i Järva. Projektet blev en möjlighet att nå barn, unga och föräldrar som inte tidigare kommit i kontakt med kulturskolan.
- Det fanns ett stort intresse bland barn och unga för kultur och för att delta i de kulturverksamheter som erbjöds under projektet.
- Projektets utforskande av nya pedagogiska arbetsmetoder, undervisningsämnen, arbetslokaler, elevgrupper och samarbetspartners har gett viktiga erfarenheter att ta tillvara i ordinarie verksamhet.

I projektet Rum för skapande gjorde kulturskolan en särskild satsning på att nå fler barn och unga några utvalda stadsdelar.

Undervisning i klassrum, fritidslokaler och gymnastikhallar i anslutning ordinarie verksamhet.

Uppspel, konserter och festivaler genomfördes i kulturskolans specialutrustade lokaler. All undervisning var avgiftsfri.

Etablerade konstnärer, författare, musiker, skådespelare och dansare anlätades. Dansaren och danspedagogen Atab Bayo.

Samarbete med kulturinstitutioner som Musikhögskolan, Dans- och cirkushögskolan och Unga Klara.

Workshop med Street star sisters. (Foton: Mia Annerwall, kulturskolan)

Ateljéhuset i Hagsätra – ateljékollektiv med lokal förankring

Hagsätra Collectives och Woodhill studios

Ett industrihus på Ormkärsvägen, nära Hagsätra centrum, har nyligen byggts om med ett antal ateljéer. Här arbetar konstnärer i två olika ateljékollektiv: Woodhill studios och Hagsätra collective. Hagsätra collective startades 2016 av några avgångselever från Konstfack. Verksamheten spänner över allt från måleri, foto, film, video, konsthantverk, textil, skulptur, ljus och glas till skrivande, musik, konceptkonst och performance.

Stockholms brist på billiga ateljéer

Lokalerna rymmer ateljéer av olika storlek och passar olika verksamheter och ekonomier. Det är en kreativ miljö, där man kan bullra och arbeta sent utan att störa. Här får man lite mer yta för pengarna än närmare stan, men ändå upplever många att ateljéerna är för dyra. Flera av konstnärerna kommer från tidigare rivningskontrakt på Glanshammarsgatan i Hagsätra. Ateljékollektivet är ett av många exempel där konstnärer tvingas flytta och lämna plats åt nya bostäder. Bristen på ateljéer är ett stort problem i Stockholm idag, där trycket på bostadsbyggande och stadsutveckling är så högt.

Många verksamma bor i närområdet

Många av medlemmarna i ateljékollektiven bor i Vantör och Huddinge, på cykelavstånd från sin arbetsplats. De har sökt sig aktivt till området. Flera jobbar med lokala projekt i söderort och är involverade i uppdrag för exempelvis Cyklopen, Högdalen i Högdalen och Sommartorg Rågsved. En av konstnärerna har hållit en kurs i gatukonst för barn 10-13 boende i närområdet.

Intresse för en mer öppen verksamhet

Bland medlemmarna i ateljékollektivet finns ett intresse för att skapa en mer öppen och publik verksamhet. Man har planerat att ha öppet hus för att visa upp verksamheterna i ateljéerna. Kollektivet har också pratat om att ordna publika events och workshops. Det vore intressant att ha en mer permanent öppen del som kan fungera som mötesplats, menar kollektivet. Men att bemanna och driva en sådan verksamhet skulle kräva någon typ av stöd eller samverkan med en annan verksamhet eller aktör. Bland några av konstnärerna finns idéer om att starta ett performance center, som de upplever saknas i Stockholm idag.

Industrihuset på Ormkärsvägen vid Hagsätra centrum hyser två ateljékollektiv. Verksamheten uppfattas idag osynlig och sluten, men det finns ett intresse för att skapa något mer öppet och publikt.

Cyklopen – frihetligt kulturhus

Ett självförvaltadt kulturhus mellan Rågsved och Högdalen

Cyklopen är ett självförvaltadt och frihetligt socialistiskt kulturhus för folkbildning, musik, scenkonst, litteratur, hantverk, ljudkonst, odling, självorganisering och gemenskap. Husets verksamhet syftar bland annat till att vara ett "stöd i vardagen men samtidigt påminna om att vardagen skulle kunna se helt annorlunda ut". Byggnaden ligger strax söder om Magelungsvägen, nära Högdalens skejtpark, i ett slags ingenmansland i stråket mellan Högdalen och Rågsved.

Ett anarkistiskt arv

Historien om Cyklopen började med en grupp aktiva med behov av en egen lokal, en ockupation av bland annat svt:s verkstäder på Djurgården och bygget av containerslottet Cyklopen vid Högdalstopparna 2006. När byggnaden totalförstördes i en uppmärksam mardbrand 2008 bestämde de sig för att söka bygglov på platsen där man nu uppfört ett transparent kulturhus finansierat genom crowdfunding.

Det fria och oberoende

Idag bedriver Cyklopen verksamhet med bland annat öppna ateljéer, odling, gemensamma byggen, marknad och klubbverksamhet. Det finns ett politiskt engagemang, där man vill visa på alternativ och skapa en ny stad som är mer öppen och tillgänglig. Man undersöker begreppet allmänningar och utforskar nya relationer mellan konsument och producent och hur kultur och självbygge kan sänka trösklar för delaktighet. All verksamhet på

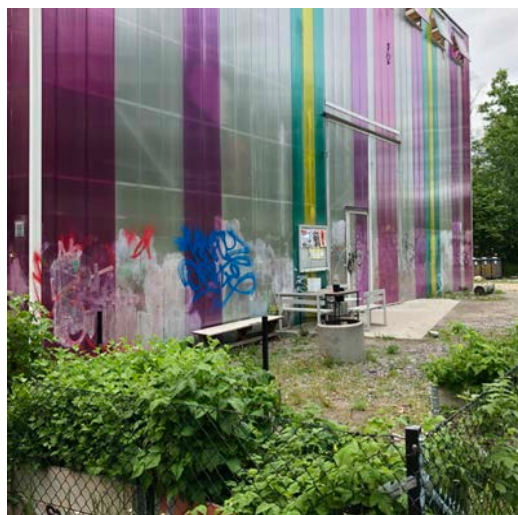
Cyklopen bedrivs ideellt, utan kommunalt stöd. Man vill inte inordna sig i system eller låta sig styras. Det finns ett anarkistiskt arv som man är stolt över och värnar om. Samtidigt är det idag svårt att bemanna huset och ordna de aktiviteter och verksamheter man skulle önska. Brist på resurser gör att huset inte utnyttjas till sin fulla potential.

Kopplingar till konst- och kulturvärlden

Flera aktiva på Cyklopen har koppling till musik, konst- och kulturvärden, bland annat finns en länk till gruppen SIFAV, Söderorts institut för andra visioner, som med konstnärliga metoder arbetat med att undersöka staden och det gemensamma, med fokus på privatiseringen av allmännyttan. SIFAV:s verksamhet blev bland annat en bakgrund till ockupationerna av skolan i Högdalen och Hagsätraaulan.

En länk i den lokala väven

Cyklopen är starkt rotad i Vantör, främst Högdalen, Rågsved och Hagsätra, men genom sin idé och sin verksamhet har man också blivit en destination med dragningskraft på övriga Stockholm och internationellt. Det finns potential och intresse att utveckla verksamheten mer och dra nytta av nätverk som finns och kan skapas lokalt. Bland annat skulle musikverksamheten kunna utvecklas i samverkan med Folkets Hus och Studio Rågsved. Man vill gärna bli en starkare länk i den lokala väven och kämpar för att fler ska förstå den.

Cyklopen med odlingslådor och klimatskal av färgad kanalplast.

Grävarbete för amfiteater. (Foto Cyklopen)

En flexibel lokal som enkelt kan anpassas för olika aktiviteter. (Foto Cyklopen)

Cyklopen är ett självförfattat socialistiskt kulturhus för folkbildning, musik, scenkonst, litteratur, hantverk, ljudkonst, odling, självorganisering och gemenskap. Verksamheten är djupt rotad i det lokala. All verksamhet bedrivs ideellt utan kommunalt stöd. (Foto Cyklopen)

Odlingsskulturer – gerillaodlare, stadsodlare och kolonister

Rågdalens skogsträdgård – från gerillaodling till matpark

I dalgången mellan Rågsved och Huddinge ligger sedan 2009 Rågdalens skogsträdgård. Den startade som en gerillaodling när det ideella nätverket Tillväxt kom till platsen med drömmen om en skogsträdgård med mat för alla. I skogsträdgården använder man naturens biodiversitet som kraft för att odla mat naturligt utan kväveläckage eller negativ påverkan på klimatet. Initiativtagarna är mycket kunniga och bedriver undervisning i permakultur på universitetsnivå. Odlingen har vuxit och idag finns cirka 150 inplanterade träd och buskar i området. Längre odlade man utan kommunens formella lov eller inblandning, men i samband med att Rågsveds naturreservat inrättades, ansöktes om brukaravtal. 2018 beviljades skogsträdgården anslag från Miljöfonden för att bedriva naturskola för barn i samarbete med naturskyddsföreningen i Huddinge kommun. På söndagarna ordnas nätverksträffar. Skogsträdgården har blivit en viktig mötesplats för naturintresserade och odlingsentusiaster i söderort. Om förutsättningarna finns, ser nätverket gärna att verksamheten utvecklas med evenemang och aktiviteter som lockar fler att engagera sig i trädgården och närområdet.

Koloniområden med odlingsgemenskap

Vid entrén till Rågsveds naturreservat ligger två stora koloniområden med odlingslotter: Snösätra norra och Snösätra södra. Områdena anlades på 1960-talet och är idag mycket väletablerade, välskötta och populära. Det pågår intensiv odlingsverksamhet och påtagligt stor blandning av odlingsformer. Det finns en kulturell mångfald bland odlarna, som har olika bakgrund och olika odlingskultur. I området pågår allt från högeffektiv grönsaksodling på upphöjda bäddar till försiktigt påtande med blomsterprakt och samvaro som filosofi. Föreningarna är livaktiga och välfungerande, det finns en stark odlingsgemenskap ett gott samarbete med staden. Området ligger utmed promenadstråket mot Högdalen och är tillgängligt för alla med ingångar och promenadstigar mellan lotterna. Från bostadsbebyggelsen på Bjursätrahöjden i Rågsved är kopplingen emellertid svag och otydlig, med en svårtillgänglig igenvuxen slätt kring området. Från kolonisterna uttrycks önskemål om att kringliggande område blir mer välskött, tryggt och omhändertaget, exempelvis borde Perssons betong, som idag ligger som en övergiven plats i slätten, lyftas fram, skötas och aktivera, exempelvis med parkteater.

De nya stadsodlarna

Fastighetsägare i Rågsved och Hagsätra har uppmärksammat att det finns ett stort miljöengagemang bland en växande skara unga familjer som har valt att flytta till området. ”De nya grönåtgångarna vill bo urbant, de vill odla, återvinna, cykla, kompostera på balkongen och engagera sig i sin boendemiljö”, beskriver en fastighetsägare. Flera odlingsprojekt har initierats de senaste åren, bland annat stadsodlingen på Stövargatan 100, där ett 60-tal odlingslådor placerats i ett tidigare igenvuxet skogsparti centralt i Rågsved. Odlingen, som startats på initiativ av de boende och som drivs i samverkan mellan stadsdelsförvaltningen och de lokala fastighetsägarna, har blivit enormt populär och det finns ett stort tryck på att vara med och odla. Stadsodlingen lockar såväl unga nyinflyttade familjer som medelålders och äldre. Inte minst har många kvinnor som bott länge i området engagerat sig i odlingen.

Det finns ett stort och växande intresse för stadsodling i området. Pallkrageodling vid Stövargatan i Rågsved.

Vid entrén till Rågsveds naturreservat ligger två väletablerade koloniområden som bjuder på blomsterprakt och odlingsglädje. Här Snösätra norra.

Rågdalens skogsträdgård ligger i Rågsveds naturreservat, i dalgången mellan Stockholm och Huddinge. Här har det ideella nätverket Tillväxt planterat fruktträd och bärbuskar. Det började som en gerillaodling utan tillstånd, men idag har nätverket brukaravtal med kommunen.

Föreningar och nätverk – med hjärtat i det lokala

Ett föreningsliv med socialt anslag

Hagsätra och Rågsved har ett rikt föreningsliv och ett stort och växande lokalt engagemang. Det bärs upp av en lång tradition av initiativ och kreativitet, ofta i uppförsbacke, vilket fodrat uppfinningsrikedom och ibland rebelliska drag. Påfallande ofta har föreningslivet ett socialt anslag, med ideella krafter som tar sig an utmaningarna i området och arbetar för att stödja individer och lokalsamhälle. De senare åren har man kunnat se ett uppsving i lokalt engagemang utanför det traditionella föreningslivets ramar med stadgar och årsmöten. Lokala facebookgrupper drar igång aktiviteter och medborgargrupper, många med syfte att öka trygghet och sammanhållning i området.

Behov av meningsfull sysselsättning

Sedan länge är det hiphopen och sporten, med fotboll, basket och boxning, som dominerar föreningslivet i området. Det finns en önskan om en större bredd, inte minst när det gäller aktiviteter för ungdomar och unga vuxna. Alla gillar inte fotboll eller prestationsdriven idrott. Är man över 18 så är man inte längre den målgrupp som fritidsgården är öppen för. Många lyfter fram sysselsättningen som ett stort problem och menar att vägen framåt för området handlar om att hitta meningsfull sysselsättning – alternativ till att ”hänga eller driva runt”. Det skulle behövas en mångfald av aktörer och avgiftsfria aktiviteter för unga att engagera sig i. Samtidigt finns också ett stort behov bland föräldrar och vuxna i området att träffas mer. Här spelar redan föreningslivet och samfunden en viktig roll men många menar att det behövs mer för att sysselsätta, stödja, samverka och hitta gemenskap.

Brist på lokaler

En återkommande fråga i samtal med boende och aktiva i Hagsätra och Rågsved är den stora bristen på lokaler. Det saknas en större neutral eller obunden samlingsplats/ lokal för att tillvarata och utveckla områdets potential i förenings- och kulturlivet. Föreningar och andra aktiva har begränsade ekonomiska resurser och det finns ett påtagligt behov av prisrimliga föreningslokaler för olika ändamål.

Önskan om samverkan för större drivkraft

En önskan bland många engagerade i Hagsätra och Rågsved är att det skulle finnas mer dialog mellan olika lokala aktörer – och med Stockholms stad. Många arbetar inom sina bubblor. Det är spretigt och saknas någon som driver på mot större samordning. De senare åren har flera samverkansplattformar vuxit fram. Den starkast förenande kraften är idag Trygghetsrådet som samlar en stor bredd av aktörer. Här finns förutom föreningslivet och trossamfunden bland annat stadsdelsförvaltningen, polisen, skolan och fastighetsägarna representerade. I trygghetsrådet delas värdefull information mellan aktörerna och dörrar till nya samarbeten och möjligheter öppnas. Dialogen är mycket uppskattad av föreningslivet.

Bland de engagerade finns en önskan om ytterligare samverkan för att få driv i arbetet. Med mer samarbete kan de lokala krafterna bli en ännu viktigare resurs. I medborgardialogen har framförts önskemål om ett organ som samlar de lokala aktörerna, kanske med kommunen som samordnare.

EXEMPEL PÅ FÖRENINGAR I OMRÅDET

Musketörerna och Projekt Rågsved

Musketörerna och Projekt Rågsved är två ideella organisationer som har som syfte att guida människor som befinner sig i någon form av utanförskap och lotsa dem in i samhället på rätt sätt. Musketörerna uppstod som ett svar på det stora behovet att hjälpa människor som hamnat snett under ”den gamla tiden”, de flesta äldre, med missbruksproblematik. Man fungerar som stöd i myndighetskontakter, följer med till socialen och sjukkassan, hjälper till med papper och ser till att inga möten missas. Man har som ambition att fungera som en hjälpande hand utan att ”lägga sig i”.

Projekt Rågsved sprang ur Musketörerna för att nå gruppen utlandsfödda. Här finns det inte missbruksproblem i samma utsträckning, utan mer sociala ärenden. Det kan vara familjehem, migrationsfrågor och skolfrågor rörande barnen.

Berättarministeriet och Drömstort

Det finns flera ideella organisationer som hjälper skolungdomar. Drömstort arbetar för att motivera ungdomar i socioekonomiskt svaga områden att följa sina drömmar och tro på sig själva. Man anordnar bland annat workshops, idrotts- och kulturaktiviteter, föreläsningar, ledarskapsutbildningar och läxhjälp. Lokalen ligger i samma byggnad som Rågsveds Moské. Berättarministeriet stöttar lärare och elever med målet att barn och unga ska vara trygga i det skrivna ordet. De har lokal mitt i Hagsätra centrum och samverkar med

områdets skolor och med lokala aktörer som biblioteket och Hagsätrakyrkan.

Rågsveds IF, Rågsveds boxningsklubb och andra idrottsföreningar

Rågsveds Idrottsförening har Hagsätra IP som hemmaplan. Föreningen är en aktiv och viktig kraft i området och har idag 700 medlemmar. Fotbollen har varit en kärnverksamhet sedan starten på 1950-talet, men föreningen erbjuder också bland annat futsal (inomhusfotboll), friidrott och dans. Dansen var tidigare del av en idrottsbonus för att nå inaktiva barn och ungdomar men har nu blivit permanent. Förutom den organiserade idrotten driver Rågsveds IF projekt för att stärka närområdet, som spontanfotboll. Ett integrationsprojekt för att etablera nyanlända och ensamkommande ungdomar går under arbetsnamnet Rågsveds IF Sparta.

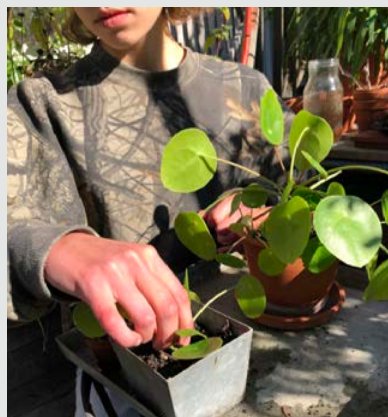
Boxningsklubben Rågsveds BK håller till Rågsvedsskolans idrottshall och har en lång historik av att hjälpa och sysselsätta såväl barn och unga som vuxna i området. Alla är välkomna att delta och på träningspassen är det en stor blandning av åldrar. Klubben har mött svårigheter genom åren, med lokalbrist och ekonomi, men alltid kommit tillbaka som en viktig och uppskattad kraft i området.

Idrottsföreningar i området upplever generellt att de har svårt att engagera stöd från vuxna. I svenskt föreningsliv finns en tradition att man som förälder jobbar ideellt i barnens förening vilket många inte känner till. Många gånger saknas därför resurser som behövs, såsom hjälp vid matcher eller evenemang, försäljning och liknande.

Rågsved Gäris

Rågsved Gäris är ett exempel på den nya tidens internetbaserade nätverk. Det är en privat grupp på Facebook dit man får tillträde efter en ansökan. Gruppen riktar sig till alla som definierar sig som kvinna, transperson och icke-binär. Det finns inga avgifter för medlemskap och inte heller några kostnader för gruppen, inga möten eller lokaler. Administratörerna arbetar ideellt och det är medlemmarnas intresse som styr gruppen.

Nätverket startades som en reaktion på den otrygghet som många tjejer och kvinnor upplevde i området, framför allt i anslutning till tunnelbanan. I gruppen kunde man efterlysa sällskap på vägen hem eller på annat sätt be om hjälp. Under åren har gruppen evolverat till en virtuell mötesplats där man kan fråga och prata om vad som helst – en plattform för lokalsamhället. I gruppen tas många

Det sociala engagemanget är gemensamt för många föreningar i området, till exempel Musketörerna och Projekt Rågsved. På senare år har lokala facebookgrupper och digitala nätverk ordnat aktiviteter för att öka trygghet och sammanhållning.

initiativ till aktiviteter som yogagrupp, byta sticklingar, klädbytdagar och liknande som bidrar till gemenskap, trygghet och social sammanhållning.

Övriga föreningar

I Hagsätra och Rågsved finns en samhällsförening, som bland annat arrangerar Rågsvedsdagen. Det finns också flera etniska föreningar i området samt nätverk och facebookgrupper som har organiserat sig kring naturreservaten och groddammarna. Den ideella föreningen Kräpplaggruppen har stort engagemang i Rågsveds naturreservat och ordnar bland annat vandringar och fågelguidning. Bland många boende finns ett stort intresse i områdets historia, men det saknas en lokal hembygdsförening (Vantör ingår i Brännkyrka hembygdsförening).

Religiösa samfund – lokal samhällskraft och arena för möten

Tre större trossamfund

I Hagsätra och Rågsved finns tre större församlingar: Hagsätra kyrka, Rågsveds Moské/Islamic center Sweden och Etiopiska ortodoxa kyrkan i Hagsätra. Samfunden spelar en viktig roll i lokalsamhället och har ett starkt engagemang i samhällsutvecklingen. De arbetar stödjande på olika sätt och erbjuder en arena för möten och samtal som besökarna inte alltid har tillgång till genom sina egna nätverk.

Historiskt har de religiösa samfunden haft fokus på sin egen verksamhet och saknat plattform för samverkan, men för några år sedan inrättades ett religiöst råd på initiativ av Vantörs församling. Förutom de tre nämnda församlingarna ingår även Högdalskyrkan som tillhör Ekumeniakyrkan. Rådet träffas tre gånger per år och delar erfarenheter med varandra. En viktig funktion är också att signalera samarbete och samsyn församlingarna emellan. Kyrkan som initiativtagare stöttar även de andra samfunden i frågor som rör interaktion med samhälle och myndigheter, hur man söker tillstånd eller bidrag. Det finns en uttalad vilja bland samfunden till mer samarbete.

EXEMPEL PÅ FÖRSAMLINGAR I OMRÅDET

Hagsätrakyrkan – lite som ett kulturhus

En kyrka i Stockholms största förortsbiograf

Hagsätrakyrkan med anor från 1100-talet har funnits i Hagsätra centrum sedan området byggdes. I början som ett enkelt kapell men idag centralt inrymt i före detta biografen Focus lokaler. Kyrkan tillhör Vantörs församling och verksamhetsområdet sträcker sig över både Rågsved och Hagsätra. Kyrkan har en viktig samhällelig roll genom sitt diakonala arbete. Utöver söndagsmessa ordnas en mångfald av aktiviteter. Allt är avgiftsfritt och ambitionen är att erbjuda en plats att mötas oavsett tro eller bakgrund.

Måndagsklubben för barn i mellanåldern

Sedan 10-15 år ordnar Hagsätrakyrkan Måndagsklubben, för mellanstadiebarn. Verksamheten började med att kuratorn på Hagsätra skolan bad kyrkan stötta de barn i mellanåldern som hade det stökigt hemma. Skolorna erbjuder fritidsverksamhet men när eleverna kommer upp i fyran och femman börjar många tycka att det är trist att delta i skolans aktiviteter. Samtidigt saknar de resurser för att delta i avgiftsbelagda fritidaktiviteter på annat håll vilket lett till att en grupp barn kommit att driva runt i området.

Måndagsklubben arrangeras två timmar varje måndag med någon aktivitet samt alltid fika eller mat. Barnen

kommer självmant utan organisering från skola. De flesta går i Hagsätraskolan, några kommer från Rågsved, men det är en utmaning för många som saknar SL-kort. Jonas Gräslund som är präst i församlingen berättar att det kan vara en tuff ton mellan barnen och att många är stökiga. Därför har gruppen begränsats till 15 personer och personaltätheten är hög. Resurser för en större grupp saknas.

Musikskola – gitarr och piano

Kyrkan erbjuder musikundervisning i gitarr och piano. Verksamheten startade i först hand som ett integrationsprojekt för barn som inte har råd att delta i exempelvis kulturskolans verksamhet. Just nu har man 15 barn i undervisning, många från måndagsklubben. Det är kö till verksamheten och hårt tryck på att få delta. Barnkör finns i Vantörs kyrka men målet är att starta en kör också i Hagsätra.

Kvinnocafé, syförening, soppkök, öppen förskola

Kyrkan arrangerar ett kvinnocafé med fokus på integrering. 25-30 kvinnor från hela världen träffas över religionsgränser och övar på det svenska språket och tar del av föredrag om svenska traditioner. Deltagarna berättar även om sina egna seder och ordnar fester med mat från sina hemländer. För många isolerade kvinnor blir det en viktig möjlighet att träffa andra kvinnor.

Kyrkan har också en klassisk syförening, mest med äldre svenskar, men också med deltagare från andra delar av världen. Man har soppkök för daglediga, öppen förskola och meditation. Utöver dessa löpande aktiviteter anordnar kyrkan den årligt återkommande Hagsätrafestivalen.

Brist på samlingslokaler i Hagsätra

Det finns inget Folkets Hus i Hagsätra och kyrkan får många förfrågningar från föreningar och privatpersoner om att låna lokaler. Man upplever att det finns en stor brist på samlingslokaler i området. Undantagsvis kan man gå önskemålen till mötes, men oftast tar den egna verksamheten upp all plats.

Önskar mer samverkan mellan aktörer

Kyrkan uppger att de gärna skulle göra mer i området men att man i av resursskäl troligtvis tvingas dra ner på en del av verksamheten, såsom musikundervisningen. Man upplever att det finns ett öppet klimat och bra samarbete med andra aktörer i området, men skulle gärna se en fördjupad samverkan och mer samordning för effektivare nyttjande av de resurser som kyrkan kan erbjuda.

Vid färdigställandet av rapporten har kyrkan meddelat att gitarrlektionerna dragits in på grund av en kärvare ekonomi. Nu erbjuds endast pianolektioner i kyrkans regi.

Hagsätra kyrka ligger vid entrén till centrum i gamla biografen Focus lokaler.

Rågsveds moské – en viktig länk till samhället

En växande församling

Rågsveds moské har funnits i området i ca 12 – 13 år. Det började som en afghansk förening men kom snabbt att utvecklas till en renodlad moské. Församlingen är populär, mycket tack vare imamen, och besökarantalet växer kontinuerligt. Moskén har kommit att bli söderorts största och upptagningsområdet sträcker sig över hela södra Stockholm, även om de flesta besökarna kommer från Högdalen, Rågsved och Hagsätra. Fredagsbönen är veckans stora händelse och utöver detta anordnas bön 5 gånger per dag. Det finns en koranskola för barn men man har idag inte möjlighet att erbjuda annan kulturell verksamhet eller kontinuerliga aktiviteter.

En länk mellan medborgare och samhälle

Moskén är viktig för Rågsved och påstås, av ordförande för projekt Rågsved, Ahmed Kifah Fawzy, vara en av anledningarna till att det inte är ”lika illa här som i andra utsatta områden”. För flertalet utlandsfödda med muslimsk bakgrund är det en central plats. Många familjer saknar det svenska språket samt kunskap om hur samhället fungerar. Det är inte ovanligt med dåliga erfarenheter av myndigheter, såväl i Sverige som i hemlandet. Många äldre lever isolerade och lider av ensamhet. För dessa grupper blir moskén en viktig länk till samhället. Moskén snappar upp frågor och behov och för deras talan, eller hjälper till att dirigera vidare. Det är också en plats där besökarna kan fika och lära känna varandra. För många är moskén den enda naturliga platsen att gå till och man väljer att bosätta sig nära, om man har möjlighet.

Viljan att erbjuda mer ungdomsverksamhet

Det finns en önskan att stötta lokalsamhället mer genom att exempelvis utöka verksamheter för ungdomar. Man ser att många unga kommer till moskén och att dessa inte återfinns ”ute på gatan”. Att kunna erbjuda kultur eller sportaktiviteter som komplement till det övriga utbudet i området skulle kunna göra stor skillnad. Dock är det i dagsläget inte möjligt på grund av platsbrist.

Önskan om mer samverkan och dialog

Moskén ser utifrån sin position och nätverk att man är en resurs som kan göra mycket för lokalsamhället. De initiativ till samverkan som tagits de senare åren uppskattas och moskén ser gärna ett utökat samarbete med olika samhällsaktörer i området. Det finns en stor potential och vilja att bidra.

Behov av större lokaler

I takt med att moskén vuxit har man varit tvungen att flytta flera gånger. Nuvarande lokal hyrs i verksamhetsområdet bredvid Rågsved centrum. Moskén har nyligen expanderat till ytterligare ett plan i huset och har nu ca 700 kvm. Det finns en önskan att expandera ytterligare och man letar efter större och mer ändamålsenliga lokaler. Det har dock varit svårt att hitta något som matchar behoven. Helst vill moskén stanna kvar i Rågsved alternativt etablera sig i närområdet. Att bygga en egen moské anses svårt av ekonomiska skäl. Drömmen för församlingen vore att tillsammans med staden få vara med och planera ett nybygge som sedan långsiktigt skulle kunna hyras.

Etiopiska Ortodoxa Kyrka Hagsätra

Etiopiskt center i Hagsätra

I slutet av 1980-talet bildades den Etiopisk ortodoxa kyrkan i Sverige av invandrare från Etiopien. Den första kyrkobyggnaden invigdes 1995 i Hagsätra och Hagsätraförsamlingen är fortfarande det nationella sätet. Kyrkan har besökare från hela Storstockholm och dess funktion kan liknas vid ett ”Folkets Hus” för personer med Etiopiskt och Eritreanskt ursprung i Sverige. Verksamheten sätter präge på Hagsätra centrum genom den stora tillströmningen av besökare till området. Eritreanska injera (syra de pannkaksliknande tunnbröd) finns att köpa i en av butikerna i centrum.

Ny kyrka planeras

Sedan 2004 har kyrkan haft sina lokaler i en före detta ICA-byggnad vid Pålsgränd i Hagsätra. I takt med växande besökarantal har lokalen blivit allt mindre ändamålsenlig. Planer finns på att bygga en ny kyrka bredvid dagens plats. Tanken är att kyrkan inte bara ska vara en samlingsplats för etiopier utan för alla, ”en plats för integration och möten”. Kyrkan planeras även innehålla en samlingslokal som kan hyras ut för andra ändamål.

Övriga församlingar

Förutom de tre större församlingarna finns bland annat frikyrkoförsamlingen New Life Church som hyr lokal i Nya Rågsveds Folkets Hus. Församlingen är en baptistförsamling, del av den Evangeliska frikyrkan och har en starkt mångkulturell prägel. Varje söndag anordnas gudstjänst där både engelska och svenska talas.

Ahmed Kifah Fawzy föreläsar i Rågsveds moské - söderorts största.

New Life Church hyr in sig i Nya Rågsveds Folkets Hus (Foto New Life Church)

7. Kulturlivet genom de boende och verksamma

Ungdomarna – om stolthet, sammanhållning och gatukultur

Det sociala arvet

Hagsätra och Rågsved tillhör inte miljonprogrammet utan byggdes på slutet av 50-talet. Området ansågs till en början vara toppmodernt men relativt snart skulle ryktet förändras. I Rågsved fanns det enbart flerbostadshus och de som flyttade in var socioekonomiskt svagare grupper, mest svenska arbetarfamiljer. Stadens trångboddhet och omoderna lägenheter lämnades men barnen fick det svårt att anpassa sig i förorten. Med båda föräldrarna arbetande blev många barn så kallade nyckelbarn som fick klara sig själva under stora delar av dagen.

I området skapades en kultur där barnen bildade en egen stark gemenskap utanför hemmet, ofta utan att föräldrarna hade insyn i vad som pågick. Under en fritid, ofta definierad av sysslolöshet, tog två trender form som än idag sätter prägel på Rågsveds identitet: drogerna och musiken.

Stark lokal identitet, gemenskap och stolthet

Dagens befolkningssammansättning i Hagsätra och Rågsved är förändrad. Idag har en övervägande del av de boende invandrarbakgrund. Ändå kvarstår mönstret med unga som hänger i det offentliga rummet, som tar hand om varandra och som bildar en självständig gemenskap och kultur – på gott och på ont. Bilden som målas upp när man pratar med unga i området är den av sysslolöshet, brist på resurser och frånvarande vuxna. Samtidigt finns en stark sammanhållning unga emellan och en stolthet att bo i området. Bilden är tydligast i Rågsved där identiteten är mer utmejslad med gatukonst och hiphopkultur. Men man har också en förortsidentitet som definieras av kriminalitet och stök. Hagsätra har inte samma tydliga identitet och rykte, även om många av förutsättningarna är desamma.

Två områden som syskon

Av ungdomarna uppfattas Hagsätra och Rågsved som två separata stadsdelar och man rör sig inte mycket emellan dem. Avståndet upplevs långt, många saknar SL-kort och att cykla är inte coolt när man börja bli lite äldre. Samtidigt förenas man av det gemensamma postnummret. Det finns inga direkta gäng i området, men om det blir bråk med grupperingar utifrån, går nätverk av ungdomar samman från Hagsätra och Rågsved. En fritidsgårdspedagog berättar: "Man håller sig ofta till sig, men om nån kommer utifrån och går emot 124 (postkoden Hagsätra-Rågsved) – då går 124 samman och säger stopp. Sen går man tillbaka till sin sida igen. Man ser varandra som syskon som håller sig på sin kant, men om det kommer ett yttre hot så blir man samma."

Tufft men inte otryggt

Den bild som framträder i intervjuer beskriver ett hårt klimat, där barnen behöver stå upp för sig själva för att klara sin vardag. Ungdomarna är dock noga med att poängtera att de inte är otrygga i sitt område, tvärtom berättar en kille: "Vi är inte otrygga här, vi har bott här hela våra liv. Vi har vant oss vid det som kanske andra skulle tycka är otryggt. Det är både att man känner alla här, men också att man vant sig. Det finns ingen annanstans som jag hellre skulle vilja bo än i Rågsved."

Brist på sysselsättning

"Nu e det såhär – vi har inget att göra... vi hittar på nåt dumt. Det går jättesnabbt. Man är uttråkad, något måste hända. Man tar sönder en ruta." Orden kommer från en ungdom i Rågsved och bekräftar den bild av sysslolöshet som har dominerat narrativet om livet i förorten sedan länge. Det finns fotboll, boxning och musik men inte

så mycket mer. Är du över 18 är du för gammal för fritidsgården – då finns ingenting att göra på kvällen. En ytterligare begränsning är att många har svårt att betala för aktiviteter eller lämna stadsdelen för att delta. En ungdom berättar: "Att spela fotboll kostar till exempel jättemycket. Jag spelade fotboll, var tvungen att ta ett år paus, sparade ihop till 2000 kr och fortsatte spela. Jag kunde inte åka på resor eller gå på läger och det".

Driver runt på skolloven

På loven blir en del unga strandsatta, då skolan inte ordnar sysselsättning. Med ett underskott på möjliga aktiviteter och trångboddhet hemma blir det mycket häng ute i området. De två fritidsgårdarna erbjuder mycket uppskattad verksamhet för ungdomar mellan 13 och 18 år. Ett glapp uppstår dock för mellanstadiebarn, där det påpekas att de alternativ som skolan anordnar i egen regi upplevs som oattraktiva för vissa grupper. Dessa barn har kommit att "driva runt" i stadsdelarna vilket skapat en del oro, bland annat i Hagsätra centrum.

På sommaren när det är varmt är det enklare att fördriva tiden. Man kan vara utomhus, exempelvis vid Rågsveds bollplan eller vid Älvsjöbadet som också är en populär mötesplats för unga från angränsande stadsdelar. Tillgången till naturområdena uppskattas – och har enligt vissa en avkylande effekt på stök och våld i området. Under de kallare delarna av året är det svårare att hitta platser att hänga på. Många unga samlas där det finns öppna lokaler till exempel på biblioteket i Hagsätra, vilket ibland kan störa andra besöksgrupper.

Ekonomi ett hinder

Ekonomiska begränsningar hemifrån är ett problem för många barn och unga. Det påverkar rörelsefrihet, sysselsättning och möjligheten att konsumera. I intervjuerna framkommer att alternativet att tjäna snabba pengar genom drogförsäljning är väl känt bland ungdomarna. En ungdom uttrycker det på följande sätt: "Mina föräldrar hade inte mycket pengar efter att allt var betalt – räckte till en måltid om dagen. Man behöver ju fickpengar också – kunna gå ut och äta med sina kompisar. Då måste vi göra något för att få våra egna pengar. Då, om man är ung som jag, så vänder man sig automatiskt till kriminalitet – droghandel."

Väljer skola i andra områden

Många unga har det knapert ekonomiskt och lever i familjer som inte är etablerade i samhället vad gäller språk, utbildning och arbete. Men det finns också grupper med större resurser. Dessa söker sig ofta till skolor med bättre rykte utanför stadsdelen. Det finns en kritik mot att man under många år låtit skolorna i området förfalla och att de haft svårt att komma igen. Rågsvedsskolans högstadium har lagts ned. En stor skola finns centralt i Hagsätra, men många resursstarka barn lämnar stadsdelen i högstadiet. De rör sig mer utanför området där de skaffar sig nätverk av vänner och aktiviteter. Av denna grupp beskrivs Hagsätra och Rågsved som en ganska tråkig sovsstad där det inte finns något att göra. En ungdom berättar: "Hagsätra, jag gör ingenting här. Ska jag göra något så åker jag någon annanstans, oftast in till stan. Man handlar i Hagsätra och så tar man tunnelbanan härifrån – det är typ det som jag gör här."

Vad ska man göra när man har tröttnat på fotboll?

Ortenidentitet som stigmatiserar

Det finns en bild av hur det är att leva i en förort som Hagsätra och Rågsved och vad ungdomar som lever där förväntas göra. Bilden kommer både inifrån och utifrån och som ung är den något man ständigt blir påmind om. Kompisar från andra stadsdelar vågar inte komma av rädsla att bli rånade. Själv kan man uppfattas som annorlunda och lite farlig utanför sin stadsdel, som en ungdom berättar: "Jag började högstadiet i en jättesvensk skola. Man blir stämplad direkt som kriminell. Folk tar avstånd, blir rädda. Men jag är inte kriminell. Jag är vanlig kille som gillar att göra musik och chilla."

Ungdomarna får kämpa för rätten till en egen identitet. Den per automatik tilldelade identiteten som förortsbo känner de flesta inte igen sig i. "Bara för att jag är från orten så betyder det inte att jag inte är värdig, att jag tar droger, att jag inte bryr mig."

Risken är att en negativ bild/identitet också kan fungera självuppfyllande. Sökande ungdomar, ofta med bristande hemförhållanden, riskerar att fastna i fel sällskap. Alla vet vart man ska gå och vilka man ska vända sig till om man vill leva upp till de negativa förväntningarna. Ametist Azordegan på Studio Rågsved uttrycker dessa ungdomarnas utmaning på följande sätt "Det är bara ett sånt område. Antingen är ungdomarna på glid eller så har dom tillgång till att bli det."

Vi mot dom

Många tycker att området är eftersatt, man känner sig inte hörd av samhället och har en känsla av att ingen bryr sig, att man ligger på minus. Berättelsen och känslan av att saker försämrats i området är så stark att de intervjuade

ibland tycks glömma bort de kommunala satsningar som faktiskt gjorts. Rykten om förestående rivning i Snösätra upplagsområde är en källa till missmod. Annars är Rågsveds centrum, som av många beskrivs i termer av förslumning, ett exempel som man pekar på. Man upplever att det satsas på dyra miljöer i andra stadsdelar samtidigt som inget händer med Rågsveds centrum. Istället ser man och läser om olika trygghetsskapande satsningar i området som kameror och fler väktare, vilket leder till en känsla av missmod, misstro och opposition.

Kulturen som identitet och varumärke

Parallellt med de problem som beskrivs bland ungdomarna i Hagsätra och Rågsved, finns också en annan anda och energi. Det är bilden av Rågsved som en stark kulturell plats med konst och musik. Är man från Rågsved så är man också i en kulturell sfär. Det är en resurs som bidrar till stolthet och beskrivs som ett vaccin mot de negativa tendenserna i området. Det var detta som Ametist Azordegan tog fasta på i sitt studioprosjekt. "När jag frågar dem om varför det är så lite våld här, så skämtar de om sig själva och säger "Men vi är mesiga jämfört med dom i Rinkeby och Husby" "Vi vill bara hålla på musik och måla tavlor". Kulturen är en viktig del av Rågsved. Det andas kultur, konst, musik, designa kläder, måla tavlor – det som mitt projekt har försökt fånga upp. De är lite snälla och flummiga. Om man pratar med ungdomar i Rinkeby, Husby och Tensta så säger dom samma sak om Rågsved". "Om man skulle sälja in Rågsved som varumärke i internationella medier så skulle man absolut göra det genom kulturen. För att det är punkens vagga i Sverige och idag en vagga för hiphopen, med en stark gatukultur", säger Ametist.

Från punk till hiphop och gatukultur

Så som Rågsved på 70-talet var centrum för punken (dagens unga är väl medvetna om punkarvet men är inte särskilt intresserade), har Rågsved idag kommit att bli ett centrum för hiphopen, med den kanske mest namnkunniga av områdets artister, Jireel. Hiphopidentiteten är starkt närvarande och det förstärks av Snösätra med Wall of fame, graffitiutställningen i Snösätra industriområde som vuxit till ett fenomen med internationellt renommé. Ungdomarna målar inte själva utan det är en äldre generation som är aktiva. Lokala hiphopartister har dock bokats för att uppträda på den årliga festivalen, som är mycket populär bland områdets ungdomar. Platsen har då fungerat som en mötesplats för de olika grupperna.

Brist på hiphopscener

På frågan om varför de unga hiphopartisterna inte uppträder live oftare, såsom punkarna gjorde, förklarar man att viljan finns, men att det idag finns för få platser att uppträda på. På fritidsgårdar, scener och ungdomsfestivaler som kommunen arrangerar, finns en nolltolerans mot kränkande texter, svordomar eller hat mot poliser. "Då faller all hiphop bort", förklarar en ungdom. "Det hade varit coolt om man kunde åka runt såsom "Ortens poet" gjorde – till olika stadsdelar i olika orter. Det skulle kunna binda ihop. Att man skulle få något gemensamt tillsammans istället för att man bråkar med varandra. Det finns ju rivalitet idag mellan orterna."

Hiphopen som kraft och problematik

Många ser hiphopen som en stark positiv kraft i området, men alla är inte odelat positiva. Man menar att det är problematiskt med texter, bilder och videos där delar av hiphopkulturen glorifierar kriminalitet, poserar med skjutvapen och dyra bilar. Att det blir en negativ kraft som lockar med en kriminell identitet och kan leda in unga på fel bana. Att den negativa bilden av unga i förorten förstärks.

Highway – graffitin i Rågsveds hjärta

Graffitin, som räknas till hiphopkulturen, är inte bara starkt närvarande i Snösätra. Mitt i hjärtat av Rågsved finns målningen Highway från 1989 som pryder fasaden till Rågsveds fritidsgård. Highway är unik genom sin höga ålder. Eventuellt är det den enda graffitimålningen från tiden som finns bevarad i sin ursprungliga offentliga miljö. Målningen anses ha mycket högt kulturvärde. 2019 målades en del av verket över av misstag vilket skapade starka reaktioner i området. En process påbörjades om väggens framtid och pågår i skrivandets stund. Ideella krafter har tagit initiativ till en utredning om verkets kulturvärde och röster höjs för att väggen ska restaureras och kulturminnesmärkas.

Hästsken som symbol för Rågsved

Centrumbyggnaden, med sin hästskoform, har i sig kommit att bli en symbol för Rågsved inom rapscenen. Man inkorporerar hästskosymboler i sina loggor, man gör ett halvcirkelformat tecken med händerna för att visa var man kommer från och man rappar om hästskon. Hästskon är en viktig koppling mellan den byggda staden och den yttersta ungdomskulturen. Rågsveds centrum är ett av få exempel på arkitektur som fått fäste i ungdomskulturen.

Idrottsyta vid Hagsätraskolan.

Rågsveds fritidsgård med målningen Highway, en av världens äldsta bevarade graffitimålningar, till hälften övermålad. Röster har höjts för att den värdefulla målningen ska restaureras och kulturminnesmärkas.

Fastighetsägarna – med kraft att stödja det lokala kulturlivet

Rågsveds fastighetsägarförening

I Rågsved finns en aktiv fastighetsägarförening som samlar de stora fastighetsägarna i området, såsom de kommunala bostadsbolagen, Einar Mattsson, Micasa, Stockholms Parkering, Sisab och Ikano. Inom Stockholms stad finns fastighetsägarföreningar i tre ytterstadsstadsdelar – Skärholmen, Husby och Rågsved. De har inrättats på kommunens initiativ och leds av representanter för de kommunala bostadsbolagen. Syftet med fastighetsägarföreningen är att samverka kring trygghetsskapande aktiviteter och stödja lokalsamhället. I Rågsved fungerar fastighetsägarföreningen enligt många som en stark, stabil och viktig kraft i området.

Föreningsstöd i utbyte mot nattvandring

För att öka tryggheten i området satsar Rågsveds fastighetsägarförening särskilt på att stödja aktiviteter för barn och unga. De stöttar exempelvis Rågsveds boxningsklubb, som leder och coachar ungdomar i området och Rågsveds IF, som arrangerar spontanidrott och fotboll. Man stödjer också Musketörerna och Projekt Rågsved, som arbetar mot utanförskap, sysslöshet, droger och missbruk. I gengäld ställer klubbar och föreningar upp med nattvandring i området. I den mån det är möjligt hjälper fastighetsägarföreningen till att ordna lokaler för verksamheter, men det finns idag en brist på lämpliga lokaler som klarar tillgänglighetskraven. Fastighetsägarföreningen deltar, medarrangerar och stödjer också lokala evenemang, såsom Trygghetsdagen, Sommartorget och Rågsvedsdagen samt deltar i Platssamverkan, som drivs av Stockholms stad.

Sommarlovsaktiviteter för barn

De kommunala bostadsbolagen i Stockholm samarbetar med föreningar för att ge barnen i sina bostäder rabatt på aktiviteter under sommaren, såsom simskola, bollsport, friidrott, dans, teater, digitalt skapande och 4H-gård. Över staden finns ett stort och brett utbud av aktiviteter som barnen kan välja mellan. Barnen reser mellan stadsdelarna, får se nya områden och lär känna nya kompisar. Ikano Bostad har ordnat fotbollsskola och friidrottsskola för sina hyresgäster. I år provar de golf för tjejer 10-19 år i samarbete med Ågesta golfklubb. Det har varit stort intresse för golfskolan och upplevts positivt att prova golf och komma ut till miljön kring Ågesta gård.

Konst som förskönar och skapar delaktighet

Familjebostäder arbetar mycket med konst i syfte att utsmycka och försköna miljön, skapa dialog med boende och öka tryggheten. Erfarenheten är att konstverk sällan blir förstörda, det är ett recept för att motverka skadegörelse. Stövargatan i Rågsved har utvecklats som en konstgata. Där har sommarjobbande ungdomar gjort konstverk i form av mosaik på miljöstugor. Boende och förskolor har involverats. Man har också satsat på en stor muralmålning uppförd av konstnären Linnea Rygaard 2017, i samarbete med Stockholm konst. Konstverket engagerade många boende som kunde följa arbetet under lång tid. När det gäller graffitiverksamheten i Snösättra är fastighetsägarna mer kritiska. Man upplever att det finns en tydlig koppling mellan graffitifestivalen och skadegörelse, som för med sig stora kostnader och ökar otryggheten i området.

Rågsveds gröna gårdar

Rågsveds gröna gårdar är ett projekt i Rågsved om grönska, odling, engagemang, granngemenskap, trivsel och trygghet, startat 2013 av Rågsveds Fastighetsägarförening. Syftet med projektet är att uppmana, uppmuntra och stödja hyresgäster i Rågsved att ta egna initiativ till att använda och utveckla sin utemiljö. En gång i månaden ordnas nätverksträffar där man kan delta i aktiviteter eller bara fika och träffa sina grannar. Rågsveds gröna gårdar har initierat flera odlingsprojekt i området. 2019 invigdes stadsodlingen på Stövargatan 100, vid centrum i Rågsved. I samverkan med stadsdelsförvaltningen har ett 60-tal odlingslådor placerats i ett tidigare igenvuxet skogsparti. När hyresgästerna engageras i odling i sitt område skapas en närvaro, omsorg, aktivitet och socialt engagemang, som är positivt för tryggheten menar fastighetsägarna. En erfarenhet som gjorts är att odlingen fungerar bäst när den är välorganiserad, så att det är tydligt vem som får odla och hur det ska gå till. Det har varit svårare att locka hyresgäster att ta spontana initiativ till odling på sina bostadsgårdar.

Stort miljöengagemang bland nyinflyttade

Från fastighetsägarna i Rågsved och Hagsätra har man noterat att det finns ett växande miljöengagemang bland hyresgästerna. Inte minst bland de unga familjer som väljer att flytta hit, som är odlingsintresserade, medvetna och vill engagera sig i sitt område. ”En spaning är att det inom tio år kommer det att vara otroligt hippt att bo i Rågsved”, spår en fastighetsägare.

Samverkan kring trygghetsfrågor i Hagsätra

I Hagsätra finns ingen fastighetsägarförening, men det finns ett etablerat samarbete mellan lokala aktörer för att öka tryggheten, med bland annat skola, fritids, polis, socialtjänst, bibliotek, kyrka och fastighetsägare. Det finns också en företagarförening som ordar aktiviteter i centrum.

Ikano är den stora aktören i området och äger ett stort antal bostäder och hela centrumanläggningen. Det har funnits ett lokalt motstånd mot Ikano som köpte upp Svenska Bostäders fastighetsbestånd i området 2012. Bolaget har också kritiserats för bostadsrenoveringar och hyreshöjningar. Idag uppfattas Ikano av de flesta som en socialt engagerad och ansvarstagande aktör som arbetar aktivt för att minska kriminalitet och öka trygghet och social sammanhållning i området.

Ikano Akademin – social skötsel i egen regi

2014 startades Ikano Akademin med syfte att fånga upp unga vuxna som står utanför arbetsmarknad och studier och hjälpa dem att ta ansvar för sin egen framtid. Akademin har tagit över skötseln i området, vilken tidigare utfördes av entreprenörer. Ungdomarna handleds av en erfaren trädgårdsmästare och lär sig att ta ansvar för sitt område och sköta sitt arbete. Ikano Bostad är mycket nöjda med resultatet och ser att fler unga vuxna i området fått jobb eller börjat studera. Projekt har också bidragit till ökad social sammanhållning och trygghet i området – och bättre parkskötsel.

Konst är ett sätt att försköna miljön, väcka intresse och nyfikenhet, skapa sammanhållning mellan boende, minska skadegörelsen och öka tryggheten. På konstgatan Stövargatan har sommarjobbade ungdomar utsmyckat miljöhusen med mosaik. Där finns också en muralmålning uppförd av konstnären Linnea Rygaard. (Foto Familjebostäder)

Fastighetsägarna har en viktig roll i Hagsätra och Rågsved och stor potential att stödja stadsdelarnas kulturliv. Bild från Hagsätrafestivalen. (Foto Hagsätra kyrka)

Ikano Akademin startades i syfte att slussa in ungdomar i arbete. Akademin har tagit över trädgårdsskötseln i området. (Foto Magnus Grubb, Ikano)

Boende och verksamma – om identitet, sammanhållning, engagemang och drömmen om ett kulturhus

I de samtal som förts i samband med kulturlivsanalysen och i tidigare medborgardialog har kunskap och reflektioner samlats in från boende och verksamma i Hagsätra och Rågsved. Nedan är en sammanställning av röster och citat som kommit fram i dialogen. De lokala rösterna kompletterar kartläggningen och bidrar till att teckna bilden av det lokala kulturlivet och beskriva förutsättningarna för kultur i området.

Om identitet och tillhörighet

- Rågsved har en stark identitet. Det finns en lokal patriotism, en stolthet.
- Bland många som bott i området länge finns ett stort historiskt intresse och en medvetenhet om områdets kulturhistoria. Historien är en del av områdets identitet. Det är en kulturbygd. Det finns historiska stigar med skyltar som berättar om fornlämningar.
- Det finns fortfarande eldsjälar som gärna berättar om punken med mera. De är födda och uppvuxna i Rågsved. Detta är deras hembygd.
- Det har stor hiphopcred att komma från Rågsved. "Rågsvedsidentiteten – man håller koll på Youtube".
- Rågsved är känt även utanför Rågsved. Det finns ett intresse, en nyfikenhet från övriga stan. En queerfestival kommer hit från Kungsholmen nästa år. "Intressant att man väljer just Rågsved."
- "Det fria, det öppna och det mångkulturella, det är det som är Rågsved. Det får man inte tappa bort."
- Hagsätra har inte samma tydliga identitet som Rågsved. Det är lite mer spretigt och anonymt. Och lite lugnare.

- Man identifierar sig med sin egen stadsdel och med Vantör mer än med Stockholm. Det finns ingen given dragning mot centrum – "allt kretsar inte runt innerstan".
- Det finns inget naturligt flöde mellan Hagsätra och Rågsved idag. Man rör sig inte emellan. Det finns ingen rivalitet, men en tydlig mental barriär, man känner sig som en outsider, underdog. Flödet går mot Högdalen som är ett större centrum.
- Många lever väldigt lokalt i sin stadsdel och tar inte del av stadens övriga utbud. Man rör sig inte ens till grannstadsdelarna.
- Hagsätra är sista tunnelbanestoppet. Det sätter prägel, det blir väldigt geografiskt koncentrerat. Stor skillnad mot Högdalen, som är ett genomsläppligt och rörligt område där många passerar.

Om engagemang och sammanhållning

- Hagsätra och Rågsved har lite "looserstämpel" som föder kreativitet, handlingskraft och sammanhållning. "Ibland kan det vara en kvalitet att vara diagnostiserad."
- Det finns en samarbets- och samverkanskultur i Rågsved. Det ideella har tagit och tar ett stort ansvar. Det är lätt att hitta de driftiga.
- Hagsätra har inget synligt kulturliv – men det finns ett engagemang. Man samlas i sakfrågor. Många sluter upp exempelvis mot privatisering och vräkningar eller för naturreservatet och groddammarna. Det finns en hel del radikala personer, men försöken som görs är väldigt pragmatiska.
- I Vantör och Hagsätra finns en röd tråd av ockupationer kopplade till den nationella rörelsen "Allt åt alla".

- Det finns en stor vilja till samarbete, att göra saker tillsammans och stötta varandra. Antagligen på grund av att man är tvungen, och för att man har större sociala utmaningar. Det är en positiv kraft. "I andra stadsdelar är människor mer självtillräckliga, man är inte beroende av varandra på samma sätt."
- Ortenrörelsen växer fram nu. Här kan finnas en potential. Det finns ett gäng aktiva och driftiga personer som initierat Bandhagsdagen – "det lokala som är underifrån drivet på allvar – det är helt unikt".
- "Det finns så mycket kreativa människor i Hagsätra – ta tillvara dem!"
- Olika grupper i samhället möts sällan idag (äldre, yngre, olika kulturer). Man har en skev bild av varandra. Det behövs fler relationer – korsningar mellan religioner och kulturer.

Om ungdomskulturen

- När man ordnar aktiviteter i Rågsved är det barnen som kommer. Man skickar fram barnen, man släpper ungarna fritt. Så har det alltid varit. De stora leder de små, på gott och ont. Närvaron av barn och ungdomar sätter prägel på stadsdelen. "Det är unikt, det liknar ingen annan stadsdel i Stockholm".
- Många har svag ekonomi och saknar pengar för fritidsaktiviteter, idrott och kultur. Man deltar gärna – men inget får kosta.
- Många bor trångt och barnen saknar platser att vara på. De leker i trapphusen och drar runt i stadsdelen.
- Man behöver nätverk av föräldrar som lär känna varandra och varandras barn. Det har funnits ett kvinnocafé i kyrkan. "Sen dess känner vi igen varandra och barnen känner igen oss".

Bland många som bott i Hagsätra och Rågsved länge finns en stolthet och medvetenhet om områdets intressanta kulturhistoria.

Rapportförfattaren Martin tillsammans med ungdomarna Youssou och Alaa efter intervju.

Konstnären Eva samtalar med rapportförfattarna Katarina och Per om kulturlivet i Hagsätra.

- Det behövs olika typer av aktiviteter för unga, utöver idrott "det finns inget att göra".
- De barn som kan, väljer skolor i andra stadsdelar. En levande och fungerande skola är helt avgörande för området. Skolorna är en framtidsfråga.

Om kulturlivet

- I Hagsätra är fotboll och basket stort bland de unga, men man ser väldigt lite kulturyttringar. Det lokala musik- och kulturlivet är osynligt: "Jag uppfattar att kulturen har en låg prioritet i stadsdelen. Biblioteket har korta öppettider, det finns ingen kulturskola, ingen konsthall, inget kulturhus, berättarministeriet verkar stängt". "När man inte möter kulturen – då finns den inte."
- Kulturen behöver vara synlig, tillgänglig och billig för att man ska förstå vad man har för möjligheter. "Idag krävs att man har driftiga föräldrar för att få tillgång till kultur."
- Konsten borde bli öppnare och mer tillgänglig. Hur kan ateljéhusen bli mindre slutna – hur kan de bli en del av sitt sammanhang?
- "Det finns visst en ateljéförening i en industrilokal i Hagsätra, men jag vet inte riktigt var. Jag har hört att det ska vara dyra ateljéer där."
- Det är ett allvarligt problem i Stockholm, att konstnärerna trycks ut när nya områden bebyggs och billiga lokaler försvinner.
- I Rågsved ligger Folkets hus med Studio Rågsved exponerat i centrum, där är kulturen och musiklivet mer synligt än i Hagsätra.
- Biblioteket ligger centralt i Hagsätra centrum idag och verkar ha bra verksamhet, men lokalerna är små, det

ligger undanskymt och det verkar alltid vara stängt när man går förbi. Man åker till Högdalen istället.

- Kulturskolan är ingen tydlig aktör i Hagsätra idag. "Det vore toppen om de kunde ligga vid torget också."
- En av Sveriges största förortsbiografer låg i Hagsätra. Det var en viktig mötesplats. Det har funnits mycket mer kultur i centrum tidigare. "Ju mer kommersiellt samhälle, desto dyrare lokaler."
- Det är ett dilemma att man aldrig kommer åt strukturen för att långsiktigt stödja det ideella, fria kulturlivet. Hur leder man över från projekt och satsningar till varaktighet? Hur ska vi organisera oss? Hur ska vi organisera orten? Vad behöver kulturen?

Om bristen på mötesplatser

- I Hagsätra saknas ett kulturhus/medborgarhus, där alla generationer och sorter kan mötas: bibliotek, kulturskola, föreningslokaler med plats att hyra in sig. Viktigt att det är centralt och att många människor, aktiviteter och åldrar möts och ser varandra. Det skulle betyda mycket för stadsdelens gemenskap och identitet. "Jämför med Rågsveds Folkets hus och Folkets Husby – vad det har betytt för stadsdelarna."
- Det behövs fler lättillgängliga, neutrala och billiga samlings- och möteslokaler. Religiösa samfund, föreningar, organisationer och privatpersoner har svårt att hitta lokaler idag. Detta gäller både Hagsätra och Rågsved. Föreningslivet och det civila samhället har begränsade ekonomiska resurser. En förutsättning fatt det finns billiga lokaler.
- Nya Rågsveds Folkets hus är en viktig lokal mötesplats och kraft. Det ägs av föreningslivet, men uppfattas av många som tillgängligt och öppet för alla. Man

kan gå in och ta en kaffe och se alla olika aktiviteter som pågår. Samtidigt finns det de som efterfrågar en stor, mer neutral och obunden samlingsplats, som ett öppet allaktivitetshus.

- Det är viktigt med platser att mötas – inne och ute. Även i det offentliga rummet. Man lever i sin stadsdel året om. Det är viktigt att kunna hänga och mötas lokalt. Många är trångbodda och behöver plats att plugga för att få studiero.
- Stockholm har generellt dåliga förutsättningar för amatörkultur. Det finns en brist på lokaler och brist på små scener. Det kommersiella tränger ut kulturen. Köper har svårt att hitta lokaler att repa i. Konstnärer har svårt att hyra ateljé.
- "Man skulle önska att varje stadsdel hade ett eget kulturcentrum som medborgarna kunde mötas i. Man saknar samlingsplatser i samhället idag. Folk samlas på Mall of Scandinavia – bara för att det är en plats att hänga inomhus – ett slags offentligt rum till fonden av kommers."

Ungdomarna behöver platser att vara, både inomhus och utomhus, även unga vuxna som har få mötesplatser idag.

Kulturen behöver vara synlig, tillgänglig och billig för att man ska upptäcka vad man har för möjligheter.

Det är viktigt med platser att mötas i det offentliga rummet. Man lever i sin stadsdel året om.

Nyöppnade Amo Falafel i Rågsveds centrum lockar både närboende och långväga gäster.

8. Offentliga rum och platser med betydelse för kulturlivet

Hagsätra centrum – en lokal mötesplats

En levande lokal mötesplats

Hagsätra centrum är ett utpräglat lokalt centrum, med ett 30-tal butiker, mestadels små aktörer, inga kedjor. Några få verksamheter lockar besökare utifrån: sportbutiken, som är stora på hockey, ICA med välkänt veganskt utbud och Matdax som är billigt. Den polska restaurangen och delin är känd i sin krets och till Hags Handel reser man för att köpa injera (etiopiskt pannkaksliknande tunnbröd) och grönsaker. Kyrkan, biblioteket, fritidsgården och berättarministeriet ligger vid torget, vilket skapar positivt liv och aktivitet dagtid. Hagsätra centrum är uppskattat bland de boende. Det är småskaligt, trivsamt och välanvänt. På kvällarna är det mycket som är stängt och man har problem med otrygghet. Fastighetsägaren samarbetar med företagarföreningen, som ordnar aktiviteter som Hagsätrafestivalen, Lilla midsommar med mera. Det brukar locka mycket folk.

Önskas mer verksamheter och restauranger

Det finns en stor efterfrågan på lokaler i Hagsätra och fastighetsägaren Ikano arbetar aktivt för att hitta rätt verksamheter som kompletterar utbudet. Nyligen har man hyrt ut till ett bemannat kvällsöppet gym i centrum. Man önskar fler restauranger som skapar större utbud och kan göra centrum intressantare som lunchdestination för intilliggande industriområden. Man arbetar också för att få fler verksamheter och arbetsplatser och det finns idéer om att utveckla centrum med exempelvis mikrobryggeri, bageri och webbhall för ungdomar.

Röster om Hagsätra centrum

Under intervjuer i samband med kulturlivsanalysen och i tidigare dialoger har bland annat följande synpunkter framkommit:

- ”Centrum är mycket ombyggt och fult, men funkar rätt bra ändå. Torget är soligt och trivsamt. Folk hänger där, det är en naturlig plats att mötas och sitta, man har uppsikt över allt. Det är viktigt med ett levande lokalt centrum – stadsdelens hjärta. Fastighetsägaren försöker piffa i det lilla, men det är lite skitigt, trist och småfult.”
- Det finns kriminalitet och droger i Hagsätra centrum, men det präglar/definierar inte området.
- Positivt med flera institutioner på rad i centrum – fritidsgården, kyrkan, biblioteket, berättarministeriet. Mataffärerna i centrum mycket viktiga. Alla handlar där. Det är öppet till 22 och håller liv i centrum.
- Man skulle önska att det fanns något mer än de få restaurangerna som har öppet kvällstid – lampor, ljus och liv. Biblioteket borde ha öppet längre – och fler kvällsöppna aktiviteter. På kvällen är det otryggt och mycket ungdomsgäng.
- Önskar större utbud av restauranger, caféer och kultur. Kanske en teater eller konserthall där en också kan äta och fika. Önskar fler verkstäder i centrum, snickeri, urmakare, hantverk, småskaligt. Uppglasat så att man ser när man går förbi.
- Utveckla torghandel med REKO-ring eller andra lokala företagare och föreningsaktiviteter. Hagsätra torg borde kunna användas mer kreativt och utnyttjas mycket mer.
- Centrum är inåtvänt och slutet. Det tar så tvärt slut. Kan man öppna upp Växthuset till en framsida väster om centrum? Då skulle centrum/bibliotek med mera kunna öppna sig utåt mot de viktiga stråk som passerar här. Bra att det nya huset får området att synas.

”Centrum är soligt och trivsamt, men inåtvänt och slutet. Det tar så tvärt slut. Kan man öppna upp Växthuset till en framsida?”

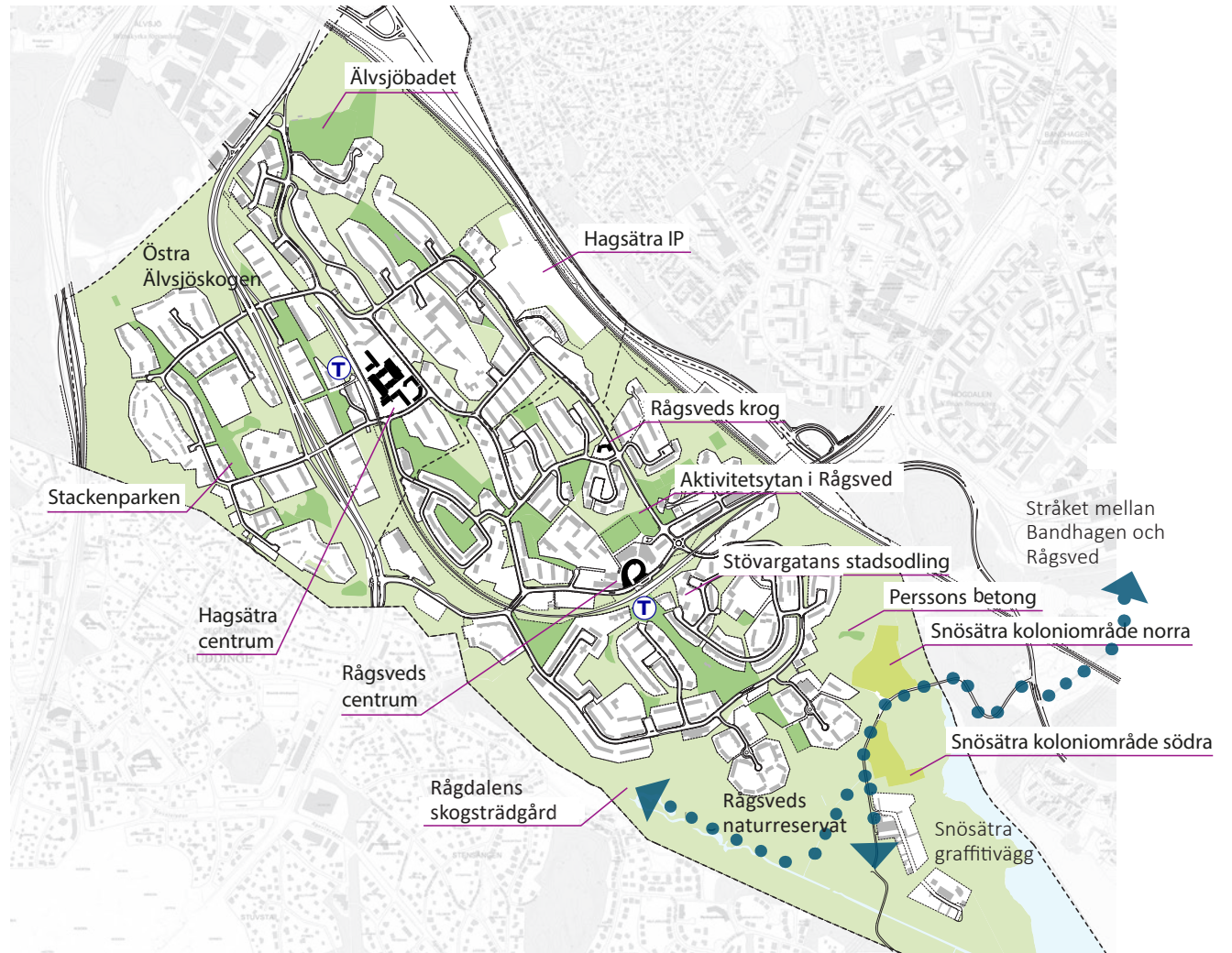
Hags populära handel i Hagsätra centrum.

Dogge Doggelito uppträder på Hagsätrafestivalen som arrangeras av Hagsätra kyrka. (Foto Hagsätra kyrka)

Vägg i vägg med Hagsätra kyrka ligger Berättarministeriet med verksamhet för barn.

Karta som visar offentliga rum och platser utomhus av betydelse för kulturlivet.

Rågsveds centrum – en plats med kultstatus

En plats med kultstatus – och potential

Rågsveds centrum är stadsdelens naturliga mittpunkt och en viktig identitetsskapande plats för de boende. I centrum finns idag en livsmedelsbutik, caféer och småbutiker av lokal karaktär. Vid torget ligger också Nya Rågsveds Folkets hus med Studion i gamla ungdomsgården Oasens lokaler. En viktig lokal mötesplats. Varje år arrangerar fastighetsägarföreningen Rågsvedsdagen i centrum och de senaste åren har Rågsveds sommartorg arrangerats av Stockholms stad, med planteringar och aktiviteter på torget. Bland de unga har centrum kultstatus och man har ett särskilt tecken (ett c) som symbol för den hästskoformade centrumanläggningen. Många lyfter fram problem med bristande engagemang från fastighetsägaren, dåligt underhållna lokaler och höga hyror. Trista baksidor och problem med otrygghet påtalas också.

Röster om Rågsveds centrum

Under intervjuer i samband med kulturlivsanalysen och i tidigare dialoger har bland annat följande synpunkter framkommit:

- "Centrumägaren bryr sig inte alls om området. De satsar inte en krona. Man låter lokalerna förfalla. Det är ett enormt problem."
- "Rör inte vårt centrum!" De unga gillar sitt centrum.
- "Centrum i Rågsved är en skamfläck. Det är i så dåligt skick. Det krävs ett långsiktigt och modigt ägande."
- Det är otryggt på kvällarna med drogförsäljning bland annat. Förvaltningen är eftersatt. Man borde investera i torgets och centrumbyggnadernas renovering och

upprustning, nya bostäder, mer butiker och service, mer restauranger och kaféer.

- Det finns efterfrågan på ett biblioteket där ungdomar kan studera tillsammans eller låna böcker.
- Karaokebar: Rågsveds krog är en pub som med sina populära karaokekvällar skapar liv vid den lilla platsen på höjden i västra Rågsved. Det har blivit en viktig mötesplats och "något av en frizon" som lockar olika åldrar och tillresta från andra stadsdelar. Rågsveds krog ordnar även queerkvällar.

Hästsken (centrum) har blivit en symbol för Rågsved inom rapscenen. Man gör ett halvcirkelformat tecken för att visa var man kommer från och man rappar om hästsken.

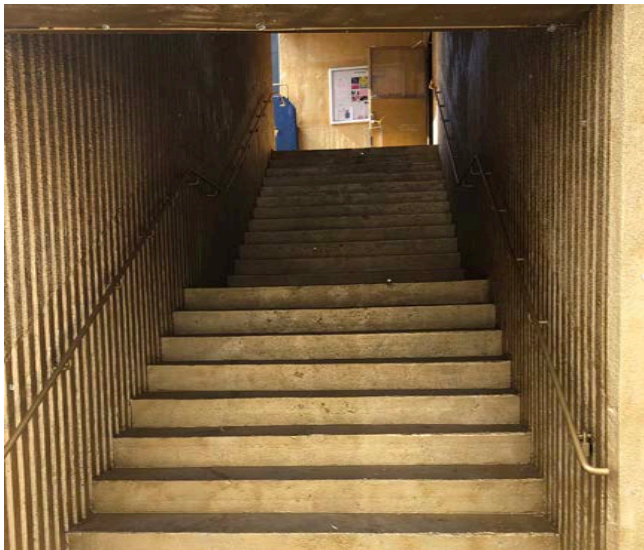
(Foto Samuel Wilson – ReflexxManagement)

Rågsveds centrum – en plats med kultstatus och potential.

Rågsveds centrum – entrén från tunnelbanan.

Guldtrappan som leder från Rågsveds torg upp till fritidsgården och allaktivitetshuset.

Rågsveds centrum – misskött men populärt och med arkitektoniska kvaliteter

Utsikt över Perssons betong, platsen där Sellstockfestivalen hölls under punkeran.

Ett sammanhängande nät av natur, parker, idrottsytor och parkstråk och en tradition av parklekar. Här utsikt över Rågdalen. (Foto Lennart Johansson, Stockholms stad)

Aktivitetstytan bakom Rågsveds centrum är en uppskattad plats.

Parker, naturområden och idrottsytor – en stadsväv för kulturliv

Ett grönt kulturarv

Hagsätra och Rågsved är typiska representanter för sin tids ambitiösa och genomtänkta parkplanering med höga sociala ambitioner. Ett sammanhängande nät av natur, parker, idrottsytor och parkstråk och en tradition av parklekar, mötesplatser och kulturliv i de gröna offentliga rummen.

Rågsveds naturreservat och blivande Hagsätra naturreservat

I den medborgarenkät som genomförts, Bästa Platsen, är Rågsveds naturreservat och Hagsätraskogen de populäraste platserna i Hagsätra och Rågsved. De lyfts fram som områden för naturupplevelser, rofylldhet och promenader. Naturområdena rymmer en mosaik av öppna ängsmarker, våtmarker, fuktlövskogar, ädellövsmiljöer och barrskogsklädda höjder. Stora delar av området visar spår av människors brukande som präglat landskapet i flera hundra år. Här betar får, här finns natur- och kulturstig, en nyanlagd motionsslinga, utegym, koloniområden och skogsträdgård.

Rågsveds naturreservat erbjuder storslagna naturupplevelser, snudd på unika för ett storstadsområde. Flera groddammar har anlagts av Stockholms stad under 2019. Dammarna är besöksmål för många, inte minst barn och skolklasser. Ungdomar i Rågsved talar varmt om naturområdet och hänger gärna där – solar och promenerar. Naturreservatet uppskattas av många närboende, men är inte så välkänt bland övriga stockholmare. Det ligger som en okänd pärla längs cykelstråket från Högdalen, dolt bakom Magelungsvägen och järnvägen. Även för många boende i Rågsved och Hagsätra är naturreservatet en okänd tillgång.

Parker, parkstråk och parklekar

Hagsätra och Rågsved har ett system av bilfria parker och parkstråk som sätter prägel på stadsdelarna. Parkerna är välbefolkade och mycket uppskattade bland de boende. Många fungerar som naturliga samlingsplatser där man träffas och grillar. Ett exempel är Aktivitetsytan i Rågsved, som är en påkostad park vid Rågsvedsskolan, med fotbollsplan, sittplatser, grillpatser, lekområden och en uppskattad dansbana. Hagdalen i Hagsätra har nyligen rustats upp med nya attraktioner. Parkleken Stacken i Ormkärr drivs av en ideell förening. Barnen rör sig själva bilfritt och tryggt genom stadsdelarna. Områdets parklekar används mycket. Parker med så kallade kaninburar är viktiga för organiserad spontanfotboll, inte minst för unga vuxna.

Perssons betong

I Slänten mellan Bjursätragatan och Rågsveds naturreservat ligger Sellbergstippen, eller Perssons betong, som är en legendarisk plats, där punkeran fick sitt informella startskott genom att några ungdomar startade Sellstockfestivalen 1974. Scenen anlades för Stockholms parkteater med ändamålsenlig plan yta för scen och parkett, samt gradängplatser i bakomliggande slänt. Det höga läget gör landskapet till teaterns måleriska fond. Platsen har genom åren använts för parkteater, evenemang och pulkaåkning. Idag firas valborg och familjedagar, men området är igenvuxet och platsen vanskött och lite bortglömd. För många äldre Rågsvedsbor är Perssons betong en plats med stark symbolladdning. Unga och gamla för fram önskemål om att utveckla platsen med mer evenemang som parkteater eller kanske som en klassisk Folkets Park i ny skepnad.

Stråket mellan Bandhagen och Rågsved

Som ett pärlband mellan Bandhagens centrum och Rågsveds naturreservat ligger en rad intressanta platser och företeelser – Bandängens parklek, Skateparken (Högdalen), kulturhuset Cyklopen, nyanlagda löparslingor och utegym, odlingslotter, Perssons betong, Snösättras graffiti, Rågdalens skogsträdgård och naturreservatet. Stråket kopplar ihop stadsdelar och platser och överbryggar barriärer. Stråket är inte så tydligt idag, men har stor potential att utvecklas.

Älvsjöbadet

Älvsjöbadet är ett populärt utomhusbad som är en betydelsefull mötesplats i Hagsätra, där många boende hänger dagligen under sommaren. Badet är gratis och tillgängligt för alla åldrar och många boende i Hagsätra, Rågsved och närområdet tar sig hit. Familjer är här och grillar. I boendedialoger har framkommit önskemål om fler funktioner (kiosk, grill) och att platsen borde komma till bättre användning under vinterhalvåret. Odlingslotter har också diskuterats.

Hagsätra IP

Hagsätra IP är hemmaplan för Rågsveds IF och en viktig plats för många. Fotbollen är väldigt stor i Hagsätra och Rågsved. Idrottsplatsen används inte bara för idrott, utan även för större event och evenemang.

Kulturlandskap emed fårbeta i Rågsveds naturreservat.

Utegym och löparslinga har nyligen anlagts mellan Cyklopen och Snösättras kolonioråden.

En grön promenad genom Rågdalen mot tunnelbanan och Rågsveds centrum i dalgången.

Scenen vid Perssons betong.

Aktivitetssytan bakom Rågsveds centrum, med plats för större sällskap att samlas för att grilla, leka och spela..

Älvsjöbadet är sommartid en mycket uppskattad mötesplats för barn och unga i Hagsätra, Rågsved och närliggande stadsdelar.

Källor

Källförteckning

Muntliga källor, verksamheter och kontaktpersoner

Samhälls- och kulturföreningar

- **Leif Rönngren**, ordförande Nya Rågsveds Folkets Hus
- **Jan Runfors**, ordförande Rågsved Hagsätra Samhällsförening
- **Mikael Rickman**, projektledare Streetcorner, Snösätra
- **Anders Virtula**, Vantör musik- och kulturförening (Hagsätraaulan)
- **Pia Östensson**, Musketörena
- **Hans Österberg**, Musketörerna
- **Michaela Sjögren**, Projekt Rågsved
- **Ahmed Kifah Fawzy**, Projekt Rågsved
- **Åke Sjönnnebring**, Projekt Rågsved
- **Sophie Hedfors**, Rågsved Gäris
- **Isabelle Kotzev**, Rågsved Gäris

Odlingsföreningar med mera

- **Conny Mörke**, Snösätra Norra fritidsträdgårdsförening i Rågsved
- **Margareta Stuguland**, Odlingsnätverket Tillväxt, Rågdalens skogsträdgård
- **Sofia Rydergård**, projektledare Rågsveds gröna gårdar

Fastighetsägare

- **Anne-Charlotte Vidén**, Rågsveds Fastighets-

ägarförening, projektledare social hållbarhet
Familjebostäder

- **Stefan Hager**, förvaltningschef Ikano Bostad
- **Anders Wahlqvist**, projektledare social hållbarhet Ikano Bostad
- **Annika Fjellander**, kommunikatör Ikano Bostad

Ungdomar

- **Mina Pohankova**, ungdom boende i Ormkärr/Hagsätra
- **Alaa Hussein**, ungdom, hiphopartist, boende i Rågsved
- **Youssou Aidara**, ungdom, hiphopartist, boende i Rågsved
- **Samuel Wilson**, ungdom, producent, boende i Rågsved

Konstnärer/ kulturutövare/ boende

- **Ametist Azordegan**, driver Studio Rågsved, musikstudio för ungdomar
- **Anna Kinbom**, performancekonstnär, ateljékollektivet Hagsätra Collective
- **Elof Hellström**, Cyklopen
- **Eva Arnqvist**, konstnär boende i Hagsätra
- **Steven Cuzner**, konceptkonstnär, ateljékollektivet Hagsätra Collective
- **Erik Annerborn**, konstnär Rågsved

- **Anna Fischler**, Östberga kulturhus
- **Maria Nyholm**, Beckmansstudent, Hagsätra

Kommunala verksamheter

- **Evelyn Garate Ormazabal**, utredare Enskede Årsta Vantör stadsdelsförvaltning
- **Fredrik Holmgren**, samhällsplanerare Enskede Årsta Vantör stadsdelsförvaltning
- **Pierre Persson**, enhetschef lokal- och stadsmiljöenheten, Enskede Årsta Vantör stadsdelsförvaltning
- **Pia Ericson**, Biblioteket Hagsätra
- **Anna-Karin Nelsén**, enhetschef Kulturskolan Enskede, Årsta, Vantör, Älvsjö, Linde
- **Annakarin Bunnell**, musiker och musikpedagog Kulturskolan Farsta
- **Mia Annervall**, projektledare Skapande rum, Kulturskolan Nord
- **Indira Wilson**, Hagsätra Fritidsgård

Trossamfund med mera

- **Jonas Gräslund**, präst, Hagsätra Kyrka
- **Ahmed Kifah Fawzy**, Rågsveds moské
- **Fasil Mengistu Fasil**, Etiopiska Ortodoxa Kyrka Hagsätra

Övriga

- **Tomas Örn**, Antikvariskt sakunnig, Rat & Dragon

Skriftliga källor

- **Hagsätra och Rågsved, Analys av offentliga rum**
Nyréns Arkitektkontor, 2017
- **Hagsätra och Rågsved, Kulturmiljöanalys**
Nyréns Arkitektkontor, 2017
- **Kulturpotential, Kartläggning av fem stadsdelar i Stockholm: Bredäng, Farsta, Husby, Skärholmen och Tensta**
Spacescape, 2015
- **Hagsätra och Rågsved, Strategi för de offentliga rummen**
Nyréns Arkitektkontor, 2017
- **Medborgarundersökning 2019, Enskede-Årsta-Vantör**
Enkätfabriken, 2019
- **Strategi för utveckling av fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör**
Stockholms stad, 2017
- **Hagsätra Rågsved, Bästa platsen! - Digital dialog**
Spacescape, 2017
- **Analys av arbetsplatspotential för projekt Fokus Hagsätra Rågsved**
Evidens, 2020
- **Fokus Hagsätra Rågsved, Dialogmöten hösten och vintern 2017 / 2018**
Stockholms stad, 2019
- **Socialt värdeskapande i Hagsätra**
Stockholms stad, 2019
- **Socialt värdeskapande i Rågsved**
Stockholms stad, 2019
- **SVA-PM 1 Områdesanalys, Fokus Hagsätra Rågsved, - Rågsved**
Stockholms stad, 2020
- **SVA-PM Områdesanalys, Fokus Hagsätra Rågsved Etapp 1 - Västra Hagsätra och Ormkärr - Rågsved**
Stockholms stad, 2019
- **Kulturnärvaro – inspel till boende och stadsmiljö, Underlagsrapport**
Ann Legeby, Daniel Koch, Ehsan Abshirini KTH Arkitekturskolan, 2016
- **Staden där vi möts, Arkitektur och kultur i det offentliga rummet. Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm**
Stockholms stad, 2015
- **Samlingslokaler och andra mötesplatser i stockholm. Utredning om samlingslokaler och andra mötesplatser i Stockholms stad**
Spacescape, 2015
- **Graffitimålningen Highway i Rågsved, Antikvarisk undersökning**
Tomas Örn, Rat & Dragon, 2020
- **Ateljéer med sökt ateljéstöd, 2015-2019**
Spacescape, Stockholms stad - opublicerad

Datakällor

- **Ansökningar om Kulanpremien**
Stockholms stad 2020
- **Ansökningar om kulturstöd**
Stockholms stad 2020
- **Ansökningar om kulturstöd för unga, ansökningar**
Stockholms stad 2020
- **Kulturella verksamheter**
Företagsdatabasen 2020